

ΟΔΗΓΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΝΟΜΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

ΟΔΗΓΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ
Ακαδημαϊκού Έτους 2010-2011

Θεόδωρος Π. Φορτσάκης
Πρόεδρος

Διονυσία Δ. Καλλινίκου
Αναπληρώτρια Πρόεδρος

Ειρήνη Τεννέ-Πανταζάτου
Γραμματέας του Τμήματος

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ
ΑΘΗΝΑ-ΚΟΜΟΤΗΝΗ 2010

Οδηγός Σπουδών του Τμήματος Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών

Study Guide of the Law Faculty of the University of Athens (in Greek)

Guide d'études de la Faculté de Droit de l'Université d'Athènes (en grec)

Studienführer der Juristischen Fakultät der Universität Athen (auf griechisch)

Εξώφυλλο:

Φωτογραφία της πρόσοψης του πρώτου Πανεπιστημίου Αθηνών (κτηρίου Κλεάνθη), που σήμερα στεγάζει το Μουσείο του Πανεπιστημίου Αθηνών

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η Νομική Σχολή που μαζί με την Θεολογική, την Ιατρική και την Φιλοσοφική αποτέλεσαν τον πυρήνα του Πανεπιστημίου Αθηνών, το οποίο ιδρύθηκε το 1837 επί Βασιλείας Όθωνος και έκτοτε γαλούχησε γενεές άξιων επιστημόνων και σημαντικών παραγόντων της πολιτικής ζωής της χώρας, συνεχίζει ως Τμήμα στο πλαίσιο της Σχολής Ν.Ο.Π.Ε. (με τη σημερινή της μορφή από το 1982) να προσφέρει ανεκτίμητο εκπαιδευτικό έργο μέχρι σήμερα. Στο Τμήμα Νομικής προσφέρονται μαθήματα γενικής νομικής παιδείας, καθώς και μαθήματα εξειδίκευσης σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο. Η εκπαιδευτική διαδικασία σε διακλαδικό και διεπιστημονικό επίπεδο δεν περιορίζεται μόνο στο πλαίσιο του Πανεπιστημίου Αθηνών, αλλά πραγματώνεται σε συνεργασία και με πολλά ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα του εσωτερικού, καθώς και στη βάση διεθνών προγραμμάτων με διάσημα ανώτατα ιδρύματα του εξωτερικού. Οι πτυχιούχοι του Τμήματός μας διαπρέπουν σε όλους τους τομείς της επιστήμης και της έρευνας, καθώς και της επαγγελματικής δράσεως τόσο στη χώρα μας όσο και στον διεθνή επιστημονικό χώρο, συνεισφέρουν στην πολιτική ζωή και συνέβαλαν αποφασιστικά στην οικοδόμηση του σύγχρονου ελληνικού κράτους.

Το Πρόγραμμα Σπουδών αποδίδει τον πυρήνα της πανεπιστημιακής αυτοδιοίκησης σε επίπεδο Τμήματος και συνιστά τον καθρέπτη του περιεχομένου και του επιπέδου της ανώτατης παιδείας που παρέχεται στους φοιτητές από τη Σχολή. Ο παρών Οδηγός Σπουδών περιέχει τις βασικές κατευθυντήριες γραμμές των σπουδών στο Τμήμα Νομικής, το ισχύον νομικό καθεστώς, τις υποχρεώσεις των φοιτητών για την απόκτηση του πτυχίου, το ενδεικτικό πρόγραμμα σπουδών, τους διδάσκοντες και το περιεχόμενο των μαθημάτων, καθώς και τις παρεχόμενες υπηρεσίες. Στην προϊσταμένη και τα μέλη της Γραμματείας του Τμήματος, καθώς και σε όλους τους συναδέλφους που συνέπραξαν στην παρούσα έκδοση του Οδηγού Σπουδών εκφράζουμε και από τη θέση αυτή τις θερμές μας ευχαριστίες.

Η λειτουργία της Σχολής είναι συνυφασμένη με δυσκολίες που οφείλονται στην ελλιπή υλικοτεχνική υποδομή, η οποία είναι σχεδιασμένη για πολύ λιγότερους φοιτητές και όχι για όσους προστίθενταν μέχρι σήμερα στους κανονικά εισερχόμενους λόγω μετεγγραφών από εξωτερικό και εσωτερικό. Παρ' όλες τις σημαντικές δυσκολίες και τα προβλήματα, κτιριακά κ.λπ. που αντιμετωπίζουμε, ιδίως λόγω της ανακατασκευής των κτιρίων της Σχολής μας, προσπαθούμε και ανταποκρινόμαστε στις επιστημονικές και επαγγελματικές ανάγκες των καιρών.

Στο πρώτο τεύχος του περιοδικού του Πανεπιστημίου Αθηνών «ΤΟ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ», που θα εκδοθεί στις αρχές Οκτωβρίου, θα βρείτε πλήρη ενημέρωση και οδηγίες για τους πρωτοετείς φοιτητές.

Στη Σχολή που περιγράψαμε είστε πλέον και εσείς επίλεκτα μέλη μετά από τη μεγάλη προσπάθεια που καταβάλατε και τη λαμπρή επιτυχία που σημειώσατε. Στο όνομα όλων των μελών του διδακτικού-ερευνητικού και διοικητικού προσωπικού σας συγχαίρουμε και σας καλωσορίζουμε στη Σχολή μας.

Θεόδωρος Π. Φορτσάκης
Πρόεδρος

Διονυσία Δ. Καλλινίκου
Αναπληρώτρια Πρόεδρος

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1:	
Η ΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΟΙ ΝΟΜΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ-ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΝΟΜΙΚΗΣ	17
2.1. Τομέας Α΄ Ιδιωτικού Δικαίου.....	18
2.2. Τομέας Β΄ Ιδιωτικού Δικαίου	20
2.3. Τομέας Δημοσίου Δικαίου	22
2.4. Τομέας Ποινικών Επιστημών.....	24
2.5. Τομέας Ιστορίας και Θεωρίας του Δικαίου (Ιστορία, Φιλοσοφία, Κοινωνιολογία, Εκκλησιαστικό)	25
2.6. Τομέας Διεθνών Σπουδών	27
2.7. Διατομεακό Προσωπικό	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΧΩΡΟΙ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΝΟΜΙΚΗΣ.....	29
3.1. Γραμματεία.....	29
3.2. Γραφεία μελών Δ.Ε.Π.....	29
3.3. Αίθουσες διδασκαλίας-εξετάσεων.....	30
3.4. Αίθουσα Πολυμέσων.....	30
3.5. Σπουδαστήρια-Βιβλιοθήκες.....	30
3.6. Ερευνητικά Πανεπιστημιακά Ινστιτούτα-Εργαστήρια	32
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΣΠΟΥΔΕΣ ΣΤΟ ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ.....	33
4.1. Νομικό καθεστώς	34
4.2. Οργάνωση σπουδών	45
4.3. Πρόγραμμα σπουδών.....	48
4.4. Υποτροφίες.....	52

4.5. Λήψη πτυχίου	53
4.6. Λήψη πτυχίου για φοιτητές που κατατάσσονται σε εξάμηνο σπουδών από το Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π.....	53
4.7. Υπολογισμός βαθμού πτυχίου	55
4.8. Μεταπτυχιακές σπουδές	56
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ	59
5.1. Πρόγραμμα Σπουδών Τμήματος Νομικής.....	60
5.2. Προσανατολισμοί και κατευθύνσεις του προγράμματος σπουδών	68
5.3. Οδηγίες για την αξιοποίηση του προγράμματος σπουδών	73
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΕΣ - ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ...	75
6.1. Υποχρεωτικά μαθήματα	75
6.2. Μαθήματα υποχρεωτικής επιλογής	88
6.3. Μαθήματα ελεύθερης επιλογής	101
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗΣ ΛΕΣΧΗΣ	119
7.1. Υγειονομική υπηρεσία.....	119
7.2. Τμήμα σίτισης φοιτητών	124
7.3. Φοιτητικά αναγνωστήρια.....	124
7.4. Πανεπιστημιακό Γυμναστήριο	125
7.5. Μουσικό Τμήμα.....	125
7.6. Τμήμα Δημοσίων Σχέσεων και Ευρέσεως Εργασίας Φοιτητών.....	126
7.7. Πολιτιστικός Όμιλος Φοιτητών	127
7.8. Ταμείο Αρωγής Φοιτητών	127
7.9. Διδασκαλείο Ξένων Γλωσσών.....	127
7.10.Γραφείο Διασύνδεσης Πανεπιστημίου Αθηνών	128
7.11.Διεύθυνση Κληροδοτημάτων	128
7.12.Μονάδα προσβασιμότητας φοιτητών με αναπηρία	129
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ	131
8.1. Χρήσιμες ηλεκτρονικές διευθύνσεις	131
ΕΠΙΜΕΤΡΟ: ΕΠΙΤΙΜΟΙ ΔΙΔΑΚΤΟΡΕΣ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΝΟΜΙΚΗΣ.....	133

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η ΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΟΙ ΝΟΜΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

Ι. Η νομική επιστήμη ή επιστήμη του δικαίου έχει ως αντικείμενο το δίκαιο, δηλαδή το σύνολο των κανόνων που ρυθμίζουν κατά αναγκαστικό τρόπο την κοινωνική συμβίωση των ανθρώπων. Η λέξη «δίκαιο» στην ελληνική γλώσσα προέρχεται από το ρήμα «δείκνυμι», το οποίο σημαίνει ορθή κατευθυντήρια γραμμή. Αλλά και σε άλλες σύγχρονες ευρωπαϊκές γλώσσες η αντίστοιχη λέξη (“Recht”, “droit”, “diritto”) προέρχεται από την λατινική «directum», που σημαίνει την ευθεία, δηλαδή την ορθή κατεύθυνση. Με άλλα λόγια, το δίκαιο είναι ρυθμός ή τάξη και ρυθμίζει τη συμβίωση των ανθρώπων στην κοινωνία. Αποτελεί δημιούργημα του πνεύματος και αναλύεται σε κανόνες ρυθμίσεως της κοινωνικής ζωής του ανθρώπου.

Λέγοντας ότι η νομική επιστήμη έχει ως αντικείμενο το δίκαιο, εννοούμε ότι επιδιώκει τη συστηματική ενότητα των γνώσεων σχετικά με το δίκαιο και το σχηματισμό των γνώσεων αυτών με βάση μια μέθοδο. Ειδικότερα, η νομική επιστήμη συστηματοποιεί και ερμηνεύει τους κανόνες του δικαίου που ισχύουν σε μια ορισμένη κοινωνία. Επίσης προσεγγίζει κριτικά αυτούς τους κανόνες, προτείνοντας διάφορες νομοθετικές λύσεις. Στο έργο της αυτό η νομική επιστήμη επικουρείται και από άλλους επιστημονικούς κλάδους: την ιστορία του δικαίου, τη φιλοσοφία του δικαίου, τη συγκριτική των δικαίων, την κοινωνιολογία του δικαίου κ.ά.

Κατά τη διάρκεια των σπουδών του ο φοιτητής της Νομικής σπουδάζει τους διάφορους κλάδους του διεθνούς, ευρωπαϊκού και εθνικού δικαίου, του ουσιαστικού και δικονομικού δικαίου και του ιδιωτικού, δημόσιου και ποινικού δικαίου με τις υποδιαιρέσεις τους: το *δημόσιο διεθνές δίκαιο*, που αφορά στους διεθνείς οργανισμούς και στις διεθνείς έννομες σχέσεις μεταξύ κρατών αλλά και ιδιωτών· το *ευρωπαϊκό κοινοτικό δίκαιο*, που μελετά το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης· το *συνταγ-*

ματικό δίκαιο, που ρυθμίζει την οργάνωση του κράτους και την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων· το *διοικητικό δίκαιο*, που διέπει την οργάνωση και λειτουργία της δημόσιας διοίκησης και τις σχέσεις της με τους πολίτες· το *ποινικό δίκαιο*, που ρυθμίζει την εξουσία της πολιτείας για τον καθορισμό και την τιμωρία των αξιόποινων πράξεων· το *αστικό δίκαιο*, που ρυθμίζει τις έννομες σχέσεις μεταξύ ιδιωτών· το *εργατικό δίκαιο*, που έχει ως αντικείμενο τη ρύθμιση των σχέσεων μεταξύ εργαζομένων και εργοδοτών· το *εμπορικό δίκαιο*, που ρυθμίζει τις εμπορικές πράξεις και τις σχέσεις μεταξύ εμπόρων· το *δικονομικό δίκαιο*, που καθορίζει τα όργανα και τη διαδικασία απονομής της πολιτικής, ποινικής και διοικητικής δικαιοσύνης· την *ιστορία του δικαίου*, την *κοινωνιολογία του δικαίου*, τη *φιλοσοφία του δικαίου* κ.λπ. Ο φοιτητής μαθαίνει το περιεχόμενο των επιμέρους κλάδων του δικαίου και εξοικειώνεται με την ερμηνεία των σχετικών διατάξεων. Παράλληλα του παρέχονται οι γενικότερες γνώσεις για να μπορεί να αντιλαμβάνεται το σκοπό κάθε νομοθετικής ρυθμίσεως και τα συγκρουόμενα συμφέροντα που επιδιώκει κάθε φορά ο νομοθέτης να συγκεράσει με τη συγκεκριμένη διάταξη.

Οι σπουδές στο Τμήμα Νομικής επιδιώκουν να εφοδιάσουν τους πτυχιούχους με τις απαραίτητες γνώσεις των διάφορων κλάδων του δικαίου, να τους εξοικειώσουν με τη νομική σκέψη και να τους καταστήσουν ικανούς να εφαρμόζουν και να ερμηνεύουν με επιτυχία τις νομικές διατάξεις. Ο πτυχιούχος της Νομικής Σχολής, με την επιστημονική συγκρότηση που του εξασφαλίζουν οι επιτυχείς σπουδές του, μπορεί να απασχοληθεί στα διάφορα νομικά επαγγέλματα, δηλαδή να γίνει δικηγόρος, δικαστής, συμβολαιογράφος ή εισαγγελέας, να σταδιοδρομήσει ως διπλωμάτης, να στελεχώσει τη δημόσια διοίκηση ή να εργαστεί ως νομικός σύμβουλος σε ιδιωτικές επιχειρήσεις.

II. Η μέση εκπαίδευση προετοιμάζει μόνο έμμεσα τους υποψήφιους για τις νομικές σπουδές. Συνήθως η πρώτη επαφή με τη νομική επιστήμη προκαλεί σύγχυση. Ο νέος νομικός δεν πρέπει ωστόσο να αποθαρρύνεται απ' αυτό. Πρέπει αντίθετα να προσπαθήσει ευθύς εξ αρχής να αξιοποιήσει τις σπουδές του σωστά και ορθολογικά. Σ' αυτό επιθυμούν να συμβάλουν οι ακόλουθες επισημάνσεις:

Η νομική επιστήμη είναι μια *πολιτιστική επιστήμη*. Μόνον εκείνος που θα αποκτήσει μια πλήρη και σαφή εικόνα για τη σχέση του δικαίου με την ιστορική, οικονομική, κοινωνική, πολιτισμική και φιλοσοφική εξέλιξη θα μπορέσει να την κατακτήσει. Για το λόγο αυτό ο φοιτητής της Νομικής δεν πρέπει να ασχοληθεί μόνο με την ιστορία του δικαίου, αλλά πρέπει ιδίως κατά τα πρώτα εξάμηνα των σπουδών του να παρακολουθήσει επιπλέον παραδόσεις φιλοσοφίας, ιστορίας, ιστορίας των πολιτισμών, πολιτικής οικονομίας και κοινωνιολογίας - άσχετα αν έχει επιλέξει τα αντίστοιχα μαθήματα και συμμετέχει στις εξετάσεις - προκειμένου να διευρύνει τη γενική του μόρφωση και να συμπληρώσει τις νομικές σπουδές του.

Αλλά και εντός του πλαισίου των νομικών μαθημάτων των διάφορων κλάδων του ισχύοντος δικαίου κρίσιμο δεν είναι μόνο να αποκτήσει ο φοιτητής δογματικές γνώσεις του θετικού δικαίου. Εξίσου σημαντικό είναι να διεισδύσει στη *νομική μέθοδο*, δηλαδή στη νομική τέχνη της αφαιρέσεως, ερμηνείας, συνθέσεως και συστηματικής, καθώς και στη νομική ορολογία και στο νομικό συλλογισμό. Μόνον εκείνος που κατέχει αυτή τη μέθοδο και είναι σε θέση να την εφαρμόζει, θα μπορέσει να δαμάσει την τεράστια και συνεχώς πολλαπλασιαζόμενη νομική ύλη. Η εκμάθηση και εξάσκηση της νομικής μεθόδου πρέπει συνεπώς να συνοδεύει ολόκληρες τις νομικές σπουδές. Η πείρα έχει καταδείξει ότι αποτελεί σοβαρό σφάλμα να πιστεύει κανείς ότι όποιος προσανατολίζει τις προσπάθειές του αποκλειστικά ή κυρίως στην αποστήθιση «θετικών γνώσεων» και στη συλλογή «νομικών πληροφοριών» υπερέχει των άλλων στις εξετάσεις ή στην πρακτική εξάσκηση των διάφορων νομικών επαγγελμάτων. Και στις δύο περιπτώσεις προπάντων ο άριστος χειρισμός της νομικής μεθόδου είναι εκείνος που χαρακτηρίζει τον επιτυχημένο και ικανό νομικό.

Ο φοιτητής πρέπει να αρχίσει από πολύ νωρίς να διεισδύει στη νομική βιβλιογραφία και να μελετά συστηματικά νομικά περιοδικά και δικαστικές αποφάσεις. Τα *Σπουδαστήρια της Νομικής Σχολής* πρέπει να αποτελέσουν ευθύς εξαρχής τους οικείους και προσφιλείς τόπους εργασίας των φοιτητών της Νομικής. III. Η Νομική Σχολή παρέχει ανώτατη νομική παιδεία με την έρευνα και διδασκαλία των διάφορων κλάδων του δικαίου, οι οποίοι κατανέμονται με βάση το ενδεικτικό πρό-

γραμμα σπουδών σε μαθήματα γενικής νομικής παιδείας και μαθήματα εξειδίκευσης, τα οποία διδάσκονται με βάση το ωρολόγιο πρόγραμμα σπουδών σε εξάμηνα. Η διδασκαλία των επιμέρους μαθημάτων επιδιώκει ένα διπλό εκπαιδευτικό στόχο: αφενός, το συνδυασμό της γενικής εποπτείας της νομικής επιστήμης με την εξειδίκευση και, αφετέρου, το συνδυασμό της καθοδήγησης του φοιτητή με τη δυνατότητα αυτενέργειάς του. Έτσι, τα διδασκόμενα μαθήματα διακρίνονται σε υποχρεωτικά και επιλεγόμενα (υποχρεωτικής και ελεύθερης επιλογής). Τα *υποχρεωτικά μαθήματα* προσφέρουν τις βασικές γνώσεις των κυριοτέρων κλάδων του δικαίου και, για το λόγο αυτό, η παρακολούθηση και επιτυχής εξέταση σε αυτά θεωρείται απαραίτητη για το σύνολο των φοιτητών του Τμήματος Νομικής. Τα *επιλεγόμενα μαθήματα* κατευθύνουν σταδιακά τον φοιτητή σε πιο εξειδικευμένες γνώσεις: Τα *μεν μαθήματα υποχρεωτικής επιλογής* επιβάλλουν στον φοιτητή να εξειδικεύσει τις γνώσεις του σφαιρικά, με την επιλογή ενός τουλάχιστον μαθήματος από καθέναν από τους βασικούς κλάδους του δικαίου («ενότητες») που αντιστοιχούν στους έξι (6) Τομείς, στους οποίους διαιρείται οργανωτικά από άποψη ειδικότερου γνωστικού αντικειμένου το Τμήμα Νομικής. Τα *δε μαθήματα ελεύθερης επιλογής* προσφέρουν τη δυνατότητα στον φοιτητή να επιλέξει μαθήματα από οποιονδήποτε κλάδο του ισχύοντος δικαίου, γεγονός που του δίδει την ευκαιρία να εξειδικεύσει ακόμη περαιτέρω τις γνώσεις του.

Η διδασκαλία των μαθημάτων γίνεται με διάφορους εκπαιδευτικούς θεσμούς και ποικίλα διδακτικά μέσα: Οι *παραδόσεις* αποσκοπούν να φέρουν τον φοιτητή σε μια συστηματική επαφή με τους επιμέρους κλάδους του δικαίου ως προς το περιεχόμενο και τη μέθοδο, δηλ. να τον «διδάξουν». Η ως εκ τούτου συχνά δυσπρόσιτη μορφή της συστηματικής από καθέδρας διδασκαλίας θέτει κατά κανόνα υψηλές απαιτήσεις ως προς την προσοχή και την ικανότητα παρακολουθήσεως του ακροατηρίου. Εξάλλου οι παραδόσεις μπορούν συνήθως να προσφέρουν μόνο μια εισαγωγή στο σχετικό κλάδο του δικαίου. Ήδη για τους λόγους αυτούς είναι απαραίτητο ο φοιτητής να επεξεργάζεται εκάστοτε όσα άκουσε με βάση την ειδική επιστημονική βιβλιογραφία και νομολογία και να προβαίνει με δική του μελέτη στις αναγκαίες συμπληρώσεις. Επαναλήψεις και συμπληρωματική αυτοτελής μελέτη ανήκουν

στην ουσία της ακαδημαϊκής παιδείας και αποτελούν αναπόσπαστο συστατικό στοιχείο των πανεπιστημιακών σπουδών.

Στις *φροντιστηριακές ασκήσεις* ο φοιτητής εξοικειώνεται με την αντιμετώπιση νομικών περιπτώσεων, δηλαδή την εφαρμογή του γενικού και αφηρημένου κανόνα δικαίου σε συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά. Οι φροντιστηριακές ασκήσεις συνιστούν ένα σπουδαίο συστατικό στοιχείο των νομικών σπουδών, διότι μόνο η συνεχής εξάσκηση οδηγεί στην ασφαλή γνώση της νομικής μεθόδου. Σ' αυτό συμβάλλουν προπάντων τα *μαθήματα των εφαρμογών*, τα οποία συνθέτουν τους επιμέρους τομείς των διάφορων κλάδων του δικαίου (διεθνούς, ευρωπαϊκού, δημόσιου, ποινικού, αστικού, δικονομικού, εμπορικού και εργατικού) και εμβαθύνουν μεθοδικά και συστηματικά με την επεξεργασία της νομολογίας και πρακτικών θεμάτων, καθώς και τη διεξαγωγή «εικονικών δικών» στην ανάλυση γενικότερων προβλημάτων του δικαίου.

Ως επιστημονικά εντατικότερος εκπαιδευτικός θεσμός προβλέπονται τα *σεμινάρια*, στα οποία παρέχεται η δυνατότητα στους συμμετέχοντες φοιτητές, υπό την καθοδήγηση του διδάσκοντα, να αντιμετωπίσουν ερευνητικά και σε βάθος ένα συγκεκριμένο νομικό θέμα με σχετική επιστημονική εισήγηση και επακολουθούσα συζήτηση. Η επιλογή συμμετοχής στα σεμινάρια συνιστάται μόνο στους φοιτητές, οι οποίοι έχουν παρακολουθήσει ήδη τις αντίστοιχες παραδόσεις και είναι σε τέτοιο επίπεδο που να τους επιτρέπει να συμμετέχουν ενεργητικά στη διεξαγωγή του σεμιναρίου και στον επιστημονικό διάλογο. Για το λόγο αυτό η διεξαγωγή των σεμιναρίων προβλέπεται στα δύο τελευταία εξάμηνα των νομικών σπουδών, οπότε μπορούν να αποφέρουν το επιδιωκόμενο όφελος στους τελειόφοιτους φοιτητές της Νομικής.

IV. Η ορθή αξιοποίηση των νομικών σπουδών και των δυνατοτήτων που παρέχονται από τους φοιτητές της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών αποτελεί τον στόχο του παρόντος Οδηγού Σπουδών. Περιέχει τις βασικές κατευθυντήριες γραμμές των σπουδών στο Τμήμα Νομικής, το ισχύον νομικό καθεστώς, τις υποχρεώσεις των φοιτητών για την απόκτηση του πτυχίου, το ενδεικτικό πρόγραμμα σπουδών, τους διδάσκοντες και το περιεχόμενο των μαθημάτων. Ερωτήματα που αφορούν την πορεία των νομικών τους σπουδών μπορούν να

απευθύνουν οι φοιτητές στη Γραμματεία του Τμήματος Νομικής ή και σε κάθε μέλος του Διδακτικού-Ερευνητικού Προσωπικού που δέχονται τακτικά σε ακρόαση τους φοιτητές καθ' όλη τη διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ-ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΝΟΜΙΚΗΣ*

Το Τμήμα Νομικής καλύπτει το γνωστικό αντικείμενο του δικαίου. Μαζί με το Τμήμα Οικονομικών Επιστημών και το Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης συγκροτούν τη *Σχολή Νομικών, Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών (Ν.Ο.Π.Ε.)* του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Το Τμήμα Νομικής διοικείται, όπως και κάθε άλλο Τμήμα των Α.Ε.Ι., από τη Γενική Συνέλευση, το Διοικητικό Συμβούλιο και τον Πρόεδρο. Η *Γενική Συνέλευση* απαρτίζεται από τον Πρόεδρο του Τμήματος, τους Διευθυντές των Τομέων, τριάντα (30) εκλεγμένους εκπροσώπους των μελών του Διδακτικού-Ερευνητικού Προσωπικού και εκπροσώπους των Βοηθών, Επιστημονικών Συνεργατών, ΕΤΕΠ, Μεταπτυχιακών και Προπτυχιακών Φοιτητών. Το *Διοικητικό Συμβούλιο* απαρτίζεται από τον Πρόεδρο και τον Αναπληρωτή Πρόεδρο του Τμήματος, τους Διευθυντές των Τομέων και δύο (2) εκπροσώπους των Φοιτητών. Τον *Πρόεδρο του Τμήματος* αναπληρώνει ο *Αναπληρωτής Πρόεδρος* σε όλα τα όργανα του Τμήματος.

Πρόεδρος του Τμήματος: Καθηγητής Θεόδωρος Π. ΦΟΡΤΣΑΚΗΣ
(Ακαδημίας 45)-Ιπποκράτους 33

Αναπληρώτρια Πρόεδρος Καθηγήτρια
του Τμήματος: Διονυσία Δ. ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ
(Ιπποκράτους 33)

---

* Το παρόν κεφάλαιο απεικονίζει την οργανωτική διάρθρωση του Τμήματος και τη σύνθεση (καθώς και την ιδιότητα) του προσωπικού όλων των κατηγοριών μέχρι 1.9.2009.

Γραμματέας του Τμήματος: Ειρήνη ΤΕΝΝΕ-ΠΑΝΤΑΖΑΤΟΥ
(Ακαδημίας 45)

Λοιπό Προσωπικό Γραμματείας

1. Γκούβρα Σπυριδούλα
2. Καμινάρη Ιωάννα
3. Καραμαλή Νικολαΐς
4. Κορδατζάκη Αργυρώ
5. Κουρέλη Ελένη
6. Λουκίσσης Ιωάννης
7. Μαϊκίδου Σοφία
8. Μακούλης Αναστάσιος
9. Μπαρμπέρη Γεωργία
10. Παπαδοπούλου Κωνσταντίνα
11. Παπαδοπούλου Παναγιώτα
12. Τάμπαρη Μάγδα
13. Τσουκανέλη Ελευθερία
14. Φρύδας Θεοδόσης

Το Τμήμα Νομικής διαιρείται σε έξι (6) Τομείς. Οι Τομείς αυτοί είναι:

2.1. Τομέας Α΄ Ιδιωτικού Δικαίου

Οδός Ιπποκράτους 33, 2ος όροφος
τηλ. 210 368 8370
210 368 8350

Διευθύντρια: Αν. Καθηγήτρια Δήμητρα ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Καθηγητές

1. Διονυσία ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ
2. Παναγιώτης ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ
3. Αθανάσιος ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΥ

Αναπληρωτές Καθηγητές

1. Βασίλειος ΒΑΘΗΣ
2. Ευγενία ΔΑΚΟΡΩΝΙΑ
3. Δήμητρα ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ
4. Κλεάνθης ΡΟΥΣΣΟΣ
5. Καλλιόπη ΧΡΙΣΤΑΚΑΚΟΥ-ΦΩΤΙΑΔΗ

Επίκουροι Καθηγητές

1. Μιχαήλ ΑΥΓΟΥΣΤΙΑΝΑΚΗΣ
2. Παρασκευή ΠΑΠΑΡΣΕΝΙΟΥ
3. Ανθή ΠΕΛΛΕΝΗ-ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ
4. Χριστίνα ΣΤΑΜΠΕΛΟΥ
5. Αριστείδης ΧΙΩΤΕΛΛΗΣ
6. Κων/νος ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ
7. Δημητρης ΛΙΑΠΠΗΣ

Λέκτορες

1. Γεώργιος ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ
2. Αντώνιος ΚΑΡΑΜΠΑΤΖΟΣ
3. Ιωάννα ΚΟΝΔΥΛΗ
4. Γεώργιος ΛΕΚΚΑΣ
5. Θεόδωρος ΛΥΤΡΑΣ
6. Γεώργιος ΜΕΝΤΗΣ
7. Ελισάβετ ΠΟΥΛΟΥ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ
8. Κων/νος ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ

Βοηθοί

1. Ελένη ΤΣΙΡΟΓΙΑΝΝΗ

Επιστημονικοί Συνεργάτες

1. Μαρία ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ
2. Γεώργιος ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ
3. Κωνσταντίνα ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΥ
4. Μαρίνα ΜΠΡΑΒΟΥ - ΜΠΙΤΣΑΞΗ

*Ειδικοί Επιστήμονες**Λοιπό Προσωπικό*

1. Μαρία ΒΕΛΛΗ
2. Μαριάνθη ΒΛΑΧΟΥ (Απουσιάζει με απόσπαση)
3. Παναγούλα ΜΑΚΡΗ, βιβλιοθηκονόμος
4. Ζωή ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΥ, υπότροφος ΙΚΥ
5. Βασιλική ΣΤΡΑΚΑΝΤΟΥΝΑ, βιβλιοθηκονόμος
6. Γερασιμούλα ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ, βιβλιοθηκονόμος (Απουσιάζει με απόσπαση)
7. Ανδρέας ΛΑΜΠΟΣ

Νομικό Σπουδαστήριο

τηλ. 210 368 8370

2.2. Τομέας Β΄ Ιδιωτικού Δικαίου

Οδός Ιπποκράτους 33, 6ος όροφος

τηλ. 210 368 8351

210 368 8361

210 368 8363

Διευθυντής: Καθηγητής Νικόλαος ΚΛΑΜΑΡΗΣ

Καθηγητές

1. Νικόλαος ΚΛΑΜΑΡΗΣ
2. Γεώργιος ΛΕΒΕΝΤΗΣ
3. Ευάγγελος ΠΕΡΑΚΗΣ
4. Δημήτριος ΤΖΟΥΓΑΝΑΤΟΣ

Αναπληρωτές Καθηγητές

1. Γεώργιος ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ
2. Γεώργιος ΟΡΦΑΝΙΔΗΣ
3. Κωνσταντίνος ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
4. Ηλίας ΣΟΥΦΛΕΡΟΣ

Επίκουροι Καθηγητές

1. Γαρυφαλιά ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ
2. Αλεξάνδρα ΜΙΚΡΟΥΛΕΑ
3. Στέφανος-Σπυρίδων ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΣ
4. Κωνσταντίνος ΠΟΛΥΖΩΓΟΠΟΥΛΟΣ
5. Γεώργιος ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ
6. Φλώρα ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ-ΑΛΜΠΙΑΝΙΔΟΥ
7. Δημήτριος ΤΣΙΚΡΙΚΑΣ

Λέκτορες

1. Ιωάννης ΔΕΛΗΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ
2. Νικόλαος ΚΑΤΗΦΟΡΗΣ
3. Εμμανουήλ ΜΑΣΤΡΟΜΑΝΩΛΗΣ
4. Κωνσταντίνος ΜΠΑΚΟΠΟΥΛΟΣ
5. Κωνσταντίνα ΜΠΕΤΖΙΟΥ-ΚΑΜΤΣΙΟΥ
6. Γεώργιος ΣΙΝΑΝΙΔΗΣ
7. Δημήτριος ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ
8. Χρήστος ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Επιστημονικοί Συνεργάτες

1. Ελευθέριος ΓΚΕΛΗΣ

2. Φεβρωνία ΛΑΖΑΡΙΔΟΥ-ΕΛΜΑΛΟΓΛΟΥ

Ειδικοί Επιστήμονες

Λοιπό Προσωπικό

1. Αναστασία ΚΙΟΥΣΗ, βιβλιοθηκονόμος
2. Ανδριανή ΚΟΥΡΟΥΖΙΔΟΥ-ΚΑΚΟΥΡΟΥ, βιβλιοθηκονόμος
3. Παναγιώτα ΚΟΥΦΟΣΤΑΘΗ, βιβλιοθηκονόμος

Σπουδαστήριο Εμπορικού και Ναυτικού Δικαίου

τηλ. 210 368 8363

Σπουδαστήριο Εργατικού Δικαίου και Δικαίου Κοινωνικής Ασφάλειας

τηλ. 210 368 8361

Σπουδαστήριο Αστικού Δικονομικού Δικαίου (Πολιτικής Δικονομίας)

τηλ. 210 368 8358

2.3. Τομέας Δημοσίου Δικαίου

Οδός Ιπποκράτους 33, 5ος όροφος

τηλ. 210 368 8372

210 368 8371

Διευθυντής: Καθηγητής Θεόδωρος ΦΟΡΤΣΑΚΗΣ

Καθηγητές

1. Νικόλαος-Μιχαήλ ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΣ
2. Ανδρέας ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ
3. Ιωάννης ΔΡΟΣΟΣ
4. Ιουλία ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ-ΣΤΡΑΓΓΑ
5. Κωνσταντίνος ΚΡΕΜΑΛΗΣ
6. Παναγιώτης ΛΑΖΑΡΑΤΟΣ
7. Κωνσταντίνος ΜΑΥΡΙΑΣ
8. Αντώνιος ΠΑΝΤΕΛΗΣ

9. Προκόπιος ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ
10. Γλυκερία ΣΙΟΥΤΗ
11. Φίλιππος ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ
12. Σπυρίδων ΦΛΟΓΑΪΤΗΣ
13. Θεόδωρος ΦΟΡΤΣΑΚΗΣ

Αναπληρωτές Καθηγητές

1. Σταύρος ΤΣΑΚΥΡΑΚΗΣ

Επίκουροι Καθηγητές

1. Θεοδώρα ΑΝΤΩΝΙΟΥ
2. Σπυρίδων ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ
3. Γεώργιος ΓΕΡΑΠΕΤΡΙΤΗΣ
4. Κωνσταντίνος ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ
5. Γεώργιος ΔΕΛΛΗΣ
6. Πάυλος-Μιχαήλ ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ
7. Γεώργιος ΚΑΜΙΝΗΣ
8. Ζωή ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ-ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ
9. Πατρίνα ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ

Λέκτορες

1. Παρασκευή ΜΟΥΖΟΥΡΑΚΗ
2. Βασίλειος ΚΟΝΔΥΛΗΣ

Επιστημονικοί Συνεργάτες

1. Ειρήνη ΓΚΟΡΤΣΙΛΑ
2. Αναστασία ΚΑΤΣΑΝΟΥ
3. Ελένη ΚΟΥΤΣΙΜΠΟΥ

*Ειδικοί Επιστήμονες**Λοιπό Προσωπικό*

1. Βασιλική ΓΕΩΡΓΙΟΥ-ΣΙΝΤΡΟΥ (Μέλος Ε.Τ.Ε.Π)
2. Πολυξένη ΓΚΟΥΒΑ (Μέλος Ε.Τ.Ε.Π – Βιβλιοθηκονόμος)

3. Κατερίνα ΔΡΟΣΟΥ

Σπουδαστήριο Δημοσίου Δικαίου

τηλ. 210 368 8371

2.4. Τομέας Ποινικών Επιστημών

(Λόγω εργασιών στο κτίριο της οδού Σόλωνος 57, για πληροφορίες απευθυνθείτε στο τηλ. 210-3688604)

Διευθυντής: Καθηγητής Χρίστος ΜΥΛΩΝΟΠΟΥΛΟΣ

Καθηγητές

1. Λεωνίδα ΚΟΤΣΑΛΗΣ
2. Νέστωρ-Κωνσταντίνος ΚΟΥΡΑΚΗΣ
3. Χρίστος ΜΥΛΩΝΟΠΟΥΛΟΣ

Αναπληρωτές Καθηγητές

1. Ιωάννης ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ
2. Ηλίας ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

Επίκουροι Καθηγητές

1. Δημήτριος ΚΙΟΥΠΗΣ
2. Μαρία ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗ
3. Νικόλαος ΛΙΒΟΣ
4. Αντωνία-Ιόλη ΤΖΑΝΝΕΤΑΚΗ
5. Γεώργιος ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

Λέκτορες

1. Αλέξανδρος ΔΗΜΑΚΗΣ
2. Νικόλαος ΔΗΜΗΤΡΑΤΟΣ
3. Αγλαΐα ΛΙΟΥΡΔΗ
5. Ευστράτιος ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ
6. Αριστομένης ΤΖΑΝΕΤΗΣ

Βοηθοί

1. Αντώνιος ΒΓΟΝΤΖΑΣ

2. Αθηνά ΖΙΩΓΑ-ΣΑΚΚΑ

Επιστημονικοί Συνεργάτες

1. Παναγιώτης-Κοσμάς ΒΑΣΙΛΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ειδικοί Επιστήμονες

Λοιπό Προσωπικό

1. Ελένη ΒΑΡΕΛΑ (μέλος Ε.Τ.Ε.Π)
2. Τριανταφυλλιά ΝΤΑΝΑΚΑ, βιβλιοθηκονόμος
3. Μυρσίνη ΤΑΡΑΝΗ, βιβλιοθηκονόμος
4. Ειρήνη ΧΑΛΚΙΑΔΑΚΗ, βιβλιοθηκονόμος (μέλος Ε.Τ.Ε.Π)
5. Κων/να ΤΖΙΒΑΡΑ

Βιβλιοθήκη Ποινικών Επιστημών

(Λόγω εργασιών στο κτίριο της οδού Σόλωνος 57, για πληροφορίες απευθυνθείτε στα τηλ. 210 368 8363 & 210 368 8354)

2.5. Τομέας Ιστορίας και Θεωρίας του Δικαίου (Ιστορία, Φιλοσοφία, Κοινωνιολογία, Εκκλησιαστικό)

Ο Τομέας λειτουργεί προσωρινά στην

Οδό Ακαδημίας 45

τηλ. 210 368 8614

Διευθύντρια: Αν.Καθηγήτρια Καλλιόπη ΜΠΟΥΡΔΑΡΑ

Καθηγητές

1. Ιουλία ΒΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΑΡΑΚΩΣΤΑ
2. Ιωάννης ΚΟΝΙΔΑΡΗΣ
3. Παύλος ΣΟΥΡΛΑΣ

Αναπληρωτές Καθηγητές

1. Καλλιόπη ΜΠΟΥΡΔΑΡΑ
2. Κωνσταντίνος ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ
3. Ελευθερία ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗ

Επίκουροι Καθηγητές

1. Βασιλική ΛΕΟΝΤΑΡΙΤΟΥ
2. Ανδρέας ΧΕΛΜΗΣ

Λέκτορες

1. Φίλιππος ΒΑΣΙΛΟΓΙΑΝΝΗΣ
2. Βασίλειος ΒΟΥΤΣΑΚΗΣ
3. Γεώργιος ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ
4. Αθηνά ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ
5. Ελένη ΡΕΘΥΜΙΩΤΑΚΗ

Επιστημονικοί Συνεργάτες

1. Μαρίνα ΜΑΡΟΠΟΥΛΟΥ
2. Μαυρέττα ΣΤΑΥΡΑΚΑ-ΣΚΟΥΛΑΡΙΚΗ
3. Άννα ΣΥΡΙΟΠΟΥΛΟΥ

*Ειδικοί Επιστήμονες**Λοιπό Προσωπικό*

1. Σουλτάνα ΙΩΑΝΝΟΥ, βιβλιοθηκονόμος
2. Όλγα ΜΠΑΚΑΛΗ-ΝΙΠΗ

Σπουδαστήριο Ιστορίας του Δικαίου

Σπουδαστήριο Φιλοσοφίας του Δικαίου
τηλ. 210 368 8392

2.6. Τομέας Διεθνών Σπουδών

Οδός Σίνα 14, 3ος όροφος
τηλ. 210 361 5812

Διευθυντής: Καθηγητής Άγγελος ΓΙΟΚΑΡΗΣ

Καθηγητές

1. Άγγελος ΓΙΟΚΑΡΗΣ
2. Αντώνιος ΜΠΡΕΔΗΜΑΣ
3. Χαράλαμπος ΠΑΜΠΟΥΚΗΣ

Αναπληρωτές Καθηγητές

1. Ελένη ΔΙΒΑΝΗ
2. Ελένη ΜΟΥΣΤΑΪΡΑ
3. Φωτεινή ΠΑΖΑΡΤΖΗ
4. Λίνος-Αλέξανδρος ΣΙΣΙΛΙΑΝΟΣ
5. Βασίλειος ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ

Επίκουροι Καθηγητές

1. Μαρία ΓΑΒΟΥΝΕΛΗ
2. Χρυσαφώ ΤΣΟΥΚΑ

Λέκτορες

1. Μεταξία ΚΟΥΣΚΟΥΝΑ
2. Ρεβέκκα-Εμμανουέλα ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Βοηθοί

1. Πατρινιά-Μαρία ΑΔΑΜΟΠΟΥΛΟΥ

Ειδικοί Επιστήμονες

Λοιπό Προσωπικό

1. Ασπασία ΖΗΡΟΥ, βιβλιοθηκονόμος
2. Δήμητρα ΜΠΟΥΛΟΥΓΟΥΡΗ, βιβλιοθηκονόμος
3. Ευαγγελία ΝΙΑΒΗ

4. Ιφιγένεια ΣΤΡΑΤΟΠΟΥΛΟΥ

5. Ελένη ΜΙΧΑ

Σπουδαστήριο Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου
τηλ. 210 368 8670-1

Σπουδαστήριο «ΕΥΡΩΠΗ»
τηλ. 210 361 5812

Σπουδαστήριο Ιδιωτικού Διεθνούς και Συγκριτικού Δικαίου
τηλ. 210 368 8376

2.7. Διατομεακό Προσωπικό

Ειδικοί Επιστήμονες

Ε.Ε.Δ.Ι.Π. II

1. Αλέξανδρος ΒΑΡΒΕΡΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΧΩΡΟΙ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΝΟΜΙΚΗΣ

Το Τμήμα Νομικής στεγάζεται κατά βάση στο κτίριο της οδού Σίνα 3 (Μέγαρο Θεωρητικών Επιστημών, Μ.Θ.Ε.) και στο κτίριο της οδού Ακαδημίας 45, όπου βρίσκονται οι θυρίδες και τα γραφεία της Γραμματείας και οι περισσότερες αίθουσες διδασκαλίας-εξετάσεων. Πολλά σπουδαστήρια και γραφεία μελών Δ.Ε.Π. βρίσκονται στο Μέγαρο Θεωρητικών Επιστημών, στο κτίριο της οδού Ιπποκράτους 33, στο κτίριο της οδού Ακαδημίας 45, καθώς και στην οδό Σίνα 14 (3ος όροφος).

3.1. Γραμματεία

(τηλ. κέντρο: 210 3688646, τηλεφωνητής 210 3688644)

Οι θυρίδες και τα γραφεία της Γραμματείας του Τμήματος Νομικής στεγάζονται στο ισόγειο του κτιρίου της οδού Ακαδημίας 45, όπου βρίσκονται επίσης τα γραφεία του Προέδρου, του Αναπληρωτή Προέδρου και της Γραμματέως του Τμήματος. Προϊσταμένη της Γραμματείας του Τμήματος είναι η κ. *Ειρήνη Τεννέ-Πανταζάτου*. Ώρες εξυπηρέτησης φοιτητών: Δευτέρα, Τετάρτη και Παρασκευή 10:30 π.μ.-1:30 μ.μ.

3.2. Γραφεία μελών Δ.Ε.Π.

Τα γραφεία των μελών του Διδακτικού-Ερευνητικού Προσωπικού (Δ.Ε.Π.) του Τμήματος Νομικής βρίσκονται στο κτίριο της οδού Ιπποκράτους 33 (Τομείς Α' και Β' Ιδιωτικού Δικαίου, Τομέας Δημοσίου Δικαίου) και στο κτίριο της οδού Ακαδημίας 45 (Τομέας Ποινικών Επιστημών, Τομέας Ιστορίας, Φιλοσοφίας και Κοινωνιολογίας του Δικαίου, Τομέας Διεθνών Σπουδών). Μεμονωμένα γραφεία υπάρχουν ακόμη, στην οδό Ασκληπιού 9, καθώς και στην οδό Σίνα 14 (3ος όροφος). Σε κάθε γραφείο υπάρχει ανακοίνωση για τις ώρες ακροάσεως, κατά τις οποίες οι φοιτητές μπορούν να επικοινωνούν τακτικά μαζί τους.

3.3. Αίθουσες διδασκαλίας-εξετάσεων

Η διδασκαλία και οι γραπτές εξετάσεις των μαθημάτων γίνονται κατά κύριο λόγο στο Μέγαρο Θεωρητικών Επιστημών (Μ.Θ.Ε.) και ειδικότερα στις ακόλουθες αίθουσες:

Νέο κτήριο (δίπλα από το παλαιό κτήριο), οδός Σίνα 3: Αίθουσα Οικονομίδου (ισόγειο) αίθουσες 2 και 1 (α' όροφος), αίθουσα 3 (πατάρι α' ορόφου), αίθουσες 8, 7, 6, 5, 4 (β' όροφος).

Οδός Ακαδημίας 45: Αίθουσα Α', Β' και Γ' (α' όροφος). *οδός Ιπποκράτους 7α:* Μεγάλη Αίθουσα (α' όροφος).

3.4. Αίθουσα Πολυμέσων (τηλ. 210 368 8174)

Η Αίθουσα Πολυμέσων του Τμήματος Νομικής βρίσκεται στον 1ο όροφο του κτιρίου της οδού Ασκληπείου 9 και λειτουργεί καθημερινά 9 π.μ.-4:30 μ.μ. Στο χώρο αυτό οι φοιτητές με τη χρήση του αριθμού μητρώου τους και του προσωπικού κωδικού (PIN) που έχουν ορίσει και τη διαδικασία εγγραφής στις υπηρεσίες επιτρέπεται να έχουν ελεύθερη πρόσβαση στο διαδίκτυο και σε επιλεγμένες ψηφιακές βιβλιοθήκες μέσω σειράς διαθέσιμων Η/Υ, και ιδιαίτερα στην ιστοσελίδα του Τμήματος στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://www.law.uoa.gr>, όπου και αναδημοσιεύεται ο παρών Οδηγός Σπουδών. Το περιεχόμενο της ιστοσελίδας του Τμήματος διευρύνεται συνεχώς και οι φοιτητές μπορούν να πληροφορούνται απ' αυτή π.χ. τα αποτελέσματα των εξετάσεων, τις ώρες ακρόασεως των μελών Δ.Ε.Π. κ.λπ., καθώς και να προβαίνουν στις δηλώσεις των μαθημάτων.

3.5. Σπουδαστήρια-Βιβλιοθήκες

Τα Σπουδαστήρια και οι Βιβλιοθήκες του Τμήματος βρίσκονται στο κτίριο της οδού Ιπποκράτους 33. Κατά κανόνα, τα Σπουδαστήρια και οι Βιβλιοθήκες λειτουργούν καθημερινά, πρωί και απόγευμα, και οι φοιτητές μπορούν ελεύθερα να μελετούν σε αυτά ελληνική και ξένη βιβλιογραφία και νομολογία. Ειδικότερα, στο Τμήμα Νομικής (και στο πλαίσιο της Κεντρικής Βιβλιοθήκης Νομικών Επιστημών) λειτουργούν τα εξής Σπουδαστήρια-Βιβλιοθήκες:

Νομικό Σπουδαστήριο, οδός Ιπποκράτους 33, 2ος όροφος, τηλ. 210 368 8370, 210 368 8352. Ώρες λειτουργίας: Από Δευτέρα έως και Πέμπτη 9 π.μ.-6 μ.μ., Παρασκευή 9 π.μ.-4 μ.μ.

Σπουδαστήριο Εμπορικού και Ναυτικού Δικαίου, οδός Ιπποκράτους 33, 6ος όροφος, τηλ. 210 368 8363. Ώρες λειτουργίας: Δευτέρα, Τετάρτη και Παρασκευή 9 π.μ.-2 μ.μ., Τρίτη και Πέμπτη 9 π.μ.-6 μ.μ.

Σπουδαστήριο Εργατικού Δικαίου και Δικαίου Κοινωνικής Ασφάλειας, οδός Ιπποκράτους 33, 6ος όροφος, τηλ. 210 368 8361. Ώρες λειτουργίας: Από Δευτέρα έως και Παρασκευή 9 π.μ.-2 μ.μ.

Σπουδαστήριο Αστικού Δικονομικού Δικαίου (Πολιτικής Δικονομίας), οδός Ιπποκράτους 33, 3ος όροφος, τηλ. 210 368 8358.

Σπουδαστήριο Δημοσίου Δικαίου, οδός Ιπποκράτους 33, 5ος όροφος, τηλ. 210 368 8371. Ώρες λειτουργίας: Από Δευτέρα έως και Παρασκευή 9 π.μ.-3 μ.μ.

Βιβλιοθήκη Ποινικών Επιστημών, (Λόγω εργασιών στο κτίριο της οδού Σόλωνος 57, για πληροφορίες απευθυνθείτε στο τηλ. 210 368 8604).

Σπουδαστήριο Ιστορίας του Δικαίου, οδός Ακαδημίας 47 (κεντρικό κτίριο), τηλ. 210 368 9673. Ώρες λειτουργίας: Δευτέρα, Τετάρτη και Παρασκευή 9:30 π.μ.-4 μ.μ., Τρίτη και Πέμπτη 9:30 π.μ.-7 μ.μ.

Σπουδαστήριο Φιλοσοφίας του Δικαίου, οδός Ιπποκράτους 33, 4ος όροφος, τηλ. 210 368 8392.

Σπουδαστήριο «ΕΥΡΩΠΗ», οδός Σίνα 14, τηλ. 210 361 5812. Ώρες λειτουργίας: Από Δευτέρα έως και Παρασκευή 10 π.μ.-3 μ.μ.

Σπουδαστήριο Ιδιωτικού Διεθνούς και Συγκριτικού Δικαίου, οδός Ιπποκράτους 33, 2ος όροφος, τηλ. 210 368 8376. Ώρες λειτουργίας: Από Δευτέρα έως και Παρασκευή 10:30 π.μ.-2 μ.μ.

3.6. Ερευνητικά Πανεπιστημιακά Ινστιτούτα-Εργαστήρια

Με το Τμήμα Νομικής είναι συνδεδεμένα τα ακόλουθα Ερευνητικά Πανεπιστημιακά Ινστιτούτα-Εργαστήρια:

Ερευνητικό Ινστιτούτο Δικονομικών Μελετών, Διευθυντής: Καθηγήτριας Ι. Σ. Σπυριδάκης, Αναπλ. Διευθυντής: Καθηγητής Ν. Κ. Κλαμαρής, οδός Σκουφά 48, 4ος όροφος, 106 72 Αθήνα, Αίθουσα Σεμιναρίων - Αίθουσες Γ. Ράμμου και Εμμ. Μιχελάκη και Βιβλιοθήκη Εμμ. Μιχελάκη, οδός Σίνα 14, 7ος όροφος, τηλ. 210 364 1165, 210 360 3946, φαξ: 210 360 3947.

Ινστιτούτο Συνταγματικών Ερευνών, Διευθυντής-Πρόεδρος: Ομότιμος Καθηγητής Γ. Ι. Κασιμάτης, Αντιπρόεδρος: Καθηγητής Κ. Γ. Μαυριάς, οδός Πινδάρου 27, 106 73 Αθήνα, τηλ. 210 362 0816-7, 210 362 0711, φαξ: 210 362 0770.

Ευρωπαϊκό Κέντρο Δημοσίου Δικαίου, Διευθυντής: Καθηγητής Σ. Ι. Φλογαίτης, οδός Αχαιού 16, 106 75 Κολωνάκι, Αθήνα, τηλ. 210 725 8801, 210 729 3103, φαξ: 210 725 8040, 64ο χλμ. Λεωφ. Αθηνών-Σουνίου, 195 00 Λεγραινά, τηλ. 22920 69810-2, φαξ: 22920-69813.

Εργαστήριο Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Υγείας και Πρόνοιας, Διευθυντής: Καθηγητής Κ. Κρεμαλής, οδός Ιπποκράτους 33, 5ος όροφος, 106 80 Αθήνα, τηλ. 210 368 8546, φαξ: 210 362 9454.

Εργαστήριο Εγκληματολογικών Σπουδών, Διευθυντής: Καθηγητής Ν.-Κ. Κουράκης, οδός Σόλωνος 57, 1ος όροφος, γραφ. 112, 106 72 Αθήνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΣΠΟΥΔΕΣ ΣΤΟ ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

4.1. Νομικό καθεστώς

Οι σπουδές στο Τμήμα Νομικής ακολουθούν το σύστημα διδασκαλίας-εξετάσεων των εξαμήνων με βάση ένα ενδεικτικό πρόγραμμα σπουδών που καταρτίζεται από τη Γενική Συνέλευση του Τμήματος σύμφωνα με τα άρθρα 24 και 25 του Ν. 1268/1982 «Για τη δομή και λειτουργία των Α.Ε.Ι.» (Α' 87) και του Ν.3549/07 (Α'69). Σημαντικές είναι επίσης οι αποφάσεις της Συγκλήτου του Πανεπιστημίου Αθηνών και οι σχετικές αποφάσεις της Γενικής Συνελεύσεως και του Διοικητικού Συμβουλίου του Τμήματος Νομικής.

α) Άρθρο 24 του Ν. 1268/1982 «Πρόγραμμα Σπουδών»

1. Το Πρόγραμμα Σπουδών περιέχει τους τίτλους των υποχρεωτικών, των κατ' επιλογή υποχρεωτικών και των προαιρετικών μαθημάτων, το περιεχόμενό τους, τις εβδομαδιαίες ώρες διδασκαλίας τους, στις οποίες περιλαμβάνεται το κάθε μορφής επιτελούμενο διδακτικό έργο και τη χρονική αλληλουχία ή αλληλεξάρτηση των μαθημάτων.

2. Το Πρόγραμμα Σπουδών προσαρμόζεται στον ελάχιστο δυνατό αριθμό εξαμήνων που απαιτούνται για τη λήψη του πτυχίου, ο οποίος καθορίζεται για κάθε πτυχίο με Π.Δ. που εκδίδεται μετά από γνώμη του Εθνικού Συμβουλίου Ανώτατης Παιδείας (ΕΣΑΠ) και των Σχολών και δεν μπορεί να είναι μικρότερος από οκτώ.

3. Κάθε εξαμηνιαίο μάθημα περιλαμβάνει έναν αριθμό «διδασκικών μονάδων» (δ.μ.). Η δ.μ. αντιστοιχεί σε μια εβδομαδιαία ώρα διδασκαλίας επί ένα εξάμηνο προκειμένου περί αυτοτελούς διδασκαλίας μαθήματος και σε μια μέχρι τρεις εβδομαδιαίες ώρες διδασκαλίας ή εξάσκησης επί ένα εξάμηνο για το υπόλοιπο εκπαιδευτικό έργο, σύμφωνα

με σχετική απόφαση της Γ.Σ. Τμήματος. Στο Πρόγραμμα Σπουδών περιέχεται και ο ελάχιστος αριθμός δ.μ. που απαιτείται για τη λήψη του πτυχίου.

4. Η κατανομή των εξαμηνιαίων μαθημάτων σε εξάμηνα είναι ενδεικτική και όχι υποχρεωτική για τους φοιτητές. Ανταποκρίνεται, πάντως, σε συνθήκες κανονικής φοίτησης, προσαρμοσμένης στον ελάχιστο δυνατό αριθμό εξαμήνων που απαιτούνται για τη λήψη του πτυχίου και στην αλληλουχία των προαπαιτούμενων και εξαρτώμενων από προαπαιτούμενα μαθήματα. Με τη διαδικασία κατάρτισης του Προγράμματος Σπουδών ορίζονται τα προαπαιτούμενα και τα εξαρτώμενα από προαπαιτούμενα μαθήματα. Ο φοιτητής υποβάλλει τη δήλωση προτίμησης ηλεκτρονικά, στην αρχή κάθε εξαμήνου και σε ημερομηνίες που ορίζονται από τη Γενική Συνέλευση.

5. Τα κατ' επιλογήν υποχρεωτικά μαθήματα καλύπτουν τουλάχιστον το 1/4 του Προγράμματος Σπουδών.

6. Αρμόδια για την κατάρτιση του Προγράμματος Σπουδών είναι η Γ.Σ. Τμήματος. Το Πρόγραμμα Σπουδών αναθεωρείται κάθε Απρίλιο. Ο Πρόεδρος του Τμήματος συγκροτεί Επιτροπή Προγράμματος, από μέλη της Γενικής Συνελεύσεως του Τμήματος με ετήσια θητεία, η οποία υποβάλλει σχετική εισήγηση στη Γ.Σ. Τμήματος, αφού προηγουμένως κωδικοποιήσει τις προτάσεις των Τομέων.

7. Η απόφαση της Γ.Σ. Τμήματος για το Πρόγραμμα Σπουδών κοινοποιείται στον Κοσμήτορα και στην Εθνική Ακαδημία Γραμμάτων και Επιστημών (Ε.Α.Γ.Ε.) και δημοσιεύεται στον Οδηγό Σπουδών της Σχολής και του Τμήματος.

8. Στα προγράμματα σπουδών ενός Τμήματος μπορούν να περιλαμβάνονται και μαθήματα που ανήκουν στο γνωστικό πεδίο Τομέα άλλων Τμημάτων της ίδιας ή άλλης Σχολής. Στην περίπτωση αυτή η ανάθεση διδακτικού έργου σε μέλη του Δ.Ε.Π. του Τομέα αυτού γίνεται με απόφαση της Κοσμητείας ή του Πρυτανικού Συμβουλίου αντίστοιχα μετά από πρόταση των αντίστοιχων Τμημάτων ή Σχολών.

9. Σε περίπτωση αποτυχίας σε υποχρεωτικό μάθημα, ο φοιτητής υποχρεούται να το επαναλάβει σε επόμενο εξάμηνο αφού προηγουμένως το δηλώσει εκ νέου.

10. Για όλα τα μαθήματα του Προγράμματος Σπουδών καθορίζεται ο Τομέας που έχει αρμοδιότητα για τη διδασκαλία τους. Τα μαθήματα αυτά μπορούν να διδάσκονται από όλα τα μέλη του Δ.Ε.Π. του Τμήματος.

11. Σε περίπτωση μαθήματος που διδάσκεται σε μεγάλα ακροατήρια επιδιώκεται η διαίρεση της αντίστοιχης τάξης σε τμήματα με μικρό αριθμό φοιτητών και η ανάθεση διδασκαλίας του μαθήματος για κάθε τμήμα σε ένα ή περισσότερα μέλη Δ.Ε.Π. του αντίστοιχου Τομέα. Τα μέλη του Δ.Ε.Π. που παίρνουν τέτοια ανάθεση, συγκροτούν την Επιτροπή του Μαθήματος με συντονιστή μέλος του Δ.Ε.Π. που κατέχει την ανώτατη βαθμίδα. Η Επιτροπή του Μαθήματος συντονίζει την ομοιομορφία της διδασκαλίας ως προς το περιεχόμενο και την έκταση της διδακτέας ύλης, των ασκήσεων και των εξετάσεων.

12. α) Με απόφαση της Συγκλήτου είναι δυνατή η οργάνωση διατμηματικών προπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών στο ίδιο Α.Ε.Ι. που οδηγούν σε ξεχωριστό πτυχίο. Τα διατμηματικά προγράμματα είναι δυνατόν να οργανώνονται είτε στο πλαίσιο μιας Σχολής είτε σε διασχολική βάση.

β) Η ανωτέρω απόφαση της Συγκλήτου λαμβάνεται ύστερα από κοινή πρόταση των Γενικών Συνελεύσεων των εμπλεκόμενων Τμημάτων και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, αφού προηγουμένως ασκηθεί ο σχετικός έλεγχος νομιμότητας από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

γ) Σε κάθε διατμηματικό πρόγραμμα σπουδών συγκροτείται με πράξη του Πρύτανη Διοικούσα Επιτροπή, η οποία έχει όλες τις αρμοδιότητες του Διοικητικού Συμβουλίου και της Γενικής Συνέλευσης Τμήματος. Η Διοικούσα Επιτροπή αποτελείται από μέλη Δ.Ε.Π. που προέρχονται από το καθένα από τα συνεργαζόμενα Τμήματα και από εκπροσώπους των φοιτητών του προγράμματος σε αριθμό ίσο προς το 50% του αριθμού των μελών Δ.Ε.Π. της Διοικούσας Επιτροπής. Τα συνεργαζόμενα Τμήματα συμμετέχουν στη Διοικούσα Επιτροπή με ίσο αριθμό μελών Δ.Ε.Π. Τα μέλη Δ.Ε.Π. τα οποία μετέχουν στη Διοικούσα Επιτροπή, πρέπει απαραίτητως να έχουν ενεργό εκπαιδευτική συμμετοχή στο διατμηματικό πρόγραμμα σπουδών. Η Διοικούσα Επιτροπή εκλέγει μεταξύ των μελών της τον Πρόεδρο και τον Αναπληρωτή Πρόεδρο, οι

οποίοι πρέπει να ανήκουν στις βαθμίδες του Καθηγητή ή του Αναπληρωτή Καθηγητή.

δ) Η εισαγωγή φοιτητών σε ένα διατμηματικό πρόγραμμα σπουδών γίνεται με την ισχύουσα εκάστοτε διαδικασία εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ο δε αριθμός των φοιτητών που θα γίνονται δεκτοί κάθε χρόνο σε ένα διατμηματικό πρόγραμμα σπουδών καθορίζεται με την απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων περί του καθορισμού του αριθμού των εισακτέων κατ' έτος στα Ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

ε) Η διοικητική υποστήριξη κάθε διατμηματικού προγράμματος σπουδών γίνεται από την αντίστοιχη Γραμματεία, η οποία συστήνεται και στελεχώνεται με απόφαση του Πρυτανικού Συμβουλίου του οικείου Ιδρύματος.

στ) Με την αναφερόμενη στο εδάφιο α' απόφαση της Συγκλήτου καθορίζεται και κάθε λεπτομέρεια που αφορά στην οργάνωση, τη λειτουργία και τη διοίκηση του διατμηματικού προγράμματος σπουδών. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται κατ' αναλογία οι ισχύουσες εκάστοτε διατάξεις και ο εσωτερικός κανονισμός του οικείου Ιδρύματος.

β) Άρθρο 25 του Ν. 1268/1982 «Κανονισμός Σπουδών»

1. Το ακαδημαϊκό έτος αρχίζει την 1η Σεπτεμβρίου κάθε χρόνου και λήγει την 31η Αυγούστου του επομένου.

2. Το εκπαιδευτικό έργο κάθε ακαδημαϊκού έτους διαρθρώνεται χρονικά σε δύο εξάμηνα.

3. (Καταργήθηκε).

4. Διακοπή του εκπαιδευτικού έργου αλλά και της εν γένει λειτουργίας ενός Α.Ε.Ι., πέρα από τα προβλεπόμενα στο νόμο αυτό, είναι δυνατή με απόφαση της Συγκλήτου και μόνο για εξαιρετικές περιπτώσεις.

5. Αν για οποιοδήποτε λόγο ο αριθμός των ωρών διδασκαλίας που πραγματοποιήθηκαν σε ένα μάθημα είναι μικρότερος από τα 4/5 του προβλεπόμενου στο Πρόγραμμα για τις εργάσιμες ημέρες του αντίστοιχου εξαμήνου, το αντίστοιχο μάθημα θεωρείται ότι δεν διδάχθηκε.

6. (Καταργήθηκε).

7. Με τους εσωτερικούς κανονισμούς των Α.Ε.Ι. ορίζονται τα σχετικά με τη δυνατότητα οργάνωσης και λειτουργίας θερινών εξαμήνων για ταχύρρυθμη διδασκαλία ή συμπλήρωση ύλης εξαμήνου.

8. (Καταργήθηκε).

9. (Καταργήθηκε).

10. Σε περίπτωση αποτυχίας σε κατ' επιλογή υποχρεωτικό μάθημα, ο φοιτητής υποχρεώνεται ή να το επαναλάβει σε επόμενα εξάμηνα ή να το αντικαταστήσει με άλλο κατ' επιλογή μάθημα.

11. (Καταργήθηκε).

12. Ο φοιτητής ολοκληρώνει τις σπουδές του και παίρνει πτυχίο όταν επιτύχει στα προβλεπόμενα μαθήματα και συγκεντρώσει τον απαιτούμενο αριθμό διδακτικών μονάδων.

Ο τρόπος υπολογισμού του βαθμού του πτυχίου για τους φοιτητές που έχουν εισαχθεί στα Α.Ε.Ι. από το ακαδημαϊκό έτος 1983-1984 και μετά καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

13. Τα σχετικά με τον τύπο των χορηγουμένων πτυχίων και με την καθομολόγηση των πτυχιούχων καθορίζονται στους εσωτερικούς κανονισμούς των Α.Ε.Ι.

γ) Αποφάσεις της Σύγκλητου του Πανεπιστημίου Αθηνών

Η Σύγκλητος του Πανεπιστημίου Αθηνών στις συνεδριάσεις της 16.1.1984 και 19.1.1984 αποφάσισε τα εξής, τα οποία θεωρούνται μέρος του Εσωτερικού Κανονισμού του Πανεπιστημίου Αθηνών:

1. α) Το πρόγραμμα σπουδών που καταρτίζουν οι Γενικές Συνελεύσεις των Τμημάτων είναι ενδεικτικό και όχι υποχρεωτικό για τους φοιτητές.

β) Οι φοιτητές δηλώνουν τα μαθήματα τα οποία θα διδαχθούν με βάση προσωπικές επιλογές για την κατάρτιση του ατομικού προγράμματος που θα τους οδηγήσει στη λήψη του πτυχίου. Τα μαθήματα αυτά μπορεί να είναι διάφορα των μαθημάτων του ενδεικτικού προγράμματος.

γ) Ο αριθμός των μαθημάτων κατά εξάμηνο που θα προσφέρει το Τμήμα με βάση το ενδεικτικό πρόγραμμα (αριθμός ν), θα είναι κατά μέγιστο όρο 4 (τέσσερα) και σε εξαιρετικές περιπτώσεις 5 (πέντε).

δ) Ανώτατος αριθμός μαθημάτων που μπορεί να επιλέγει ο φοιτητής σε κάθε εξάμηνο είναι το ανώτατο όριο του «ν» που παρουσιάζεται στο εκάστοτε πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος συν 3 (τρία).

2. α) Ο ορισμός στο πρόγραμμα σπουδών μαθημάτων ως προαπαιτούμενων δεν είναι υποχρεωτικός, εν πάση δε περιπτώσει, δεν είναι δυνατό να ορισθούν ως προαπαιτούμενα μαθήματα περισσότερα από το 1/5 του συνόλου των μαθημάτων που απαιτούνται για την λήψη του πτυχίου.

Ενα μάθημα μπορεί να ορισθεί ως προαπαιτούμενο μόνο για ένα εξαρτώμενο μάθημα και αντίστροφα.

β) Τα κατ' επιλογή μαθήματα (άρθρο 24 παρ. 5) καλύπτουν τουλάχιστον το 1/4 του αριθμού των μαθημάτων που πρέπει να διδαχθεί ο φοιτητής για να λάβει το πτυχίο του (και όχι απλώς το 1/4 του συνόλου των μαθημάτων του προγράμματος σπουδών).

3. Μάθημα που διδάχθηκε επί 13 τουλάχιστον εβδομάδες, θεωρείται ότι διδάχθηκε επαρκώς.

4. Η διδασκαλία είναι υποχρεωτική για τον διδάσκοντα ανεξάρτητα από τον αριθμό των φοιτητών που θα δηλώσουν το μάθημα.

5. α) Οι τελικές εξετάσεις κάθε μαθήματος πραγματοποιούνται αμέσως μετά την λήξη της διδασκαλίας των μαθημάτων του αντίστοιχου εξαμήνου και διαρκούν 2-4 εβδομάδες. Εάν η τελική βαθμολογία του φοιτητή είναι μικρότερη του 5, τότε παρέχεται στον φοιτητή η δυνατότητα συμπληρωματικής εξέτασης.

β) Η συμπληρωματική εξέταση πρέπει να γίνεται το Σεπτέμβριο για τα μαθήματα και των δύο εξαμήνων (χειμερινό-εαρινό) και να είναι διάρκειας 4 εβδομάδων.

δ) Αποφάσεις της Γενικής Συνελεύσεως και του Διοικητικού Συμβουλίου του Τμήματος Νομικής

1. Ισχύς νέου προγράμματος σπουδών-μεταβατικές ρυθμίσεις

Απόφαση της Γ.Σ. του Τμήματος Νομικής της 8.6.1994 και 15.6.1994: Η Γενική Συνέλευση εγκρίνει το νέο πρόγραμμα σπουδών στο σύνολό του, σύμφωνα με τις προτάσεις της Επιτροπής Προγράμματος Σπουδών και τις τροποποιήσεις που συζητήθηκαν, και συγκροτεί επιτροπή με αντικείμενο την ανακατανομή στα εξάμηνα, σύμφωνα με τις υποβληθείσες προτάσεις, των εγκεκριμένων μαθημάτων του νέου προγράμματος σπουδών.

Η Γ.Σ. αποφασίζει επίσης ότι τα σεμινάρια θα είναι προαιρετικά και ελεύθερης επιλογής, ο αριθμός των σεμιναρίων θα είναι περιορισμένος και κάθε Τομέας θα οργανώνει μέχρι τρία (3) σεμινάρια κατ' έτος. Κάθε Τομέας μπορεί να οργανώνει σεμινάρια σε συνεργασία και με άλλους Τομείς.

Η Γ.Σ. αποφασίζει τέλος ότι από τα μαθήματα υποχρεωτικής επιλογής οι φοιτητές υποχρεούνται να επιλέγουν και να εξετάζονται σε έξι (6) τουλάχιστον από αυτά και από τα μαθήματα ελεύθερης επιλογής τουλάχιστον τέσσερα (4) από αυτά προκειμένου να καταστούν πτυχιούχοι.

Απόφαση της Γ.Σ. του Τμήματος Νομικής της 22.6.1994: Η Γενική Συνέλευση εγκρίνει την ανακατανομή των μαθημάτων στα εξάμηνα σύμφωνα με τις προτάσεις της Επιτροπής και αποφασίζει να ισχύσει το νέο πρόγραμμα σπουδών από το πανεπιστημιακό έτος 1994-95.

Απόφαση της Γ.Σ. του Τμήματος Νομικής της 1.2.1995: Η Γενική Συνέλευση αποδέχεται τις προτάσεις της Επιτροπής Ωρολογίου Προγράμματος και αποφασίζει ότι τα υποχρεωτικά μαθήματα του παλαιού προγράμματος σπουδών (1993-94) του λοιπού θα εξετάζονται μόνο χωρίς να διδάσκονται, ενώ τα μαθήματα επιλογής του παλαιού προγράμματος που δεν περιλαμβάνονται στο νέο πρόγραμμα σπουδών δεν θα διδάσκονται ούτε θα εξετάζονται.

2. Διπλή βαθμολογία μαθήματος

Στις περιπτώσεις που φοιτητές ενώ έχουν εξεταστεί επιτυχώς σε ένα μάθημα σε μια εξεταστική περίοδο και προσέρχονται εκ νέου για εξέταση του μαθήματος αυτού σε άλλη εξεταστική περίοδο χωρίς προηγουμένως να το έχουν δηλώσει προς αναβαθμολόγηση, με αποτέλεσμα να υπάρχει διπλή βαθμολόγηση, θα λαμβάνεται υπόψη ο πρώτος βαθμός (βλ. απόσπασμα πρακτικών Γ.Σ. της 16.12.1987).

3. Αναβαθμολόγηση υποχρεωτικών ή επιλεγόμενων μαθημάτων

Απόφαση Δ.Σ. 16.12.2003. Το Διοικητικό Συμβούλιο αποφάσισε ότι οι φοιτητές έχουν τη δυνατότητα από το Ε' εξάμηνο σπουδών και μετά, να ζητήσουν αναβαθμολόγηση το πολύ σε έξι υποχρεωτικά ή επιλεγόμενα μαθήματα. Μπορούν να ζητήσουν αναβαθμολόγηση μια φορά για κάθε μάθημα και πάντοτε στο πλαίσιο του ν+3. Το μέτρο ισχύει από το εαρινό εξάμηνο του παν/κού έτους 2003-04.

Απόφαση Δ.Σ. του Τμήματος Νομικής της 3.12.2001: Φοιτητής ή φοιτήτρια που βρίσκεται στο 7ο εξάμηνο και πάνω και λαμβάνει απορριπτικό βαθμό κατά την αναβαθμολόγηση μαθήματος στις εξεταστικές περιόδους Ιανουαρίου ή Ιουνίου, έχει το δικαίωμα να εξεταστεί στο μάθημα κατά την επαναληπτική περίοδο του Σεπτεμβρίου, χωρίς να έχει την υποχρέωση να το δηλώσει πάλι ως κανονικό μάθημα.

4. Αναγνώρισεις μαθημάτων

Ως προς την αναγνώριση μαθημάτων από Πανεπιστήμια του εσωτερικού και εξωτερικού ισχύουν οι ακόλουθες αποφάσεις:

1. Η αναγνώριση της βαθμολογίας καθώς και η απαλλαγή από την εξέταση μαθημάτων και ασκήσεων των μετεγγραφομένων και κατατασσομένων θα γίνεται κατά περίπτωση και με ειδικώς αιτιολογημένη απόφαση της Γ.Σ. του Τμήματος, μετά από σχετική εισήγηση του οικείου Τομέα, στον οποίο ο ενδιαφερόμενος φοιτητής θα έχει υποβάλει σχετική αίτηση (βλ. απόφαση Γ.Σ. της 30.9.1987 και 17.2.1988).

2. Οι αναγνώρισεις μαθημάτων αφορούν **τα μαθήματα του Τμήματος προέλευσης και μόνο.**

3. Οι μετεγγραφόμενοι φοιτητές οφείλουν να εξεταστούν στα μαθήματα ή ασκήσεις, στα οποία δεν έχουν εξεταστεί ή δεν έχουν εξεταστεί

με επιτυχία, έστω και αν σύμφωνα με το πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος τα μαθήματα αυτά διδάσκονται και εξετάζονται σε προηγούμενο εξαμήνο από εκείνο, στο οποίο ο φοιτητής φοιτά πλέον μετά τη μετεγγραφή του.

4. Για την αναγνώριση βαθμού ή μαθημάτων, είτε του προγράμματος ERASMUS και άλλων ευρωπαϊκών προγραμμάτων, είτε των μαθημάτων από άλλα Πανεπιστήμια του εσωτερικού, η αναγνώριση των μαθημάτων θα ανατρέχει στο χρόνο υποβολής της αιτήσεως του ενδιαφερόμενου φοιτητή (βλ. απόφαση Γ.Σ. της 11.10.1995).

5. Στους φοιτητές, οι οποίοι μετεγγράφησαν στο Τμήμα Νομικής από Πανεπιστήμια του εσωτερικού, αναγνωρίζονται η βαθμολογία και οι διδακτικές μονάδες των μαθημάτων που εξετάστηκαν επιτυχώς στη Σχολή προέλευσης, εφόσον η ύλη των μαθημάτων αυτών συμπίπτει με την ύλη των μαθημάτων του Τμήματος.

6. Στους φοιτητές, οι οποίοι είχαν φοιτήσει σε Τμήματα Νομικής περιφερειακών Πανεπιστημίων και εισήχθησαν στο Τμήμα Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών μετά από βελτίωση της βαθμολογίας στις πανελλήνιες εξετάσεις, αναγνωρίζονται ο βαθμός και οι διδακτικές μονάδες των μαθημάτων, στα οποία εξετάστηκαν επιτυχώς στο Τμήμα προέλευσης (βλ. απόσπασμα πρακτικών Δ.Σ. της 6.3.1996). Στους παραπάνω φοιτητές μπορεί να αναγνωριστεί ο εκπαιδευτικός χρόνος των δύο (2) εξαμήνων που έκαναν στα Πανεπιστήμια της περιφέρειας, ως χρόνος που συνυπολογίζεται στον ελάχιστο αριθμό εξαμήνων που απαιτούνται για τη λήψη του πτυχίου. Η αναγνώριση των εξαμήνων γίνεται από το Διοικητικό Συμβούλιο του Τμήματος (βλ. απόφαση Γ.Σ. της 13.1.1988).

Με αποφάσεις των Τμημάτων είναι δυνατή, υπό ορισμένους όρους, η ικανοποίηση αιτημάτων αναγνώρισης περισσότερων των δύο διδακτικών εξαμήνων νεοεισαχθέντων, με το σύστημα των πανελλήνιων εξετάσεων, φοιτητών που προέρχονται από ομοειδή Τμήματα άλλων Α.Ε.Ι. της χώρας (βλ. απόσπασμα πρακτικών Συγκλήτου της 27.2.2003).

7. Στους φοιτητές, οι οποίοι μετεγγράφησαν από Πανεπιστήμια του εξωτερικού με εξετάσεις στο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης, αναγνωρίζονται οι διδακτικές μονάδες όλων των μαθημάτων που εξετά-

στηκαν στη Σχολή προέλευσης. Από τα μαθήματα αυτά, όσα δεν υπάρχουν στο πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος Νομικής, αναγνωρίζονται με το χαρακτηριστικό κωδικό, ο οποίος έχει δοθεί από την Γραμματεία, και αναφέρεται αναλυτικά ότι δεν υπάρχει το συγκεκριμένο μάθημα στο πρόγραμμα. Οι διδακτικές μονάδες όλων των μαθημάτων εκτός του προγράμματος σπουδών ορίζονται σε τρεις (3). Όσον αφορά τα μαθήματα που εξετάστηκαν οι παραπάνω φοιτητές στο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης, αυτά αναγνωρίζονται με βαθμό και διδακτικές μονάδες, εφόσον ο αρμόδιος καθηγητής κρίνει ότι η ύλη τους συμπίπτει με αυτή του Τμήματος. (Οι μετεγγραφές φοιτητών από Πανεπιστήμια του εξωτερικού καταργήθηκαν με τον Ν. 3027/2002).

8. Δεν αναγνωρίζονται μαθήματα στους φοιτητές, οι οποίοι κατατάσσονται σε εξάμηνο σπουδών μετά από σχετική απόφαση του ΔΟΑ-ΤΑΠ. Τα μαθήματα που οι εν λόγω φοιτητές διδάχθηκαν σε Πανεπιστήμια του εξωτερικού λήφθηκαν υπόψη από το ΔΟΑΤΑΠ για την κατάταξή τους σε εξάμηνο σπουδών στο Τμήμα Νομικής (βλ. απόφαση Δ.Σ. της 12.12.2002).

9. Στους φοιτητές, οι οποίοι εισάγονται στο Τμήμα Νομικής μετά από κατατακτήριες εξετάσεις:

α) Αναγνωρίζονται αυτοδίκαια οι βαθμοί και οι διδακτικές μονάδες των μαθημάτων, στα οποία εξετάστηκαν με επιτυχία στις κατατακτήριες εξετάσεις. Οι διδακτικές μονάδες θα είναι εκείνες που έχει το μάθημα στο πρόγραμμα σπουδών (βλ. απόφαση Γ.Σ. της 17.2.1988).

β) Επίσης ο αρμόδιος Τομέας έχει τη δυνατότητα αναγνώρισης των διδακτικών μονάδων επιπλέον μαθημάτων μόνο στην περίπτωση που ο φοιτητής προέρχεται από Τμήμα Α.Ε.Ι. συγγενούς γνωστικού αντικείμενου, όπως π.χ. το Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης, και εφόσον η ύλη του μαθήματος συμπίπτει (βλ. απόφαση Δ.Σ. της 12.12.2002).

γ) Η αναγνώριση του μαθήματος της Πολιτικής Επιστήμης για τους πτυχιούχους του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης και του μαθήματος της Πολιτικής Οικονομίας για τους πτυχιούχους του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου μας, που κατατάσσονται στο Τμήμα Νομικής, θα γίνεται απευθείας από τη Γ.Σ. του Τμήματος, χωρίς παραπομπή του αιτήματος των καταταγέ-

ντων στον διδάσκοντα καθηγητή. Για τους καταταγέντες πτυχιούχους άλλων Τμημάτων Σχολών ή Σχολών η αναγνώριση των ανωτέρω μαθημάτων θα γίνεται από τη Γ.Σ. του Τμήματος Νομικής μετά από σχετική εισήγηση του διδάσκοντα (σχετ. έγγρ. Τμήματος Π.Ε.Δ.Δ. 619/20.6.1989, Α.Π. 1527/23.6.1989) (βλ. απόφαση Γ.Σ. της 28.6.1989).

10. Στους φοιτητές, οι οποίοι συμμετείχαν σε Πανεπιστήμια του εξωτερικού με το πρόγραμμα ERASMUS:

α) Αναγνωρίζονται ο βαθμός και οι διδακτικές μονάδες των μαθημάτων των οποίων η ύλη συμπίπτει κατ' έκταση με εκείνη των αντίστοιχων μαθημάτων που περιλαμβάνονται στο Πρόγραμμα Σπουδών του Τμήματος Νομικής από τον αρμόδιο καθηγητή στον οποίον κατ' αρχήν θα υπαγόταν το συγκεκριμένο μάθημα, εφόσον τα μαθήματα αναφέρονται στο έγγραφο του Πανεπιστημίου του εξωτερικού και δεν ξεπερνούν το συνολικό αριθμό των οκτώ (8) μαθημάτων.

β) Αναγνωρίζονται ως μαθήματα επιλογής τα μαθήματα των οποίων η ύλη δεν συμπίπτει κατ' έκταση με εκείνη των αντίστοιχων μαθημάτων του Προγράμματος Σπουδών του Τμήματος Νομικής, με βαθμό που ορίζει ο εκάστοτε αρμόδιος Ακαδημαϊκός Υπεύθυνος του Προγράμματος Erasmus.

γ) Δεν αναγνωρίζονται υποχρεωτικά μαθήματα, τα οποία, ενώ έχει εξεταστεί με επιτυχία ο φοιτητής στο Τμήμα Νομικής, διδάσκεται ξανά και ζητά να τα αναγνωρίσει εκ νέου ως μαθήματα επιλογής με το πρόγραμμα ERASMUS.

δ) Δεν αναγνωρίζονται μαθήματα εκμάθησης γλώσσας ή νομικής ορολογίας.

ε) Δεν επιτρέπεται αναβαθμολόγηση μαθήματος που εξετάστηκε σε ξένο Πανεπιστήμιο.

στ) Φοιτητής ο οποίος δεν επιθυμεί να αναγνωρίσει όλα τα μαθήματα στα οποία επιτυχώς εξετάστηκε στο ξένο Πανεπιστήμιο, μπορεί να επιλέξει ποιά από αυτά επιθυμεί να αναγνωρισθούν καταθέτοντας σχετική δήλωση στη Γραμματεία του Τμήματος.

ζ) Φοιτητής που διδάχθηκε μάθημα του προγράμματος σπουδών του Τμήματος στην αλλοδαπή, όμως σημαντικό τμήμα της ύλης του δεν

περιελήφθη στη διδαχθείσα και εξετασθείσα στο ξένο Πανεπιστήμιο ύλη, δύναται να επιλέξει:

1. είτε να αναγνωρισθεί ως μάθημα ελεύθερης επιλογής με ειδικότερο τίτλο
2. είτε να εξετάζεται συμπληρωματικά στο υπόλοιπο της ύλης και να συμψηφίζεται ο βαθμός με εκείνον της αλλοδαπής και το μάθημα να αναγνωρίζεται ως μάθημα του προγράμματός μας (υποχρεωτικό κλπ)- πάντα κατά τη κρίση του διδάσκοντος.

η) Από το ακαδημαϊκό έτος 2007-08 τα μη νομικά μαθήματα ή μαθήματα που δε διδάσκονται στη Νομική Σχολή γενικότερα, δε θα αναγνωρίζονται.

5. Εξέταση φοιτητών ενάτου εξαμήνου και πάνω

Απόφαση Δ.Σ. του Τμήματος Νομικής της 3.12.2001: Φοιτητής ή φοιτήτρια που δεν περατώνει τις σπουδές του με την ολοκλήρωση, διδακτική και εξεταστική, του όγδοου εξαμήνου, δικαιούται να εξεταστεί, κατά τις εξετάσεις κάθε επόμενου εξαμήνου, στα δηλούμενα απ' αυτόν υποχρεωτικά ή προαιρετικά μαθήματα, αδιακρίτως από το εξάμηνο, χειμερινό ή εαρινό, που διδάσκονται αυτά. Τα δηλούμενα υποχρεωτικά και προαιρετικά μαθήματα δεν επιτρέπεται να είναι περισσότερα από οκτώ (8) για κάθε εξεταστική περίοδο.

Στο όριο των οκτώ (8) μαθημάτων περιλαμβάνονται και τα τυχόν μαθήματα που ο φοιτητής ή φοιτήτρια εξετάζεται προς το σκοπό αναβαθμολόγησης.

6. Εξέταση αλλοδαπών φοιτητών

Απόφαση της Γ.Σ. του Τμήματος Νομικής της 1.2.1995: Η Γενική Συνέλευση αποδέχεται επίσης πρόταση του Προέδρου του Τμήματος, ο οποίος αναφερόμενος στις περιπτώσεις προφορικής εξετάσεως αλλοδαπών φοιτητών που έχουν δυσχέρεια γραπτής διατυπώσεως της ελληνικής γλώσσας, και στους φοιτητές με ειδικές ανάγκες (τυφλοί, σπαστικοί κ.λπ.), οι οποίοι με έγγραφό του παραπέμπονται στα μέλη Δ.Ε.Π. για προφορική εξέταση, θεωρεί ότι οι εξεταστές είναι εκείνοι που μπορούν να διαπιστώσουν άμεσα την κατάσταση των εν λόγω φοιτητών και να κρίνουν αν πρέπει να εξεταστούν προφορικά ή όχι, ειση-

γείται δε ο εξετάζων καθηγητής να κρίνει μόνος του αν ο υποψήφιος πρέπει να εξεταστεί προφορικά και να προβαίνει στην εξέταση χωρίς την έγγραφη παραπομπή του Προέδρου.

7. Αντιγραφή κατά τη διεξαγωγή των γραπτών εξετάσεων

Απόφαση του Δ.Σ. του Τμήματος Νομικής της 22.9.1993: Σε περίπτωση που διαπιστωθεί από επιτηρητή αντιγραφή κατά τη διεξαγωγή των γραπτών εξετάσεων, ο αντιγραφέας θα αποκλείεται οριστικά από τη γραπτή εξέταση του μαθήματος. Το γεγονός θα αναφέρεται στο Δ.Σ. του Τμήματος, το οποίο θα τον παραπέμπει σε οριζόμενη για τον σκοπό αυτό επιτροπή για προφορική εξέταση, οποτεδήποτε και αν εμφανιστεί για εξετάσεις. Στην περίπτωση που ο αποκλεισθείς φοιτητής κατά παράβαση της απόφασης αυτής λάβει μέρος σε γραπτή εξέταση με επιτυχία, ο βαθμός θα ακυρώνεται.

4.2. Οργάνωση σπουδών

Κάθε ακαδημαϊκό έτος χωρίζεται σε διδακτικές περιόδους που ονομάζονται εξάμηνα, το χειμερινό και το εαρινό εξάμηνο. Τα μαθήματα του προγράμματος σπουδών του Τμήματος Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών διακρίνονται σε υποχρεωτικά και επιλεγόμενα και κατανέμονται σε οκτώ (8) εξάμηνα. Κατά την διάρκεια του χειμερινού εξαμήνου διδάσκονται τα μαθήματα που υπάγονται στο 1ο, 3ο, 5ο και 7ο εξάμηνο του ενδεικτικού προγράμματος σπουδών. Κατά την διάρκεια του εαρινού εξαμήνου διδάσκονται τα μαθήματα που υπάγονται στο 2ο, 4ο, 6ο και 8ο εξάμηνο του ενδεικτικού προγράμματος σπουδών.

Η εκπαίδευση των φοιτητών του Τμήματος Νομικής γίνεται με τις παραδόσεις των μαθημάτων, τις φροντιστηριακές ασκήσεις και τα σεμινάρια.

α) Υποχρεωτικά μαθήματα

Ως υποχρεωτικά μαθήματα χαρακτηρίζονται τα μαθήματα, των οποίων η παρακολούθηση και η επιτυχής εξέταση θεωρείται απαραίτητη για το σύνολο των φοιτητών του Τμήματος Νομικής.

Η παρακολούθηση των παραδόσεων της θεωρίας των μαθημάτων αποτελεί ακαδημαϊκή μόνο υποχρέωση του φοιτητή, δηλαδή δεν είναι

υποχρεωτική και δεν τηρείται σύστημα καταχωρισμού απουσιών. Παρ' όλα αυτά, η συστηματική παρακολούθηση των παραδόσεων είναι απόλυτα ενδεδειγμένη για τη σωστή θεωρητική κατάρτιση του φοιτητή. Μόνο η άμεση επαφή με τον διδάσκοντα μπορεί να οδηγήσει στην ακριβή γνώση του αντικειμένου κάθε μαθήματος.

Οι εξετάσεις γίνονται από τον διδάσκοντα (ή τους διδάσκοντες) στο τέλος του εξαμήνου σε καθορισμένη ύλη. Οι εξετάσεις μπορεί να είναι γραπτές ή προφορικές. Η βαθμολογία των μαθημάτων εκφράζεται με την κλίμακα μηδέν-δέκα (0-10), με βάση επιτυχίας το βαθμό πέντε (5), και χωρίς τη χρήση κλασματικού μέρους. Σε περίπτωση αποτυχίας, ο φοιτητής έχει την δυνατότητα μιας συμπληρωματικής εξέτασεως (βλ. απόφαση της Συγκλήτου, ανωτ. υπό 4.1γ. παρ. 5). Εάν ο φοιτητής αποτύχει και στη συμπληρωματική εξέταση, τότε θα πρέπει να επανεγγραφεί στο μάθημα και να το παρακολουθήσει σε επόμενο εξάμηνο.

Ο αριθμός των διδακτικών μονάδων που προσφέρει κάθε υποχρεωτικό μάθημα, ισούται με το σύνολο των ωρών διδασκαλίας και το ήμισυ των ωρών φροντιστηριακών ασκήσεων, εφόσον οι ώρες αυτές είναι τουλάχιστον δύο.

Το πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος Νομικής περιλαμβάνει τριάντα ένα (31) υποχρεωτικά μαθήματα.

β) Επιλεγόμενα μαθήματα

Ο φοιτητής είναι κατ' αρχήν ελεύθερος να επιλέξει μαθήματα αυτού του τύπου ανάλογα με τα προσωπικά του ενδιαφέροντα, υποχρεούται όμως να επιλέξει έξι (6) τουλάχιστον μαθήματα από τους βασικούς κλάδους του δικαίου («ενότητες») που αντιστοιχούν στους Τομείς, στους οποίους διαιρείται οργανωτικά από άποψη ειδικότερου γνωστικού αντικειμένου το Τμήμα Νομικής.

Αναφορικά με τις εξετάσεις, τη βαθμολογία και τον αριθμό των διδακτικών μονάδων κάθε μαθήματος επιλογής ισχύει ό,τι και στα υποχρεωτικά μαθήματα. Σε περίπτωση αποτυχίας, ο φοιτητής μπορεί να επανεγγραφεί στο μάθημα και να το παρακολουθήσει σε επόμενο εξάμηνο ή να εγγραφεί σε άλλο επιλεγόμενο μάθημα.

Σύμφωνα με το πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος Νομικής ο φοιτητής πρέπει να επιλέξει δέκα (10) τουλάχιστον μαθήματα επιλογής.

γ) Φροντιστηριακές ασκήσεις

Οι φροντιστηριακές ασκήσεις δεν είναι αυτοτελή μαθήματα, αλλά συμπληρώνουν τη διδασκαλία κάθε μαθήματος, με την εμπέδωση της ύλης, που έχει διδαχθεί, και την πρακτική εφαρμογή των γνώσεων, που έχουν αποκτηθεί από τις παραδόσεις. Τα φροντιστήρια διεξάγονται σε ολιγομελείς ομάδες φοιτητών, γεγονός που επιτρέπει την ενεργητική συμμετοχή τους σε αυτά. Με τον τρόπο αυτό οι φροντιστηριακές ασκήσεις συμβάλλουν αποφασιστικά στην πληρέστερη κατανόηση της ύλης κάθε μαθήματος.

δ) Μαθήματα εφαρμογών/συνθέσεων

Ιδιαίτερη συμβολή στην εμπέδωση των θεωρητικών γνώσεων έχουν επίσης τα μαθήματα των εφαρμογών, τα οποία συνθέτουν τους επιμέρους τομείς των βασικών κλάδων του δικαίου και εμβαθύνουν μεθοδικά και συστηματικά με την επεξεργασία της νομολογίας και πρακτικών θεμάτων και τη διεξαγωγή «εικονικών» ή «εκπαιδευτικών δικών» στην ανάλυση γενικότερων προβλημάτων του δικαίου και στη σφαιρική αντίληψη του εκάστοτε γνωστικού τους αντικειμένου. Οι εφαρμογές προσφέρονται γι' αυτό στα τελευταία εξάμηνα του προγράμματος σπουδών του Τμήματος Νομικής και λαμβάνεται μέριμνα να παρέχονται σε περισσότερα κλιμάκια φοιτητών, ώστε να καθίσταται δυνατή η ενεργητική συμμετοχή τους.

ε) Σεμινάρια

Μεγάλη σημασία για την εξάσκηση των φοιτητών στην έρευνα και την εκπόνηση επιστημονικών εργασιών καθώς και στη συμμετοχή τους σε γόνιμο κριτικό διάλογο έχουν τέλος τα σεμιναριακά μαθήματα, τα οποία βασίζονται σε εισηγήσεις φοιτητών και επακολουθούσα επιστημονική συζήτηση. Τα σεμινάρια διεξάγονται με την ενεργητική συμμετοχή περιορισμένου αριθμού φοιτητών, των τελευταίων κυρίως εξαμήνων. Για το λόγο αυτό προβλέπεται, στο ενδεικτικό πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος Νομικής, η διεξαγωγή περισσότερων σεμιναριακών μαθημάτων, ώστε να παρέχεται η ευκαιρία σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερο αριθμό φοιτητών να εξοικειωθούν με την έρευνα που αποτελεί,

μαζί με την διδασκαλία, την κύρια αποστολή του Πανεπιστημίου ως Ανώτατου Εκπαιδευτικού Ιδρύματος.

4.3. Πρόγραμμα σπουδών

Το πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος Νομικής περιλαμβάνει συνολικά εκατόν τρία (103) μαθήματα, από τα οποία τριάντα ένα (31) μαθήματα είναι υποχρεωτικά και εβδομήντα δύο (72) επιλεγόμενα. Τα επιλεγόμενα μαθήματα διακρίνονται περαιτέρω σε μαθήματα υποχρεωτικής και ελεύθερης επιλογής. Από τα συνολικά εβδομήντα δύο (72) επιλεγόμενα μαθήματα τριάντα (30) μαθήματα είναι υποχρεωτικής και σαράντα δύο (42) ελεύθερης επιλογής. Τα μαθήματα υποχρεωτικής επιλογής κατανέμονται ανάλογα με τη συγγένεια του γνωστικού τους αντικειμένου σε πέντε ενότητες: α) Γενικής Θεωρίας, Ιστορίας και Εκκλησιαστικού Δικαίου, β) Ιδιωτικού Δικαίου, γ) Δημοσίου Δικαίου, δ) Ποινικών Επιστημών και ε) Διεθνών Σπουδών. Τα μαθήματα του προγράμματος σπουδών του Τμήματος Νομικής είναι αναλυτικά τα ακόλουθα:

α) Υποχρεωτικά μαθήματα (31):

1. Ιστορία του Δικαίου
2. Συνταγματικό Δίκαιο
3. Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου
4. Εισαγωγή στην Επιστήμη του Δικαίου
5. Οικογενειακό Δίκαιο
6. Γενικό Ποινικό Δίκαιο
7. Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο
8. Γενικό Διοικητικό Δίκαιο
9. Εμπράγματο Δίκαιο
10. Γενικό Ενοχικό Δίκαιο
11. Ειδικό Ποινικό Δίκαιο
12. Εμπορικό Δίκαιο (Γενικό Μέρος, Βιομηχανική Ιδιοκτησία)
13. Ευρωπαϊκό Δίκαιο
14. Ειδικό Ενοχικό Δίκαιο

15. Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα
16. Πολιτική Δικονομία Ι (Οργάνωση των Δικαστηρίων, Διαγνωστική Διαδικασία, Απόδειξη)
17. Ποινική Δικονομία
18. Κληρονομικό Δίκαιο
19. Διοικητική Δικονομία
20. Δίκαιο των Εμπορικών Εταιρειών
21. Δίκαιο Αξιογράφων
22. Ατομικό Εργατικό Δίκαιο
23. Εφαρμογές Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Δικαίου
24. Πολιτική Δικονομία ΙΙ (Ενδικο Μέσα, Αναγκαστική Εκτέλεση)
25. Φιλοσοφία του Δικαίου
26. Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο
27. Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο
28. Εφαρμογές Αστικού Δικαίου
29. Εφαρμογές Δημοσίου Δικαίου
30. Εφαρμογές Πολιτικής Δικονομίας
31. Εφαρμογές Ποινικού Δικαίου-Ποινικής Δικονομίας

β) Μαθήματα υποχρεωτικής επιλογής (6):

Ενότητα Γενικής Θεωρίας, Ιστορίας και Εκκλησιαστικού Δικαίου, (1):

1. Γενική Πολιτειολογία
2. Μεθοδολογία του Δικαίου
3. Κοινωνιολογία του Δικαίου
4. Ιστορία Πολιτικών και Συνταγματικών Θεσμών (και ενότητας Δημοσίου Δικαίου)
5. Εκκλησιαστικό Δίκαιο
6. Ρωμαϊκό Δίκαιο

Ενότητα Ιδιωτικού Δικαίου (2):

7. Ναυτικό Δίκαιο
8. Πτωχευτικό Δίκαιο

9. Ασφαλιστικό Δίκαιο
10. Πνευματική Ιδιοκτησία
11. Δίκαιο Εκμεταλλεύσεως
12. Δίκαιο Εμπορικών Συμβάσεων
13. Δίκαιο Περιβάλλοντος (και ενότητας Δημοσίου Δικαίου)
14. Ασφαλιστικά Μέτρα-Εκούσια Δικαιοδοσία-Ειδικές Διαδικασίες

Ενότητα Δημοσίου Δικαίου (1):

15. Φορολογικό Δίκαιο
16. Κοινοβουλευτικό Δίκαιο
17. Ειδικό Διοικητικό Δίκαιο
18. Δίκαιο Κοινωνικής Ασφάλειας
19. Χωροταξικό και Πολεοδομικό Δίκαιο
20. Ελληνική Πολιτική και Συνταγματική Ιστορία

Ενότητα Ποινικών Επιστημών (1):

21. Εγκληματολογία
22. Ειδικοί Ποινικοί Νόμοι
23. Ποινική Καταστολή-Σωφρονιστική
24. Δίκαιο Οικονομικής Εγκληματικότητας
25. Δικαστική Ψυχολογία και Ψυχιατρική
26. Διεθνές Ποινικό Δίκαιο (και Ενότητας Διεθνών Σπουδών)

Ενότητα Διεθνών Σπουδών (1):

27. Διεθνείς Οργανισμοί
28. Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών
29. Οικονομικό Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
30. Διεθνής Προστασία Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

γ) Μαθήματα ελεύθερης επιλογής (4):

Παραδόσεις:

1. Πολιτική Επιστήμη
2. Πολιτική Οικονομία

3. Γενική Κοινωνιολογία
4. Αρχαία Ελληνικά Δίκαια
5. Ιστορία Εξωτερικής Πολιτικής
6. Ιστορία Πολιτικών Ιδεών
7. Ποινικό Δίκαιο Ανηλίκων
8. Βυζαντινό Δίκαιο και Δίκαιο των Νεοτέρων Χρόνων
9. Δίκαιο και Οικονομία
10. Η νομική ισότητα των φύλων στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και σε ευρωπαϊκό επίπεδο
11. Ποινική και εγκληματολογική προσέγγιση του φύλου στο πλαίσιο του εθνικού και ευρωπαϊκού δικαίου
12. Το ζήτημα του φύλου και της έμφυλης διαφοράς στον ελληνικό χώρο: Ανθρωπολογικές και ιστορικές προσεγγίσεις των δικαιικών θεσμίσεων και αναπαραστάσεων
13. Η θεσμική αποτύπωση της λειτουργίας του φύλου στην κοινωνική πολιτική
14. Συγκριτικό Δίκαιο
15. Δίκαιο Μέσων Ενημέρωσης-Επικοινωνίας
16. Ανακριτική
17. Τραπεζικό Δίκαιο
18. Δίκαιο Αλλοδαπών
19. Δίκαιο Ελεύθερου Ανταγωνισμού
20. Ιατρικό Δίκαιο
21. Αεροπορικό Δίκαιο
22. Οργάνωση των Εκκλησιών και Διεθνείς Εκκλησιαστικοί Οργανισμοί
23. Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο
24. Διαιτησία - Διεθνές και Ευρωπαϊκό (κοινοτικό και συγκριτικό) Αστικό Οικονομικό Δίκαιο
25. Σύγχρονες Μορφές Πιστωτικών Συναλλαγών και Τρόποι Ασφάλισης των Πιστώσεων
26. Αθλητικό Δίκαιο

27. Νομική Πληροφορική-Προστασία Νομικής Πληροφορικής
28. Εισαγωγή στη Χρηματοοικονομική Λογιστική και ανάλυση Λογιστικών Καταστάσεων
29. Ευρωπαϊκό Συνταγματικό Δίκαιο

Σεμινάρια:

30. Σεμινάριο Αστικού Δικαίου
31. Σεμινάριο Εργατικού Δικαίου
32. Σεμινάριο Εμπορικού Δικαίου
33. Σεμινάριο Πολιτικής Δικονομίας
34. Σεμινάριο Δημοσίου Δικαίου
35. Ανώτερο Σεμινάριο Ποινικών Επιστημών
36. Σεμινάριο Ιστορίας, Φιλοσοφίας και Κοινωνιολογίας του Δικαίου
37. Σεμινάριο Ευρωπαϊκού Δικαίου
38. Σεμινάριο Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου
39. Σεμινάριο Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου
40. Σεμινάριο Δικαίου Περιβάλλοντος

Πρόγραμμα JEAN MONNET:

41. Ειδικά θέματα Ευρωπαϊκού Δικαίου
42. Διεθνές και Ευρωπαϊκό Δίκαιο Περιβάλλοντος

4.4. Υποτροφίες

Ο ενδεικτικός αριθμός μαθημάτων για τη χορήγηση υποτροφιών κάθε ακαδημαϊκού έτους θα είναι αυτός που προκύπτει από τη διαίρεση του συνόλου των μαθημάτων όλων των ετών φοίτησης, που απαιτούνται για τη λήψη του πτυχίου, δηλαδή τριάντα ενός (31) υποχρεωτικών και δέκα (10) τουλάχιστον επιλογής, δια του αριθμού των τεσσάρων ετών φοίτησης στρογγυλοποιούμενου στην περίπτωση κλάσματος.

Δηλαδή: $31 + 10 = 41 : 4 = 10$ συνολικά που αναλύονται σε οκτώ (8) υποχρεωτικά μαθήματα και δύο (2) μαθήματα επιλογής.

Οι υποτροφίες επίδοσης του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών (Ι.Κ.Υ.) χορηγούνται στους φοιτητές, οι οποίοι έχουν επιτύχει την υ-

ψηλότερη βαθμολογία στον αριθμό μαθημάτων του ενδεικτικού προγράμματος σπουδών του Τμήματος, δηλ. στα οκτώ (8) υποχρεωτικά μαθήματα, τα οποία περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα των εξαμήνων για τα οποία χορηγείται η υποτροφία, και σε δύο (2) επιλογές. Σε περίπτωση που φοιτητής έχει εξεταστεί σε περισσότερες από δύο (2) επιλογές, για τον υπολογισμό του μέσου όρου για την υποτροφία επίδοσης, θα λαμβάνονται υπόψη οι επιλογές με την υψηλότερη βαθμολογία (βλ. απόσπασμα πρακτικών Δ.Σ. της 17.10.2002).

4.5. Λήψη πτυχίου

Για τη λήψη του πτυχίου της Νομικής απαιτείται η επιτυχής εξέταση στο σύνολο των υποχρεωτικών μαθημάτων του προγράμματος σπουδών (31) και σε δέκα (10) **τουλάχιστον** επιλεγόμενα μαθήματα. Από αυτά ο φοιτητής πρέπει να εξεταστεί με επιτυχία, σε έξι (6) μαθήματα υποχρεωτικής επιλογής και σε τέσσερα (4) τουλάχιστον μαθήματα ελεύθερης επιλογής. Από τις πέντε ενότητες, στις οποίες κατανέμονται τα μαθήματα υποχρεωτικής επιλογής, ο φοιτητής οφείλει να επιλέξει ένα (1) τουλάχιστον μάθημα από κάθε μία εκτός από την Ενότητα Ιδιωτικού Δικαίου, από την οποία ο φοιτητής οφείλει να επιλέξει δύο (2) τουλάχιστον μαθήματα. Τα τέσσερα (4) επιλεγόμενα μαθήματα που απομένουν, ο φοιτητής μπορεί να τα επιλέξει από τα σαράντα τέσσερα (44) μαθήματα ελεύθερης επιλογής και από τα υπόλοιπα είκοσι τέσσερα (24) μαθήματα υποχρεωτικής επιλογής, τα οποία τελικά δεν επελέγησαν. Για τη λήψη επομένως του πτυχίου απαιτείται η επιτυχής εξέταση σε σαράντα ένα (41) μαθήματα, δηλ. τριάντα ένα (31) υποχρεωτικά, έξι (6) υποχρεωτικής επιλογής και τέσσερα (4) ελεύθερης επιλογής.

4.6. Λήψη πτυχίου για φοιτητές που κατατάσσονται σε εξάμηνο σπουδών από το Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π.

Οι φοιτητές που κατατάσσονται στο Β' εξάμηνο σπουδών, θα εξετάζονται επιτυχώς:

- α) στα υποχρεωτικά μαθήματα των Β', Γ', Δ', Ε', Στ', Ζ', και Η' εξαμήνων σπουδών,
- β) σε 6 (έξι) μαθήματα υποχρεωτικής επιλογής (δύο από την ενότητα Ιδιωτικού Δικαίου και ένα από τις υπόλοιπες ενότητες) και
- γ) σε δύο (2) μαθήματα ελεύθερης επιλογής.

Οι φοιτητές που κατατάσσονται στο Γ' εξαμήνο σπουδών θα εξετάζονται επιτυχώς:

- α) στα υποχρεωτικά μαθήματα των Γ', Δ', Ε', Στ', Ζ' και Η' εξαμήνων σπουδών
- β) σε πέντε (5) μαθήματα υποχρεωτικής επιλογής (ένα από κάθε ενότητα) και
- γ) σε δύο (2) οποιαδήποτε επιλεγόμενα μαθήματα

Οι φοιτητές που κατατάσσονται στο Δ' εξαμήνο σπουδών, θα εξετάζονται επιτυχώς:

- α) στα υποχρεωτικά μαθήματα των Δ', Ε', Στ', Ζ' και Η' εξαμήνων σπουδών
- β) σε τέσσερα (4) μαθήματα υποχρεωτικής επιλογής (από διαφορετική ενότητα) και
- γ) σε δύο (2) οποιαδήποτε επιλεγόμενα μαθήματα

Οι φοιτητές που κατατάσσονται στο Ε' εξαμήνο σπουδών, θα εξετάζονται επιτυχώς:

- α) στα υποχρεωτικά μαθήματα των Ε', Στ', Ζ' και Η' εξαμήνων σπουδών
- β) σε τρία (3) μαθήματα υποχρεωτικής επιλογής (από διαφορετική ενότητα) και
- γ) σε δύο (2) οποιαδήποτε επιλεγόμενα μαθήματα

Οι φοιτητές που κατατάσσονται στο Στ' εξαμήνο σπουδών, θα εξετάζονται επιτυχώς:

- α) στα υποχρεωτικά μαθήματα των Στ', Ζ' και Η' εξαμήνων σπουδών
- β) σε δύο (2) μαθήματα υποχρεωτικής επιλογής (από διαφορετική ενότητα) και
- γ) σε δύο (2) οποιαδήποτε επιλεγόμενα μαθήματα

Οι φοιτητές που κατατάσσονται στο Ζ' εξαμήνο σπουδών, θα εξετάζονται επιτυχώς:

- α) στα υποχρεωτικά μαθήματα των Ζ' και Η' εξαμήνων σπουδών
- β) σε ένα (1) υποχρεωτικής επιλογής μάθημα και
- γ) σε δύο (2) οποιαδήποτε επιλεγόμενα μαθήματα

Οι φοιτητές που κατατάσσονται στο Η' εξαμήνο σπουδών, θα εξετάζονται επιτυχώς:

- α) στα υποχρεωτικά μαθήματα του Η' εξαμήνου σπουδών και
 β) σε δύο (2) οποιαδήποτε επιλεγόμενα μαθήματα.

4.7. ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΒΑΘΜΟΥ ΠΤΥΧΙΟΥ

Για τον υπολογισμό του βαθμού του πτυχίου ακολουθείται η παρακάτω διαδικασία:

- 1) Λαμβάνεται υπόψη ο συντελεστής βαρύτητας του κάθε μαθήματος, ανάλογα με τις διδακτικές μονάδες:

Διδακτικές Μονάδες	Συντελεστές Βαρύτητας
1-2	1
3-4	1,5
5 και πάνω	2

- 2) Στη συνέχεια, **πολλαπλασιάζεται ο βαθμός του κάθε μαθήματος με το συντελεστή βαρύτητας**

π.χ. Κληρονομικό Δίκαιο (Δ.Μ. 4 Σ.Β. 1,5 ΒΑΘΜΟΣ: 10)

$$10 \times 1,5 = \mathbf{15} \text{ (γινόμενο)}$$

π.χ. Εμπράγματο Δίκαιο (Δ.Μ. 5 Σ.Β. 2 ΒΑΘΜΟΣ: 6)

$$6 \times 2 = \mathbf{12} \text{ (γινόμενο)}$$

- 3) Τέλος,

α) **αθροίζονται** όλα τα γινόμενα

β) **αθροίζονται** οι συντελεστές βαρύτητας όλων των μαθημάτων που έχουν βαθμό

γ) **διαίρεται** το άθροισμα των γινομένων (ΔΙΑΙΡΕΤΕΟΣ) με το άθροισμα των συντελεστών βαρύτητας (ΔΙΑΙΡΕΤΗΣ).

Το πηλίκο της διαίρεσης είναι ο βαθμός του πτυχίου.

Εάν ένας φοιτητής έχει βαθμολογηθεί σε περισσότερα μαθήματα από όσα απαιτούνται για τη λήψη του πτυχίου, μπορεί αυτός να ζητήσει να μη συνυπολογισθούν, για την εξαγωγή του βαθμού πτυχίου, οι βαθμοί ενός αριθμού επιλεγόμενων μαθημάτων, με την προϋπόθεση ότι

ο αριθμός και το είδος των μαθημάτων που απομένουν είναι τουλάχιστον ίσος με τον απαιτούμενο για τη λήψη του πτυχίου.

Για τον υπολογισμό του βαθμού του πτυχίου των κατατασσομένων λαμβάνονται υπόψη μόνο οι βαθμοί των μαθημάτων, στα οποία εξετάζονται επιτυχώς στο Τμήμα Νομικής (βλ. απόσπασμα πρακτικών Γ.Σ. της 30.9.1987).

4.8 Μεταπτυχιακές σπουδές

Στο Τμήμα Νομικής είναι δυνατή η εκπόνηση διδακτορικής διατριβής προς απόκτηση του τίτλου του Διδάκτορος Νομικής (Doctor iuris, Dr. iur.) σε όλους τους κλάδους του δικαίου. Όλοι οι Τομείς του Τμήματος Νομικής προβλέπουν επίσης την λειτουργία και ενός ενδιαμέσου κύκλου μεταπτυχιακών σπουδών ειδίκευσης και απόκτηση σχετικού διπλώματος, το οποίο είναι κατ' αρχήν απαραίτητο για την εκπόνηση στη συνέχεια διδακτορικής διατριβής.

Ειδικότερα λειτουργούν στο Τμήμα Νομικής (και στους κατ' ιδίαν Τομείς) τα ακόλουθα ενδιαμέσα μεταπτυχιακά προγράμματα:

1. Α' ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Οδός: Ιπποκράτους 33, 2^{ος} όροφος

«Αστικό Δίκαιο»

Τηλ.: 210 368 8352, 210 368 8370

2. Β' ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Οδός: Ιπποκράτους 33, 6^{ος} όροφος

Κατευθύνσεις

«Εμπορικό Δίκαιο» Τηλ.: 210 368 8363

«Εργατικό Δίκαιο» Τηλ.: 210 368 8361

«Πολιτική Δικονομία»

Τηλ.: 210 368 8358

3. ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Οδός: Ιπποκράτους 33, 5^{ος} όροφος

Τηλ.: 210 368 8366

«Δημόσιο Δίκαιο»

«Εξειδικευμένο Δημόσιο Δίκαιο» (Ελληνογαλικό)

4. ΠΟΙΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Οδός Ακαδημίας 45 2^{ος} όροφος

Τηλ.: 210 368 8603

Κατευθύνσεις

«Ουσιαστικό και Δικονομικό Δίκαιο»

«Εγκληματολογία»

5. ΙΣΤΟΡΙΑΣ & ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ (ΙΣΤΟΡΙΑ, ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ, ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ, ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟ)

Ο Τομέας λειτουργεί προσωρινά στην Οδό Ακαδημίας 45

τηλ. 210 368 8614

Κατευθύνσεις

«Ιστορία Δικαίου»

«Φιλοσοφία Δικαίου»

«Κοινωνιολογία Δικαίου»

«Εκκλησιαστικό Δίκαιο»

6. ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Οδός Σίνα 14 3^{ος} όροφος

Τηλ.: 210 361 5812, 364 4028

Κατευθύνσεις

«Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο»

«Ευρωπαϊκό Δίκαιο»

«Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

Στο ενδεικτικό πρόγραμμα σπουδών προτείνεται μια ορθολογική σειρά παρακολουθήσεως των μαθημάτων κατά εξάμηνο. Η ακριβής τήρηση της σειράς των μαθημάτων δεν είναι υποχρεωτική, αλλά σημαντικές αποκλίσεις από αυτή θα έχουν επιπτώσεις στην ομαλή συνέχεια των μαθημάτων και οι φοιτητές θα αντιμετωπίσουν βέβαιες δυσκολίες. Πρέπει να τονιστεί πάντως ότι το ωρολόγιο πρόγραμμα μαθημάτων και φροντιστηριακών ασκήσεων, καθώς και το πρόγραμμα εξετάσεων καταρτίζεται με βάση το ενδεικτικό πρόγραμμα σπουδών και ανακοινώνεται στους φοιτητές κατά την έναρξη του χειμερινού και του εαρινού εξαμήνου.

Στους φοιτητές συνιστάται να εγγράφονται στα μαθήματα κατά το δυνατόν σύμφωνα με το ενδεικτικό πρόγραμμα σπουδών, κυρίως ως προς τα υποχρεωτικά μαθήματα. Φοιτητές που έχουν καθυστερήσει στις σπουδές τους, σε σχέση με το ενδεικτικό πρόγραμμα, προτείνεται να επιλέγουν μαθήματα που εμφανίζονται σε προηγούμενα εξάμηνα στο ενδεικτικό πρόγραμμα.

Απαραίτητη προϋπόθεση για τη συμμετοχή σε εξέταση μαθήματος είναι η προηγούμενη δήλωσή του. Οι δηλώσεις μαθημάτων γίνονται μόνο ηλεκτρονικά δύο φορές το χρόνο μία για κάθε εξάμηνο σπουδών.

Το ενδεικτικό πρόγραμμα μαθημάτων (και των αντίστοιχων φροντιστηριακών ασκήσεων) μπορεί να υφίσταται κάθε χρόνο τροποποιήσεις με απόφαση της Γενικής Συνελεύσεως του Τμήματος. Τις σχετικές προτάσεις εισηγείται η Επιτροπή Προγράμματος Σπουδών, στην οποία συμμετέχει και ο φορέας εκπροσώπησης των φοιτητών.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται το ενδεικτικό πρόγραμμα σπουδών που ισχύει σήμερα στο Τμήμα Νομικής, αναλύονται οι προσανατολισμοί και οι κατευθύνσεις του και παρέχονται χρήσιμες οδηγίες στους φοιτητές για την καλύτερη αξιοποίησή του.

5.1. Πρόγραμμα Σπουδών Τμήματος Νομικής

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ Ακαδημαϊκού έτους 2010-2011

Α΄ ΕΞΑΜΗΝΟ

Κωδ.	Υποχρεωτικά μαθήματα	Ώρες				Λιδ. Μον.
		Λιδ.		Φρ.		
2000	1. Ιστορία του Δικαίου	3	+	1	=	3
2001	2. Συνταγματικό Δίκαιο	5	+	2	=	6
2002	3. Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου	5	+	2	=	6
2003	4. Εισαγωγή στην Επιστήμη του Δικαίου	3	+	1	=	3
<i>Μαθήματα ελεύθερης επιλογής</i>						
2057	5. Πολιτική Επιστήμη	3		-	=	3
2058	6. Πολιτική Οικονομία	3		-	=	3
2059	7. Γενική Κοινωνιολογία (δεν θα προσφερθεί κατά το τρέχον ακαδ. Έτος)	3		-	=	3

Β' ΕΞΑΜΗΝΟ

Κωδ.	Υποχρεωτικά μαθήματα	Ώρες			Διδ. Μον.
		Διδ.	Φρ.		
2004	1. Οικογενειακό Δίκαιο	4	+	1	= 4
2005	2. Γενικό Ποινικό Δίκαιο	5	+	2	= 6
2006	3. Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο	5	+	2	= 6
2007	4. Γενικό Διοικητικό Δίκαιο	5	+	2	= 6
<i>Μαθήματα ελεύθερης επιλογής</i>					
2060	5. Αρχαία Ελληνικά Δίκαια	3			= 3
2061	6. Ιστορία Εξωτερικής Πολιτικής	3			= 3
2096	7. Ιστορία Πολιτικών Ιδεών	3			= 3

Γ' ΕΞΑΜΗΝΟ

Κωδ. Υποχρεωτικά μαθήματα	Ωρες		Διδ. Μον.
	Διδ.	Φρ.	
2008 1. Εμπράγματο Δίκαιο	4	+	2 = 5
2009 2. Γενικό Ενοχικό Δίκαιο	5	+	2 = 6
2010 3. Ειδικό Ποινικό Δίκαιο	5	+	2 = 6
2011 4. Εμπορικό Δίκαιο (Γενικό Μέρος, Βιομηχανική Ιδιοκτησία)	4	+	2 = 5

Μαθήματα υποχρεωτικής επιλογής

YE12 5. Πνευματική Ιδιοκτησία	3	+	1 = 3
YE28 6. Ρωμαϊκό Δίκαιο	3	+	1 = 3
YE06 7. Ελληνική Πολιτική και Συνταγματική Ιστορία	3	+	1 = 3
YE01 8. Γενική Πολιτειολογία	3	+	1 = 3
YE18 9. Ιστορία Πολιτικών και Συνταγματικών Θεσμών (διατομ.)	3	+	1 = 3
YE17 10. Εγκληματολογία	3	+	1 = 3
YE08 11. Διεθνείς Οργανισμοί	3	+	1 = 3

Μαθήματα ελεύθερης επιλογής

12. Στοιχεία Κυπριακού Δικαίου (Δεν προσφέρεται κατά το τρέχον ακα- δημαϊκό έτος)	3	-	= 3
---	---	---	-----

Δ' ΕΞΑΜΗΝΟ

Κωδ.	Υποχρεωτικά μαθήματα	Ωρες		Διδ.	Μον.
		Διδ.	Φρ.		
2012	1. Ευρωπαϊκό Δίκαιο	4	+	1	= 4
2013	2. Ειδικό Ενοχικό Δίκαιο	4	+	1	= 4
2014	3. Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα	5	+	1	= 5
2015	4. Πολιτική Δικονομία Ι (Οργάνωση των Δικαστηρίων, Διαγνωστική Διαδικασία, Απόδειξη)	4	+	2	= 5
<i>Μαθήματα υποχρεωτικής επιλογής</i>					
YE03	5. Ασφαλιστικό Δίκαιο	3	+	1	= 3
YE10	6. Κοινωνιολογία του Δικαίου	3	+	1	= 3
YE19	7. Κοινοβουλευτικό Δίκαιο	3	+	1	= 3
YE20	8. Διεθνής Προστασία Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων	3	+	1	= 3
<i>Μαθήματα ελεύθερης επιλογής</i>					
2064	9. Ποινικό Δίκαιο Ανηλίκων	3	-		= 3
2066	10. Βυζαντινό Δίκαιο και Δίκαιο των Νεοτέρων Χρόνων	3	-		= 3
2104	11. Δίκαιο και Οικονομία	3	-		= 3
2101	12. Ποινική και εγκληματολογική προσέγγιση του φύλου στο πλαίσιο του εθνικού και ευρωπαϊκού δικαίου	3	-		= 3
2102	13. Το ζήτημα του φύλου και της έμφυλης διαφοράς στον ελληνικό χώρο: Ανθρωπολογικές και ιστορικές προσεγγίσεις των δικαικών θεσμίσεων και αναπαραστάσεων (Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ.)	3	-		= 3
2100	14. Η Νομική ισότητα των φύλων στα Κράτη μέλη της Ε.Ε. & σε Ευρωπαϊκό επίπεδο (Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ.)	3	-		= 3
2103	15. Η θεσμική αποτύπωση της λειτουργίας του φύλου στην Κοινωνική πολιτική (Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ.)	3	-		= 3

Ε' ΕΞΑΜΗΝΟ

Κωδ.	Υποχρεωτικά μαθήματα	Ώρες		Διδ.	Μον.
		Διδ.	Φρ.		
2016	1. Ποινική Δικονομία	5	+	2	= 6
2017	2. Κληρονομικό Δίκαιο	4	+	1	= 4
2018	3. Διοικητική Δικονομία	4	+	1	= 4
2019	4. Δίκαιο των Εμπορικών Εταιρειών	4	+	1	= 4

Μαθήματα υποχρεωτικής επιλογής

ΥΕ27	5. Εκκλησιαστικό Δίκαιο	3	+	1	= 3
ΥΕ02	6. Ναυτικό Δίκαιο	3	+	1	= 3
ΥΕ21	7. Ειδικό Διοικητικό Δίκαιο	3	+	1	= 3
ΥΕ07	8. Ποινική Καταστολή-Σωφρονιστική	3	+	1	= 3

Μαθήματα ελεύθερης επιλογής

2067	9. Συγκριτικό Δίκαιο	3		-	= 3
2069	10. Δίκαιο Μέσων Ενημερώσεως-Επικοινωνίας (διατομ.)	3		-	= 3
2098	11. Ανακριτική	3		-	= 3

ΣΤ' ΕΞΑΜΗΝΟ

Κωδ.	Υποχρεωτικά μαθήματα	Ώρες			Διδ. Μον.
		Διδ.	Φρ.		
2020	1. Δίκαιο Αξιογράφων	4	+	1	= 4
2021	2. Ατομικό Εργατικό Δίκαιο	4	+	1	= 4
2022	3. Εφαρμογές Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Δικαίου	3		-	= 3
2023	4. Πολιτική Δικονομία II (Ενδिका Μέσα, Αναγκαστική Εκτέλεση)	4	+	1	= 4
<i>Μαθήματα υποχρεωτικής επιλογής</i>					
YE13	5. Δίκαιο Εμπορικών Συμβάσεων	3	+	1	= 3
YE14	6. Ασφαλιστικά Μέτρα - Εκούσια Δικαιοδοσία - Ειδικές Διαδικασίες	3	+	1	= 3
YE15	7. Δίκαιο Κοινωνικής Ασφάλειας	3	+	1	= 3
YE29	8. Δικαστική Ψυχολογία και Ψυχιατρική	3	+	1	= 3
YE30	9. Διεθνές Ποινικό Δίκαιο(διατομ)	3	+	1	= 3
YE22	10. Οικονομικό Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης	3	+	1	= 3
<i>Μαθήματα ελεύθερης επιλογής</i>					
2070	11. Τραπεζικό Δίκαιο	3		-	= 3
2071	12. Δίκαιο Αλλοδαπών	3		-	= 3
2105	13. Δίκαιο Ελεύθερου ανταγωνισμού	3		-	= 3
2073	14. Ιατρικό Δίκαιο (διατομ.)	3		-	= 3
2074	15. Αεροπορικό Δίκαιο (διατομ.)	3		-	= 3
2077	16. Οργάνωση των Εκκλησιών και Διεθνείς Εκκλησιαστικοί Οργανισμοί	3		-	= 3
2092	17. Ειδικά Θέματα Ευρωπαϊκού Δικαίου (J. Monnet, διατομ.)	3		-	= 3
	18. Ευρωπαϊκό Δίκαιο Κοινωνικής Ασφάλειας (J. Monnet)	3		-	= 3
(Δεν προσφέρεται κατά το τρέχον ακαδ. έτος)					

Ζ' ΕΞΑΜΗΝΟ

Κωδ.	Υποχρεωτικά μαθήματα	Ώρες		Διδ. Μον.
		Διδ.	Φρ.	
2024	1. Φιλοσοφία του Δικαίου	3	+	1 = 3
2025	2. Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο	5	+	1 = 5
2026	3. Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο	4	+	1 = 4
2027	4. Εφαρμογές Αστικού Δικαίου	6	-	= 6
<i>Μαθήματα υποχρεωτικής επιλογής</i>				
ΥΕ11	5. Πτωχευτικό Δίκαιο	3	+	1 = 3
ΥΕ24	6. Δίκαιο Εκμεταλλεύσεως	3	+	1 = 3
ΥΕ04	7. Δίκαιο Περιβάλλοντος (διατομ.)	3	+	1 = 3
ΥΕ23	8. Χωροταξικό και Πολεοδομικό Δίκαιο	3	+	1 = 3
ΥΕ16	9. Ειδικοί Ποινικοί Νόμοι	3	+	1 = 3
<i>Μαθήματα ελεύθερης επιλογής</i>				
2078	10. Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο	3	-	= 3
2079	11. Διαιτησία - Διεθνές και Ευρωπαϊκό (κοινοτικό και συγκριτικό) Αστικό Δικονομικό Δίκαιο	3	-	= 3
2080	12. Σύγχρονες Μορφές Πιστωτικών Συναλλαγών και Τρόποι Ασφάλισης των Πιστώσεων	3	-	= 3
2082	13. Σεμινάριο Εργατικού Δικαίου	3	-	= 3
2083	14. Σεμινάριο Εμπορικού Δικαίου	3	-	= 3
2084	15. Σεμινάριο Πολιτικής Δικονομίας	3	-	= 3
2085	16. Σεμινάριο Δημοσίου Δικαίου	3	-	= 3
2089	17. Σεμινάριο Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου	3	-	= 3

Η' ΕΞΑΜΗΝΟ

Κωδ.	Υποχρεωτικά μαθήματα	Ωρες		Διδ. Μον.
		Διδ.	Φρ.	
2028	1. Εφαρμογές Δημοσίου Δικαίου	6	+	1 = 6
2029	2. Εφαρμογές Πολιτικής Δικονομίας	3	-	= 3
2030	3. Εφαρμογές Ποινικού Δικαίου - Ποινικής Δικονομίας	6	-	= 6
<i>Μαθήματα υποχρεωτικής επιλογής</i>				
YE05	4. Φορολογικό Δίκαιο	3	+	1 = 3
YE09	5. Μεθοδολογία του Δικαίου	3	+	1 = 3
YE25	6. Δίκαιο Οικονομικής Εγκληματικότητας	3	+	1 = 3
YE26	7. Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών	3	+	1 = 3
<i>Μαθήματα ελεύθερης επιλογής</i>				
2065	8. Αθλητικό Δίκαιο (διατομ.)	3	-	= 3
2095	9. Νομική Πληροφορική (διατομ.)	3	-	= 3
2097	10. Εισαγωγή στη Χρηματοοικονομική Λογιστική και ανάλυση των Λογιστικών Καταστάσεων	3	-	= 3
2081	11. Σεμινάριο Αστικού Δικαίου	3	-	= 3
2086	12. Ανώτερο Σεμινάριο Ποινικών Επιστημών	3	-	= 3
2087	13. Σεμινάριο Ιστορίας, Φιλοσοφίας και Κοινωνιολογίας του Δικαίου	3	-	= 3
2088	14. Σεμινάριο Ευρωπαϊκού Δικαίου	3	-	= 3
2090	15. Σεμινάριο Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου	3	-	= 3
2091	16. Σεμινάριο Δικαίου Περιβάλλοντος (διατομ.) (δεν προσφέρεται κατά το τρέχον ακ/κό έτος)	3	-	= 3
2099	17. Διεθνές και Ευρωπαϊκό Δίκαιο Περιβάλλοντος (J. Monnet, διατομ.)	3	-	= 3
2106	18. Ευρωπαϊκό Συνταγματικό Δίκαιο	3	-	= 3

5.2 Προσανατολισμοί και κατευθύνσεις του προγράμματος σπουδών

Το ισχύον ενδεικτικό πρόγραμμα σπουδών αποτελεί μια συλλογική προσπάθεια όλων των μελών Δ.Ε.Π. του Τμήματος και καταρτίστηκε στο βασικό του σκελετό από Επιτροπή που συγκροτήθηκε το ακαδημαϊκό έτος 1993-94 με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Τμήματος Νομικής. Η τότε Επιτροπή Προγράμματος Σπουδών αποτελείτο από τον Αναπληρωτή Πρόεδρο του Τμήματος Καθηγητή *Γ. Καλλιμόπουλο* ως πρόεδρο και τους Καθηγητές *Κ. Σπινέλλη*, *Γ. Λεβέντη* και *Ι. Κονιδάρη*, τον Αναπληρωτή Καθηγητή *Α. Γιόκαρη*, τους Επίκουρους Καθηγητές *Π.-Μ. Ευστρατίου* και *Μ. Αυγουστιανάκη* ως μέλη. Στην Επιτροπή συμμετείχε επίσης ο Πρόεδρος του Συλλόγου Φοιτητών Νομικής «*Η Θέμις*» ως εκπρόσωπος του φοιτητικού φορέα. Ενεργό συμμετοχή στη διαμόρφωση του προγράμματος είχαν και οι κατά την περίοδο εκείνη Διευθυντές των έξι Τομέων (δηλαδή μαζί με τον Πρόεδρο το Διοικητικό Συμβούλιο) του Τμήματος, οι οποίοι συνεργάστηκαν στενά με την Επιτροπή Προγράμματος. Το ενδεικτικό πρόγραμμα σπουδών εγκρίθηκε με ορισμένες μόνον μεταβολές από το Διοικητικό Συμβούλιο και τη Γενική Συνέλευση του Τμήματος Νομικής στις συνεδριάσεις της 8./15.6.1994 και 22.6.1994 και αποφασίσθηκε να ισχύσει άμεσα από το ακαδημαϊκό έτος 1994-95. Έκτοτε έχει υποστεί ελάχιστες μόνο τροποποιήσεις με μικρές προσθήκες και ανακατατάξεις μαθημάτων υποχρεωτικής και ελεύθερης επιλογής.

Η Επιτροπή Προγράμματος Σπουδών έθεσε ως στόχο την αναβάθμιση της ανώτατης παιδείας που παρέχει η πρώτη και αρχαιότερη (1837) Νομική Σχολή της χώρας με τη δημιουργία ενός συστήματος νομικών σπουδών που να είναι εφάμιλλο του επιπέδου άλλων διακεκριμένων ευρωπαϊκών Νομικών Σχολών και να διακρίνεται από μια φυσιογνωμία σύγχρονη, ελληνική, ευρωπαϊκή, ανθρωπιστική και προσανατολισμένη στις ανάγκες και απαιτήσεις της πρακτικής. Ως κυριότερα μέσα για την επίτευξη του επιδιωκόμενου *εκσυγχρονισμού* αναφέρονται ενδεικτικά η κατά το δυνατόν μείωση του αριθμού των μαθημάτων και των ωρών διδασκαλίας τους, η συγχώνευση συγγενών και η προσθήκη νέων μαθημάτων, η συστηματοποίηση και ο εξορθολογισμός των μαθημάτων και η κατανομή τους σε υποχρεωτικά μαθήματα και

μαθήματα υποχρεωτικής και ελεύθερης επιλογής, η καθιέρωση επιλογών σεμιναριακών μαθημάτων, η διατήρηση και ενίσχυση μαθημάτων συνθέσεως και εφαρμογών, καθώς και διδακτικών μεθόδων με «εκπαιδευτικές» ή «εικονικές δίκες». Η *ελληνικότητα* και ο *ανθρωπιστικός προσανατολισμός* του ενδεικτικού προγράμματος τονίζονται ιδίως μέσα από τη νέα διάρθρωση των μαθημάτων που προσφέρονται από τον Τομέα Ιστορίας και Θεωρίας του Δικαίου (Ιστορία, Φιλοσοφία, Κοινωνιολογία, Εκκλησιαστικό), ενώ η *ευρωπαϊκή* του *ταυτότητα* υπογραμμίζεται με την ευθύς εξ αρχής υποχρεωτική διδασκαλία του Ευρωπαϊκού Δικαίου, με την καθιέρωση ενός μαθήματος Εφαρμογών Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Δικαίου και με τη στήριξη των μαθημάτων των ευρωπαϊκών προγραμμάτων ERASMUS, TEMPUS, ELPIS και JEAN MONNET. Ο *προσανατολισμός* τέλος *προς τις ανάγκες και απαιτήσεις της πρακτικής* περνά μέσα από τα νέα μαθήματα του Ειδικού Διοικητικού Δικαίου, των Εφαρμογών Πολιτικής Δικονομίας και κυρίως μέσα από την ολοκλήρωση και επέκταση των θεσμών των σεμιναρίων, των μαθημάτων των εφαρμογών και των «εκπαιδευτικών» ή «εικονικών δικών».

Το ενδεικτικό πρόγραμμα σπουδών περιλαμβάνει συνολικά εκατόν δύο (102) μαθήματα που συνοδεύονται από ανάλογες διδακτικές μονάδες: Ογδόντα εννέα (89) μαθήματα παρέχονται με τη μορφή παραδόσεων και εφαρμογών, έντεκα (11) μαθήματα προσφέρονται με τη μορφή σεμιναρίων και δύο (2) μαθήματα εντάσσονται στο κοινοτικό πρόγραμμα JEAN MONNET. Όλα τα μαθήματα του ενδεικτικού προγράμματος θεωρούνται απαραίτητα για την επιστημονική κατάρτιση κάθε πτυχιούχου της Νομικής και υπ' αυτή την έννοια αντιμετωπίζονται ως *ισοδύναμα*. Ο βαθμός αναγκαιότητας της διδασκαλίας τους δικαιολογεί και επιβάλλει ωστόσο μια διαφοροποίηση και την κατάταξή τους σε τρεις (3) βασικές ομάδες: α) Ως *υποχρεωτικά μαθήματα* χαρακτηρίζονται εκείνα που σύμφωνα και με άλλα ευρωπαϊκά πρότυπα κρίνονται απολύτως αναγκαία για τη νομική κατάρτιση κάθε πτυχιούχου και διδάσκονται ως υποχρεωτικά στα περισσότερα Πανεπιστήμια της Ευρώπης, β) ως *μαθήματα υποχρεωτικής επιλογής* χαρακτηρίζονται εκείνα που έχουν σημαντική θεωρητική ή πρακτική αξία, αλλά δεν θεωρείται τόσο αναγκαία η διδασκαλία όλων αυτών των μαθημάτων, ώστε να διδάσκονται ως υποχρεωτικά μαθήματα, και γ) ως *μαθήματα*

ελεύθερης επιλογής χαρακτηρίζονται τέλος εκείνα που προσφέρουν τη δυνατότητα γενικότερης θεωρητικής παιδείας ή ειδικότερης νομικής κατάρτισεως και εμβάθυνσεως ιδίως μέσα από τους θεσμούς των σεμιναρίων που καλύπτουν όλους τους βασικούς κλάδους του δικαίου. Οι τρεις αυτές βασικές ομάδες μαθημάτων δεν αποτελούν μια αποσπασματική απαρίθμηση ή συνάθροιση μαθημάτων, αλλά βρίσκονται σε στενή σχέση και άμεση αλληλεξάρτηση μεταξύ τους, ώστε να δημιουργούν ένα ενιαίο σύνολο υπό την έννοια ενός *συστήματος νομικών σπουδών*.

Τα *υποχρεωτικά μαθήματα* ανέρχονται συνολικά σε τριάντα ένα (31) και συγκεντρώνουν κατ' ελάχιστο όριο τρεις (3) και κατά μέγιστο όριο έξι (6) διδακτικές μονάδες. Κατανέμονται κατά κανόνα σε τέσσερα υποχρεωτικά μαθήματα ανά εξάμηνο, εκτός από το τελευταίο (όγδοο) εξάμηνο που περιλαμβάνει μόνο τρία υποχρεωτικά μαθήματα. Σε σχέση με το προηγούμενο πρόγραμμα σπουδών λαμβάνεται μέριμνα περιορισμού των ωρών διδασκαλίας και των διδακτικών μονάδων των προβλεπόμενων ήδη υποχρεωτικών μαθημάτων προκειμένου να ενισχυθεί η διδασκαλία των μαθημάτων επιλογής. Με την προσθήκη νέων υποχρεωτικών μαθημάτων ενισχύεται παράλληλα η θεωρητική και ανθρωπιστική κατεύθυνση του προγράμματος σπουδών και δίνεται έμφαση στα μαθήματα των εφαρμογών ή συνθέσεων επιμέρους κλάδων. Έτσι, πολλά μαθήματα καταργούνται ή συγχωνεύονται, όπως π.χ. η Εισαγωγή στο Αστικό Δίκαιο, το Συνταγματικό Δίκαιο Ι και ΙΙ κ.ο.κ., και στη θέση τους δημιουργείται ένα ενιαίο υποχρεωτικό μάθημα με ενιαία διδασκαλία και εξέταση και όχι μια απλή υπαγωγή δύο ή περισσότερων χωριστών μαθημάτων υπό ένα κοινό τίτλο («συγκόλληση») με ανεξάρτητη διδασκαλία και εξέταση. Ταυτόχρονα, ορισμένα μαθήματα, όπως π.χ. η Μεθοδολογία του Δικαίου και το Πτωχευτικό Δίκαιο, μετατίθενται στα μαθήματα υποχρεωτικής επιλογής, ενώ προστίθενται ως νέα υποχρεωτικά μαθήματα η Ιστορία του Δικαίου, η Φιλοσοφία του Δικαίου, οι Εφαρμογές Πολιτικής Δικονομίας και οι Εφαρμογές Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Δικαίου. Στα πλαίσια των εφαρμογών αυτών, αλλά και των άλλων μαθημάτων εφαρμογών ή συνθέσεων που διατηρούνται, εντάσσεται επίσης ο θεσμός των «εκπαιδευτικών» ή «εικονικών δικών». Κατ' αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται ο εξορθολογισμός και ο

εκσυγχρονισμό του προγράμματος ως προς τα υποχρεωτικά μαθήματα που αποτελούν το βασικό κορμό του.

Καταβάλλεται εξάλλου προσπάθεια αναβαθμίσεως των *μαθημάτων επιλογής* που αποτελούν το δεύτερο στυλοβάτη του προγράμματος σπουδών. Αυτό επιτυγχάνεται κυρίως με τον έλλογο περιορισμό του αριθμού τους, την κατανομή τους σε δύο βασικές ομάδες μαθημάτων υποχρεωτικής και ελεύθερης επιλογής, την αύξηση των ωρών διδασκαλίας των περισσότερων, ώστε όλα να έχουν τον ίδιο αριθμό ωρών διδασκαλίας, και την εισαγωγή των σεμιναριακών μαθημάτων. Κάθε φοιτητής υποχρεούται, προκειμένου να συμπληρώσει τον απαιτούμενο αριθμό μαθημάτων, να επιλέξει δέκα (10) από τα προσφερόμενα μαθήματα επιλογής, από τα οποία τουλάχιστον έξι (6) πρέπει να προέρχονται οπωσδήποτε από την ομάδα των μαθημάτων υποχρεωτικής επιλογής. Όλα τα μαθήματα υποχρεωτικής και ελεύθερης επιλογής συγκεντρώνουν πάντως εξίσου τρεις (3) διδακτικές μονάδες το καθένα.

Τα *μαθήματα υποχρεωτικής επιλογής* ανέρχονται πλέον συνολικά σε τριάντα (30) και κατανέμονται ανάλογα με τη συγγένεια του γνωστικού τους αντικειμένου σε πέντε ενότητες: α) Γενικής Θεωρίας, Ιστορίας και Εκκλησιαστικού Δικαίου, β) Ιδιωτικού Δικαίου, γ) Δημοσίου Δικαίου, δ) Ποινικών Επιστημών και ε) Διεθνών Σπουδών. Από κάθε ενότητα που περιλαμβάνει τέσσερα έως οκτώ μαθήματα, ο φοιτητής οφείλει να επιλέξει ένα (1) τουλάχιστον μάθημα, εκτός από τα μαθήματα της Ενότητας Ιδιωτικού Δικαίου, στην οποία περιλαμβάνονται μαθήματα των δύο (Α' και Β') Τομέων Ιδιωτικού Δικαίου και από την οποία ο φοιτητής οφείλει να επιλέξει δύο (2) τουλάχιστον μαθήματα. Κάθε φοιτητής υποχρεούται δηλαδή συνολικά να επιλέξει έξι (6) τουλάχιστον μαθήματα υποχρεωτικής επιλογής.

Τα *μαθήματα ελεύθερης επιλογής* ανέρχονται πλέον συνολικά σε σαράντα ένα (41), από τα οποία είκοσι οκτώ (28) παρέχονται με τη μορφή παραδόσεων ειδικών κλάδων του δικαίου που δεν διδάσκονται ως υποχρεωτικά μαθήματα ή μαθήματα υποχρεωτικής επιλογής, έντεκα (11) προσφέρονται με τη μορφή σεμιναρίων και δύο (2) εντάσσονται στο κοινοτικό πρόγραμμα JEAN MONNET. Κάθε φοιτητής υποχρεούται να επιλέξει τέσσερα (4) τουλάχιστον μαθήματα ελεύθερης επιλογής προκειμένου να συμπληρώσει τον απαιτούμενο ελάχιστο αριθμό των

δέκα (10) συνολικά μαθημάτων επιλογής. Τα μαθήματα αυτά (όλα ή ορισμένα) μπορούν να προέρχονται και από την ομάδα των μαθημάτων υποχρεωτικής επιλογής, τα οποία τελικά δεν επελέγησαν. Στην περίπτωση αυτή τα επιπλέον επιλεγέντα μαθήματα υποχρεωτικής επιλογής αντιμετωπίζονται ως μαθήματα ελεύθερης επιλογής. Ο κατά το δυνατόν περιορισμός του αριθμού των μαθημάτων ελεύθερης επιλογής κρίνεται αναγκαίος, προκειμένου να δοθεί στους φοιτητές η *πραγματική δυνατότητα επιλογής* μεταξύ μαθημάτων που είναι σε κάθε περίπτωση σημαντικά και απαραίτητα για την άρτια νομική τους κατάρτιση, είναι δε και αποτέλεσμα της αναβαθμίσεως και της ενιαίας αντιμετώπισεως όλων των μαθημάτων επιλογής από απόψεως ωρών διδασκαλίας και διδακτικών μονάδων. Οι φοιτητές μπορούν βέβαια να παρακολουθήσουν ελεύθερα και τα σεμινάρια αγγλικής, γαλλικής και γερμανικής νομικής ορολογίας, καθώς επίσης τα ξενόγλωσσα μαθήματα που προσφέρονται από το Τμήμα στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών προγραμμάτων ERASMUS, τα οποία όμως δεν συγκεντρώνουν προς το παρόν διδακτικές μονάδες.

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται τέλος στην επιλογή *σεμιναριακών μαθημάτων*, στα οποία μια ολιγομελής ομάδα φοιτητών καθοδηγείται στην εκπόνηση και παρουσίαση εργασιών και εμβαθύνει έτσι σε επιμέρους κλάδους ή τομείς του δικαίου προάγοντας και εθιζόμενη στην επιστημονική έρευνα. Είναι αξιοσημείωτο ότι στο προηγούμενο πρόγραμμα σπουδών προβλεπόταν μόλις ένα και μοναδικό (!) Σεμινάριο Αστικού Δικαίου που συγκέντρωνε διδακτικές μονάδες, ενώ το ισχύον πρόγραμμα σπουδών προβλέπει τη λειτουργία δώδεκα (12) τουλάχιστον σεμιναρίων που μπορούν να διπλασιασθούν με απόφαση της Γενικής Συνελεύσεως του Τμήματος, ώστε καθένα απ' αυτά να προσφέρεται και στα δύο τελευταία εξάμηνα του ενδεικτικού προγράμματος.

Το ενδεικτικό πρόγραμμα σπουδών αποτελεί συνεχώς αντικείμενο μελέτης και έρευνας από τα αρμόδια όργανα του Τμήματος. Μέχρι σήμερα επέδειξε πάντως αξιοθαύμαστη σταθερότητα και αντοχή στο χρόνο και απέτρεψε ριζικές αλλαγές σε επιμέρους σημεία που αποβαίνουν σε βάρος του συνολικού προγράμματος και αλλοιώνουν τη φυσιογνωμία του. Ο δρόμος για μια πλήρη αναμόρφωσή του παραμένει

βέβαια πάντοτε ανοικτός, αλλά πρέπει να γίνεται με σύνεση και περίσκεψη.

5.3. Οδηγίες για την αξιοποίηση του προγράμματος σπουδών

Το ισχύον πρόγραμμα σπουδών μπορεί να αποφέρει τα επιδιωκόμενα οφέλη μόνο αν αξιοποιηθεί σωστά από τους φοιτητές. Οι τελευταίοι δεν πρέπει να λησμονούν ότι το πρόγραμμα είναι ενδεικτικό, με συνέπεια να εναπόκειται κατ' αρχήν σ' αυτούς η ορθολογική διαμόρφωση των σπουδών τους. Αυτό σημαίνει ότι οι φοιτητές του Τμήματος Νομικής πρέπει να αναπτύξουν πρωτοβουλίες και να εξαντλήσουν τις δυνατότητες που τους παρέχει το πρόγραμμα σπουδών. Φυσικά το βάρος πέφτει πρώτα απ' όλα στην παρακολούθηση των υποχρεωτικών μαθημάτων, που καλύπτουν άλλωστε τα 3/4 του όλου προγράμματος σπουδών. Αυτά είναι κατά κανόνα τέσσερα μαθήματα ανά εξάμηνο. Και εδώ υπάρχουν όμως εναλλακτικές δυνατότητες: Οι φοιτητές μπορούν σε ορισμένα εξάμηνα να επικεντρώσουν την προσοχή τους σε μαθήματα που εντάσσονται στον ίδιο κλάδο δικαίου (π.χ. αστικό, εμπορικό, δημόσιο, ποινικό, διεθνές, ευρωπαϊκό). Πριν κάνουν βέβαια μια τέτοια επιλογή, πρέπει να έχουν παρακολουθήσει προηγουμένως μια σειρά μαθημάτων γενικής θεωρίας του δικαίου (π.χ. Εισαγωγή στην Επιστήμη του Δικαίου, Ιστορία του Δικαίου, Μεθοδολογία και Φιλοσοφία του Δικαίου), καθώς επίσης ορισμένα βασικά μαθήματα κορμού, όπως π.χ. Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου, Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, Ευρωπαϊκό Δίκαιο, Γενικό Ποινικό Δίκαιο, Γενικό Διοικητικό Δίκαιο, Εμπορικό Δίκαιο, Πολιτική Δικονομία I κ.ά. Μόνο με αυτή τη σειρά θα μπορέσουν στη συνέχεια να παρακολουθήσουν τα υπόλοιπα υποχρεωτικά μαθήματα του προγράμματος σπουδών και να διαγωνισθούν με επιτυχία στις εξετάσεις.

Τις βασικές νομικές γνώσεις τους σε όλους τους κλάδους του δικαίου θα ολοκληρώσουν οι φοιτητές του Τμήματος Νομικής με την επιλογή των έξι (6) μαθημάτων υποχρεωτικής επιλογής. Στο σημείο αυτό ισχύει, όπως και για όλα τα επιλεγόμενα μαθήματα, ο κανόνας ότι οι φοιτητές δεν πρέπει να σπεύσουν να επιλέξουν βιαστικά τα μαθήματα αυτά, αφού για να μπορέσουν να τα παρακολουθήσουν θα πρέπει προηγουμένως να έχουν μελετήσει τα αντίστοιχα υποχρεωτικά μαθήματα

του ίδιου γνωστικού αντικειμένου. Ιδιαίτερη προσοχή χρειάζεται όμως και κατά την επιλογή των υπόλοιπων τεσσάρων (4) μαθημάτων ελεύθερης επιλογής. Τα μαθήματα αυτά προορίζονται να δώσουν στις νομικές σπουδές όσων τα επιλέγουν μια ορισμένη κατεύθυνση και τους παρέχουν τη δυνατότητα να εμβαθύνουν ακόμη περισσότερο σε ένα συγκεκριμένο κλάδο του δικαίου σύμφωνα με τα προσωπικά, επιστημονικά και επαγγελματικά τους ενδιαφέροντα. Και εδώ δεν χρειάζεται βιασύνη. Αν οι φοιτητές επιλέξουν μάλιστα – όπως είναι σκόπιμο – ένα τουλάχιστον σεμινάριο, τότε απομένουν ουσιαστικά τρία μόνο μαθήματα ελεύθερης επιλογής προκειμένου να προσδώσουν στις σπουδές τους την επιθυμητή κατεύθυνση. Πρέπει τέλος να λεχθεί, αν και είναι αυτονόητο, ότι τα μαθήματα επιλογής δεν αποσκοπούν απλώς να βελτιώσουν τη γενική βαθμολογία του πτυχίου. Ούτε όμως οι φοιτητές πρέπει να παρακολουθούν μόνο τα μαθήματα που επέλεξαν για να δώσουν εξετάσεις και να συγκεντρώσουν διδακτικές μονάδες. Χρειάζεται λοιπόν μεγάλη υπευθυνότητα, σοβαρότητα και πειθαρχία, όπως αρμόζει σε ακαδημαϊκούς πολίτες και «εκκολαπτόμενους» νέους επιστήμονες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΕΣ - ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ

6.1. Υποχρεωτικά μαθήματα

Ιστορία του Δικαίου-κωδ. 2000

1^ο κλιμ.: Ι. Βελισσαροπούλου, Κ. Μπουρδάρα, Α. Δημοπούλου

2^ο κλιμ.: Ε. Παπαγιάννη

Ανάπτυξη θεμελιωδών ζητημάτων του δημόσιου και ιδιωτικού δικαίου από τις έννομες τάξεις της ελληνικής αρχαιότητας, της ρωμαϊκής περιόδου, του Βυζαντίου και των νεότερων χρόνων.

Συνταγματικό Δίκαιο-κωδ. 2001

1^ο κλιμ.: Κ. Μαυριάς, Γ. Γεραπετρίτης

2^ο κλιμ.: Α. Παντελής, Σ. Βλαχόπουλος

3^ο κλιμ.: Θ. Αντωνίου, Ι. Δρόσος

4^ο κλιμ.: Α. Δημητρόπουλος, Π.Μ. Ευστρατίου

Φροντ.: Θ. Αντωνίου, Σ. Βλαχόπουλος, Γ. Γεραπετρίτης, Ελ. Κουτσιμπού

Ι. Έννοια του Συνταγματικού Δικαίου: Κράτος (έννοια και στοιχεία), Σύνταγμα (έννοια, διακρίσεις, νομικοπολιτική σημασία), Άμεσες και έμμεσες πηγές του συνταγματικού δικαίου, Συντακτική εξουσία, Αναθεωρητική λειτουργία, Τήρηση του Συντάγματος.

ΙΙ. Θεμελιώδεις αρχές: Δημοκρατική αρχή, αρχή του κράτους δικαίου, αρχή του κοινωνικού κράτους, αρχή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, αρχή της ισότητας, αρχή της ελευθερίας.

ΙΙΙ. Το Πολίτευμα: Πολίτευμα, Δημοκρατικό πολίτευμα, Αρχή της λαϊκής κυριαρχίας, Οργανωτικές βάσεις του πολιτεύματος, Διάκριση

των εξουσιών, Αντιπροσωπευτικό σύστημα, Συστήματα κυβερνήσεως, Ανάδειξη αρχηγού του κράτους, Το πολίτευμα κατά το άρθρο 1 Συντ., Προστασία του πολιτεύματος.

IV. Άσκηση της λαϊκής κυριαρχίας: Το δικαίωμα πολιτικής ψήφου, το εκλογικό σώμα, τα πολιτικά κόμματα.

V. Βουλή: Ανάδειξη των μελών της Βουλής, Νομικό καθεστώς των βουλευτών, Εσωτερική δομή της Βουλής, Λειτουργία της Βουλής, Αρμοδιότητες της Βουλής, Διάλυση της Βουλής.

VI. Εκτελεστική εξουσία: Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας (ανάδειξη, θητεία, συνταγματική θέση, αρμοδιότητες), η Κυβέρνηση (σύνθεση, νομική θέση, αρμοδιότητες, σχηματισμός, σχέσεις Κυβερνήσεως, Προέδρου της Δημοκρατίας και Βουλής, ευθύνη υπουργών), η Διοίκηση (οργάνωση, συγκεντρωτικό-αποκεντρωτικό σύστημα, αυτοδιοίκηση καθ' ύλη και τοπική, ειδικό καθεστώς Αγ. Όρους, όργανα της διοικήσεως, βασικές γραμμές υπηρεσιακής καταστάσεως).

VII. Δικαστική εξουσία: Δικαστήρια (είδος οργάνων, κατηγορίες, αρμοδιότητες), Συνταγματικές εγγυήσεις της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης (προσωπικές και λειτουργικές), Δικαστήρια προβλεπόμενα ειδικά από το Σύνταγμα.

VIII. Ελληνική Συνταγματική Ιστορία

IX. Οι κανόνες δικαίου (αναθεώρηση συντάγματος, νόμοι, ευρωπαϊκό δίκαιο, κανονιστική αρμοδιότητα εκτελεστικής εξουσίας, κατάσταση πολιορκίας κ.λ.π.)

Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου-κωδ. 2002

Κ. Χριστακάκου, Κ. Ρούσσο, Ε. Δακορόνια, Θ. Λύτρας, Ι. Κονδύλη, Π. Παπαρσενίου, Ε. Πούλου, Γ. Μεντής, Κ.Καραγιάννης, Μ. Αντωνοπούλου, Κ. Μητσοπούλου

I. Έννοια και λειτουργία του δικαίου-πηγές-κανόνες δικαίου.

II. Δικαίωμα: Έννοια-διακρίσεις-γένεση-κτήση-αλλοίωση-απώλεια-άσκηση.

III. Τα Πρόσωπα: Η έννοια του προσώπου ως θεμελιώδης νομική έννοια-φυσικά πρόσωπα-νομικά πρόσωπα.

IV. Οι Δικαιοπραξίες: Έννοια και είδη-προαπαιτούμενα-κατάρτιση σύμβασης-ακυρότητα, ακυρωσία-ερμηνεία.

V. Αιρέσεις-Προθεσμίες.

VI. Συναίνεση-Έγκριση.

VII. Αντιπροσώπευση.

VIII. Ο χρόνος στο δίκαιο.

Εισαγωγή στην Επιστήμη του Δικαίου-κωδ. 2003

Κ. Παπαγεωργίου, Β.Βουτσάκης

Ορισμός του δικαίου. Ισχύς του δικαίου. Δίκαιο, πολιτική, ηθική. Οι λειτουργίες του δικαίου. Η δικαιοσύνη. Οι πηγές του δικαίου. Οι κανόνες δικαίου. Η επιστήμη του δικαίου. Ερμηνεία και εφαρμογή των κανόνων δικαίου. Τα νομικά επαγγέλματα.

Οικογενειακό Δίκαιο-κωδ. 2004

Α. Παπαχρίστου, Δ. Καλλινίκου, Δ. Παπαδοπούλου, Χ. Σταμπέλου, Γ. Λέκκας, Μ. Μπράβου, Γ.Γεωργιάδης

I. Εισαγωγή: Οικογένεια και συγγένεια, έννοια και χαρακτηριστικά του οικογενειακού δικαίου, τα νέα προβλήματα του οικογενειακού δικαίου (τεχνητή υποστήριξη της ανθρώπινης παραγωγής, ελεύθερες ενώσεις, νέες μορφές προστασίας ανηλίκων ή και ενηλίκων).

II. Ο γάμος

1. Η σύμβαση του γάμου: Όροι για την έγκυρη σύναψη, ελαττωματικός γάμος.

2. Η έγγαμη σχέση: Το επώνυμο των συζύγων, η υποχρέωση για έγγαμη συμβίωση, οι κοινές αποφάσεις, η συνεισφορά στις οικογενειακές ανάγκες, η ρύθμιση των περιουσιακών σχέσεων.

3. Η κρίση του γάμου: Η διάσταση, το διαζύγιο.

III. Η γονική σχέση

1. Η θεμελίωση της μητρότητας και της πατρότητας: Η μητρότητα και η θεμελίωσή της, η θεμελίωση της πατρότητας με τη γέννηση σε γάμο και με αναγνώριση, η υιοθεσία.

2. Οι συνέπειες από τη γονική σχέση: Επώνυμο, διατροφή, υποχρέωση για παροχή υπηρεσιών, γονικές παροχές, γονική μέριμνα.

3. Η επιτροπεία και η αναδοχή ανηλίκων.

IV. Η προστασία ανίκανων (ή περιορισμένα ικανών) προσώπων στο πλαίσιο της οικογένειας. Η δικαστική συμπαράσταση.

Γενικό Ποινικό Δίκαιο-κωδ. 2005

Α-Κ: Α. Κοτσαλής, Α. Λιούρδη, Γ. Τριανταφύλλου

Λ-Ω: Χ. Μυλωνόπουλος, Δ. Κιούπης, Ν. Δημητράτος

Έγκλημα και ποινή στον Π.Κ. Η αρχή n.c.n.p.c.l. και η τεχνική-πρακτική έννοια του εγκλήματος. Τα στοιχεία του εγκλήματος. Η ανθρωπινή συμπεριφορά (πράξη). Η ειδική ποινική υπόσταση του εγκλήματος, αντικειμενική και υποκειμενική υπόσταση. Το άδικο. Ο καταλογισμός εις ενοχήν. Ειδικές μορφές εμφανίσεως του εγκλήματος (απόπειρα-συμμετοχή-συρροή). Λόγοι αποκλεισμού του τιμωρητού (προσωπικοί λόγοι απαλλαγής από την ποινή, δικαστική **άφεση** του αξιολογούν, λόγοι εξάλειψης του αξιολογούν).

Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο-κωδ. 2006

Α. Μπρεδήμας, Α. Γιόκαρης, Λ.-Α. Σισιλιάνος, Φ. Παζαρτζή, Μ. Γαβουνέλη

Υποκείμενα διεθνούς δικαίου, σχέσεις διεθνούς και εσωτερικού δικαίου, διεθνές έθιμο, διεθνείς συνθήκες, κράτος και έδαφος, εδαφική κυριαρχία, δίκαιο θάλασσας (αιγιαλίτιδα ζώνη, θαλάσσιοι λιμένες και πλοία, συνορεύουσα ζώνη, διεθνή στενά, ανοιχτή θάλασσα, υφαλοκρηπίδα, αποκλειστική οικονομική ζώνη), διπλωματικές και προξενικές σχέσεις, διεθνής αναγνώριση, ετεροδικία κρατών, διαδοχή κρατών, διεθνής ευθύνη, διπλωματική προστασία, Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, διεθνείς κρίσεις και ειρηνική επίλυση των διαφορών στα Ηνωμένα Έθνη.

Γενικό Διοικητικό Δίκαιο-κωδ. 2007

Α-Κ: Σ. Φλογαίτης, Π. Μουζουράκη, Π.Μ. Ευστρατίου

Λ-Ω: Γ. Σιούτη, Θ. Φορτσάκης, Β. Κονδύλης

Διοίκηση και διοικητικό δίκαιο. Πηγές του διοικητικού δικαίου. Νομική δέσμευση και διακριτική ευχέρεια της διοικήσεως. Έννομη

σχέση διοικητικού δικαίου. Κανονιστική πράξη της διοικήσεως. Ατομική διοικητική πράξη. Διοικητική σύμβαση. Άλλες μορφές δράσεως της διοικήσεως. Διοικητική διαδικασία. Κανόνες διοικητικής δράσεως. Διοικητικός καταναγκασμός. Γενικές αρχές οργάνωσης της δημόσιας διοικήσεως. Κεντρική κρατική διοίκηση. Διοικητική αποκέντρωση. Τοπική αυτοδιοίκηση. Ειδική αυτοδιοίκηση. Δημόσια πράγματα. Αναγκαστική απαλλοτρίωση. Αστική ευθύνη του δημοσίου.

Εμπράγματο Δίκαιο-κωδ. 2008

Κ. Χριστακάκου, Ε. Πούλου, Δ. Λιάπης, Γ. Μεντής, Ε. Δακορώνια, Γ. Γεωργιάδης

Γενικές αρχές. Σχέσεις εμπραγμάτου και ενοχικού δικαιώματος. Νομή, κυριότητα, περιορισμένα εμπράγματα δικαιώματα, εμπράγματη ασφάλεια, δημοσιότητα εμπραγμάτων δικαιωμάτων, αναγκαστική απαλλοτρίωση και άλλα ειδικά θέματα.

Γενικό Ενοχικό Δίκαιο-κωδ. 2009

Π. Παπανικολάου, Δ. Παπαδοπούλου, Μ. Αυγουστιανάκης, Χ. Σταμπέλου, Κ. Χριστοδούλου, Δ. Λιάπης, Α. Καραμπατζός, Μ. Μπράβου

Πρωταρχικές έννοιες και ρυθμίσεις. Είδη ενοχών κατά περιεχόμενο. Είδη ενοχών κατά το γενεσιουργό τους λόγο (ενοχές από δικαιοπραξία-ενοχές από το νόμο). Φυσιολογία της ενοχής. Ανώμαλη εξέλιξη και απόσβεση της ενοχής-Ενίσχυση του δανειστή. Συμμετοχή τρίτων προσώπων στην ενοχή-Μεταβίβαση ενοχικού δικαιώματος ή υποχρέωσης.

Ειδικό Ποινικό Δίκαιο-κωδ. 2010

Α-Κ: Α. Κοτσαλής, Α. Δημάκης

Λ-Ω: Χ. Μυλωνόπουλος, Δ. Κιούπης, Ν. Δημητράτος

Εγκλήματα κατά της ζωής και της σωματικής ακεραιότητας και υγείας. Εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας. Εγκλήματα κατά των περιουσιακών εννόμων αγαθών. Εγκλήματα περί τα υπομνήματα

(Πλαστογραφία). Εγκλήματα κατά της τιμής.

Εμπορικό Δίκαιο (Γενικό Μέρος, Βιομηχανική Ιδιοκτησία)-κωδ. 2011

2 κλιμ.: Δ. Τζουγανάτος (Α-Κ), Η. Σουφλερός (Λ-Ω), Γ. Μιχαλόπουλος (Α-Κ), Α. Μικρουλέα (Λ-Ω)

Φροντιστήρια : Α-Κ: Δ.Χριστοδούλου, Ε.Μαστρομανώλης

Λ-Ω: Α.Μικρουλέα, Χ. Χρυσάνθης

Γενικό μέρος: Έννοια και αντικείμενο του εμπορικού δικαίου-Δικαιολογητικός λόγος του εμπορικού δικαίου ως ιδιαίτερου κλάδου δικαίου-Σχέσεις με άλλους κλάδους δικαίου-Ιστορική εξέλιξη του εμπορικού δικαίου-Νομοθετικές πηγές-Οι δογματικές βάσεις του εμπορικού δικαίου-Εμπορικές πράξεις-Εμποροι (νομοθετικό καθεστώς)-Συνέπειες της εμπορικότητας-Η διοικητική οργάνωση του εμπορικού επαγγέλματος-Βασικές έννοιες και ρυθμίσεις του δικαίου της αγοράς.

Βιομηχανική ιδιοκτησία: Η βιομηχανική ιδιοκτησία είναι ο κλάδος του δικαίου που αποβλέπει στη προστασία της οικονομικής ελευθερίας είτε κατά την άσκησή της από ορισμένες μορφές προσβολής είτε στα πνευματικά επιτεύγματά της. Το δίκαιο της βιομηχανικής ιδιοκτησίας απαρτίζεται από το γενικό μέρος του, στο οποίο γίνεται μια συνθετική παρουσίαση και προσδιορίζεται το αντικείμενο και οι αρχές προστασίας, και από το ειδικό μέρος, στο οποίο εξετάζονται οι τεχνικές δημιουργίες (ευρεσιτεχνία, υποδείγματα χρησιμότητας, βιομηχανικά σχέδια και υποδείγματα κ.λπ.), τα διακριτικά γνωρίσματα (σήμα, εμπορική επωνυμία) και το δίκαιο του αθέμιτου ανταγωνισμού και των περιορισμών του ανταγωνισμού.

Ευρωπαϊκό Δίκαιο-κωδ. 2012

Β. Χριστιανός, Μ. Κουσκούνα, Εμμ.-Ρ. Παπαδοπούλου

Ι. Ίδρυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ιδρυτικό σχέδιο, ιστορικά βήματα, θεσμικοί διχασμοί και διλήμματα: διακυβερνητικότητα/υπερεθνικότητα, κοινοτική έννομη τάξη/ενωσιακό δίκαιο)

ΙΙ. Συντεταγμένη εξουσία στην Ευρωπαϊκή Ένωση (πυλώνες, συστήματα και υποσυστήματα της κοινοτικής έννομης τάξης και του ενωσιακού δικαίου)

ΙΙΙ. Οργανική υπόσταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (θεσμικά όργανα, οργανισμοί, οργανίδια και διαδικασίες λήψης απόφασης)

IV. Εισαγωγή στις σχέσεις εννόμων τάξεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση (αρχή της αυτονομίας της κοινοτικής έννομης τάξης, σχέσεις διεθνούς και κοινοτικής έννομης τάξης, σχέσεις κοινοτικής και εθνικής έννομης τάξης, σχέσεις διεθνούς και ενωσιακού δικαίου).

Ειδικό Ενοχικό Δίκαιο-κωδ. 2013

Α. Χιωτέλλης, Κ. Ρούσσο, Μ. Αυγουστιανάκης, Α. Πελλένη, Π. Παπαρσενίου, Θ. Λύτρας, Αντ. Καραμπατζός, Γ. Μεντής, Κ.Καραγιάννης, Κ. Μητσοπούλου, Μ. Αντωνοπούλου

Αντικείμενο των παραδόσεων του Ειδικού Ενοχικού Δικαίου είναι οι λεγόμενες «επώνυμες» ενοχικές συμβάσεις του Αστικού Κώδικα αλλά και νεότερων ειδικών νόμων, οι οποίες εξετάζονται κατά κατηγορίες σύμφωνα με τη λειτουργία τους (συμβάσεις για τη μεταβίβαση δικαιώματος, συμβάσεις για την παραχώρηση χρήσεως πράγματος ή δικαιώματος, συμβάσεις παροχής υπηρεσιών, συμβάσεις ενισχυτικές της κύριας ενοχής κ.λπ.). Περαιτέρω οι ενοχικές σχέσεις που δημιουργούνται από το νόμο, όπως διοίκηση αλλοτρίων, αδικαιολόγητος πλουτισμός και αδικοπραξίες, όπου αναπτύσσονται και οι νεότερες εξελίξεις για την αντιμετώπιση και ρύθμιση της εξωδικοπρακτικής συμπεριφοράς (ευθύνη από διακινδύνευση, ευθύνη παραγωγού ελαττωματικών προϊόντων κ.λπ.).

Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα-κωδ. 2014

Α-Κ: Α. Δημητρόπουλος, Β. Κονδύλης,

Λ-Ω: Στ. Τσακυράκης, Σπ. Βλαχόπουλος

Γενική θεωρία των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων: Έννοια και σημασία, ιστορική ανασκόπηση και σύγχρονη κατοχύρωση, διακρίσεις και φορείς, δεσμευτικότητα, πεδίο ισχύος (τριτενέργεια) και αμοιβαίες σχέσεις, προσδιορισμοί και περιορισμοί των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων.

Τα επιμέρους ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα: Γενική ελευθερία, δικαίωμα ζωής και σωματικής και ψυχικής ακεραιότητας, Προσωπική ελευθερία και ασφάλεια, δικαίωμα ιδιωτικής σφαίρας, ελευθερία θρησκείας, πληροφορίας και γνώμης, ελευθερία και εγγυήσεις μαζικής

επικοινωνίας, ελευθερία πνευματικής δημιουργίας και διδασκαλίας, συλλογικές ελευθερίες, οικονομική ελευθερία, δικαίωμα εργασίας, συνδικαλιστική ελευθερία-συλλογική αυτονομία, δικαίωμα ιδιοκτησίας, γενική αρχή της ισότητας, ειδικές μορφές της ισότητας, αξία του ανθρώπου, δικαίωμα στο περιβάλλον, δικαίωμα στην πληροφόρηση, ελευθερία αναπτύξεως της προσωπικότητας, δικαίωμα ιθαγένειας.

Προστασία των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων: Διοικητική προστασία, δικαστική προστασία, πολιτική και διακρατική προστασία.

Πολιτική Δικονομία Ι (Οργάνωση των Δικαστηρίων, Διαγνωστική Διαδικασία, Απόδειξη)-κωδ. 2015

Α-Λ: Ν. Κλαμαρής, Γ. Σινανίδης, Σ. Πανταζόπουλος, Ν. Κατηφόρης

Μ-Ω: Γ. Ορφανίδης, Κ. Πολυζωγόπουλος, Φ. Τριανταφύλλου-Αλμπανίδου, Δ. Τσικρικάς, Ι. Δεληκωστόπουλος

Οργανισμός Δικαστηρίων: Οριζόντια και κάθετη διάκριση των δικαστηρίων. Λαϊκοί και νομικοί δικαστές. Τρόπος επιλογής των δικαστών. Μονοπρόσωπη και συλλογική συγκρότηση των δικαστηρίων. Τα τακτικά πολιτικά δικαστήρια στην Ελλάδα. Προσωπικές εγγυήσεις των δικαστικών λειτουργών. Οργανικές εγγυήσεις της δικαστικής ανεξαρτησίας. Σχέσεις μεταξύ των διαφόρων δικαιοδοσιών. Κατάσταση δικαστικών και εισαγγελικών υπαλλήλων. Δικηγόροι. Συμβολαιογράφοι. Δικαστικοί επιμελητές.

Γενικό Μέρος: Δικαιοδοσία και αρμοδιότητα. Διεθνής δικαιοδοσία. Καθ' ύλην αρμοδιότητα. Κατά τόπο αρμοδιότητα. Τα υποκείμενα της δίκης. Το αντικείμενο της δίκης. Δικονομικά συστήματα. Η εξέλιξη της δίκης. Αμυνα του εναγομένου και συζήτηση επ' ακροατηρίου. Σύνθετες δίκες. Δικαστική απόφαση και δεδicasμένο. Περιεχόμενο δικαστικών αποφάσεων. Διαδικαστικές πράξεις. Εκθέσεις και δικόγραφα. Επιδόσεις. Προθεσμίες. Δικονομικές ακυρότητες. Δικαστική δαπάνη. Χρονικές αποκλίσεις της δίκης. Διαδικαστικές αποκλίσεις.

Δίκαιο Αποδείξεως: Αντικείμενο αποδείξεως. Γεγονότα πασίδηλα και γνωστά στο δικαστήριο. Διδάγματα κοινής πείρας. Απόδειξη αλλοδαπού δικαίου, εθίμων και συναλλακτικών ηθών. Βάρος αποδείξεως. Απόφαση περί αποδείξεων. Ελεύθερη εκτίμηση των αποδείξεων. Πιθα-

νολόγηση. Συντηρητική απόδειξη. Προσωπικά αποδεικτικά μέσα. Αντικειμενικά αποδεικτικά μέσα.

Ποινική Δικονομία-κωδ. 2016

Α-Κ: Η. Αναγνωστόπουλος, Α. Τζανετής,

Λ-Ω: Ι. Γιαννίδης, Α. Λιούρδη, Γ. Τριανταφύλλου

Θεμελιώδεις αρχές της ποινικής δίκης. Προδικασία-Ενδιάμεσος διαδικασία-Διαδικασία στο ακροατήριο. Απόδειξη. Ένδικα μέσα και βοηθήματα.

Κληρονομικό Δίκαιο-κωδ. 2017

Κ. Ρούσσος, Β. Βάθης, κ. Ανθ. Πελλένη, Π. Παπαρσενίου

Κ. Μητσοπούλου, Ι. Κονδύλη, Δ. Παπαδοπούλου, Γ. Λέκκας, Γ. Γεωργιάδης, Μ. Αντωνοπούλου

Α. Γενικό Μέρος: Εισαγωγή, κληρονομική διαδοχή (γενικά), σχολάζουσα κληρονομιά, αποδοχή και αποποίηση κληρονομιάς, κληρονομική αναξίότητα, περισσότεροι κληρονόμοι, ευθύνη κληρονόμου, προστασία κληρονόμου και συναλλαγών, εκποίηση κληρονομιάς, κληρονομικές συμβάσεις.

Β. Ειδικό Μέρος: Εξ αδιαθέτου διαδοχή, διαδοχή από διαθήκη, νόμιμη μοίρα, δωρεά αιτία θανάτου, δικαιοπραξίες εν ζωή για την περίπτωση θανάτου.

Διοικητική Δικονομία-κωδ. 2018

Α-Κ: Π. Ευστρατίου, Κ. Γιαννακόπουλος, Π. Μουζουράκη

Λ-Ω: Π. Λαζαράτος, Γ. Δελλής

Ο έλεγχος της διοικήσεως και η διοικητική δικαιοσύνη. Το διοικητικό δικονομικό δίκαιο. Το δικαίωμα δικαστικής προστασίας. Διοικητική δικαιοδοσία και διοικητικές διαφορές. Οργάνωση και αρμοδιότητες των διοικητικών δικαστηρίων. Η διοικητική δίκη. Οι γενικές δικονομικές αρχές. Είδη ενδίκων βοηθημάτων και γενικές προϋποθέσεις παραδεκτής ασκήσεώς τους. Η αίτηση ακυρώσεως. Η προσφυγή. Η αγωγή αποζημιώσεως. Τα άλλα ένδικα βοηθήματα. Η απόφαση του διοικητικού δικαστηρίου και η συμμόρφωση της διοικήσεως. Γενική θεωρία

των ενδίκων μέσων κατ' αποφάσεων των διοικητικών δικαστηρίων. Η ανακοπή ερημοδικίας. Η τριτανακοπή. Η έφεση. Η αναθεώρηση. Η επανάληψη της διαδικασίας. Η αναίρεση.

Δίκαιο των Εμπορικών Εταιρειών-κωδ. 2019

2 κλιμάκια (Α) + (Β)

(Α) Ε. Περάκης, (Φρ.) Χρ. Χρυσάνθης

(Β) Γ. Σωτηρόπουλος, (Φρ.) Ε. Μαστρομανώλης

Δίκαιο των εταιρειών είναι το δίκαιο των ενώσεων προσώπων ιδιωτικού δικαίου που έχουν ιδρυθεί με δικαιοπραξία για την επιδίωξη ορισμένου κοινού σκοπού. Το δίκαιο των εμπορικών εταιρειών περιλαμβάνει ειδικότερα αφενός τις προσωπικές εμπορικές εταιρείες, δηλ. την ομόρρυθμη, ετερόρρυθμη και την αφανή εταιρεία, και αφετέρου τις κεφαλαιουχικές εταιρείες, δηλ. την ανώνυμη εταιρεία και την εταιρεία περιορισμένης ευθύνης. Στις τελευταίες περιλαμβάνονται ως ιδιαίτερα εταιρικά μορφώματα οι μονοπρόσωπες εταιρείες και οι συνδεδεμένες επιχειρήσεις.

Δίκαιο Αξιογράφων-κωδ. 2020

2 κλιμάκια (Α) + (Β)

(Α) Κ. Μπέτζιου-Κάμτσιου & στο φροντιστήριο

(Β) Γ. Αθανασίου, (φρ.) Χρ. Χρυσάνθης

Αξιόγραφο είναι έγγραφο, το οποίο ενσωματώνει ένα ιδιωτικό περιουσιακό δικαίωμα κατά τέτοιο τρόπο ώστε η κατοχή του εγγράφου να είναι απαραίτητη για την άσκηση και την μεταβίβαση του ενσωματούμενου δικαιώματος. Αξιόγραφα είναι η συναλλαγματική, το γραμμάτιο σε διαταγή, η επιταγή, τα εμπορικά αξιόγραφα σε διαταγή (εμπορική εντολή πληρωμής, εμπορικό χρεωστικό ομόλογο, αποθετήριο και ενεχυρόγραφο κ.λπ.) και τα ανώνυμα αξιόγραφα της κεφαλαιαγοράς (ανώνυμα χρεώγραφα, μετοχές).

Ατομικό Εργατικό Δίκαιο-κωδ. 2021

Α-Ω: Γ. Λεβέντης, Κ. Παπαδημητρίου, Κ. Μπακόπουλος

Γένεση, ιστορική εξέλιξη και πηγές του εργατικού δικαίου, η ατομική σύμβαση εργασίας, δικαιώματα και υποχρεώσεις του εργαζομένου,

υποχρεώσεις και δικαιώματα του εργοδότη, η νομική οργάνωση της εκμεταλλεύσεως επιχειρήσεως, μεταβολή των όρων εργασίας, αναστολή και λήξη της σχέσεως εργασίας, καταγγελία της συμβάσεως εργασίας.

Εφαρμογές Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Δικαίου-κωδ. 2022

Α. Γιόκαρης, Β. Χριστιανός, Φ. Παζαρτζή,
Μ. Κουσκούνα, Εμμ.-Ρ. Παπαδοπούλου

Α) Εφαρμογές του διεθνούς και του ευρωπαϊκού δικαίου στην διεθνή και στην εσωτερική έννομη τάξη: Εφαρμογή του διεθνούς και του κοινοτικού κανόνα από τα διεθνή και εθνικά δικαστήρια και την εθνική Διοίκηση. Β) Εφαρμογές του διεθνούς και ευρωπαϊκού δικαίου στη διεθνή έννομη τάξη: Η πρακτική της ερμηνείας και εφαρμογής του διεθνούς δικαίου από διεθνή όργανα. Η Ευρωπαϊκή Ένωση στους διεθνείς οργανισμούς και τις πολυμερείς διεθνείς συμφωνίες. Γ) Εφαρμογές του διεθνούς και του ευρωπαϊκού δικαίου στην κοινοτική έννομη τάξη: Σύναψη διεθνών συμβάσεων σε κοινοτικό και ενωτικό επίπεδο. Επιβολή διεθνών κυρώσεων μέσω των οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Πολιτική Δικονομία II (Ένδικα Μέσα, Αναγκαστική Εκτέλεση)-κωδ. 2023

Α-Λ: Γ. Ορφανίδης, Φ. Τριανταφύλλου-Αλμπανίδου, Στ. Πανταζόπουλος, Ι. Δελικωστόπουλος

Μ-Ω: Ν. Κλαμαρή,

Δ. Τσικρικάς, Γ. Σινανίδης, Ν. Κατηφόρης

Γενικές διατάξεις περί ενδίκων μέσων-Ανακοπή ερημοδικίας-Έφεση-Αναψηλάφηση-Αναίρεση-Ανακοπή και τριτανακοπή.

Γενικό μέρος αναγκαστικής εκτέλεσης-Μέσα αναγκαστικής εκτέλεσης-Κατάσχεση κινητής περιουσίας του οφειλέτη-Κατάσχεση στα χέρια τρίτου-Κατάσχεση ακινήτων, πλοίων ή αεροσκαφών-Κατάσχεση ειδικών περιουσιακών στοιχείων-Αναγκαστική διαχείριση-Προσωπική κράτηση.

Φιλοσοφία του Δικαίου-κωδ. 2024

Π. Σούρλας, Φ. Βασιλόγιαννης

Ιστορική εισαγωγή στη φιλοσοφία του δικαίου: Σοφιστές, Πλάτων, Αριστοτέλης, στωϊκή φιλοσοφία, Αυγουστίνος, Θωμάς Ακινάτης. Οι νεότεροι χρόνοι: Hobbes, Locke, Rousseau. Ο ιδεαλισμός: Kant και Hegel. Η σύγχρονη συζήτηση γύρω από το νομικό θετικισμό: θέσεις και αντίλογος. Δίκαιο και ηθική. Η σύγχρονη αντιπαράθεση γύρω από τη δικαιοσύνη.

Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο-κωδ. 2025

Χ. Τσούκα

Εισαγωγή – Έννοια – Διακρίσεις – Μέθοδος - Ιστορική επισκόπηση - Γενική θεωρία (νομικός χαρακτηρισμός, γεννοί, προκρίματα, καταστρατήγησις δικαίου, εφαρμογή αλλοδαπού δικαίου, δημόσια τάξη κλπ)

Ειδικό Μέρος: Φυσικά και νομικά πρόσωπα στο ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, ενοχικό διεθνές δίκαιο, εμπράγματο διεθνές δίκαιο, οικογενειακό διεθνές δίκαιο, κληρονομικό διεθνές δίκαιο, δικονομικό διεθνές δίκαιο (διεθνής δικαιοδοσία, αναγνώριση και εκτέλεση αλλοδαπών δικαστικών και διαιτητικών αποφάσεων, δικαστική αρωγή), ιθαγένεια (γενική θεωρία, κτήση και απώλεια ελληνικής ιθαγενείας).

Συλλογικό Εργατικό Δίκαιο-κωδ. 2026

Α-Ω: Γ. Λεβέντης, Κ. Παπαδημητρίου, Κ. Μπακόπουλος

Η δημιουργία των συνδικαλιστικών οργανώσεων, συνδικαλιστικές ελευθερίες-Σύνταγμα και διεθνείς εγγυήσεις, δίκαιο των συνδικαλιστικών οργανώσεων, προστασία της συνδικαλιστικής δράσεως, δίκαιο των συλλογικών συμβάσεων εργασίας, επίλυση των συλλογικών διαφορών με μεσολάβηση και διαιτησία, δίκαιο της εκμεταλλεύσεως (κανονισμοί εργασίας-συμβούλια εργαζομένων), δίκαιο της απεργίας και της ανταπεργίας.

Εφαρμογές Αστικού Δικαίου-κωδ. 2027

Α. Παπαχρίστου, Δ. Καλλινίκου, Μ. Αυγουστιανάκης, Γ. Λέκκας, Κ. Ρούσσοι, Β. Βάθης, Κ. Χριστακάκου, Κ. Χριστοδού-

λου, Ανθ. Πελλένη, Γ. Μεντής, Κ. Καραγιάννης, Π. Παπανικολάου, Χ. Σταμπέλου, Ε. Πούλου, Δ. Λιάπτης, Γ. Γεωργιάδης, Ε. Δακορώνα, Παρ. Παπαρσενίου, Θ. Λύτρας, Α. Καραμπατζός

Σύνθεση των επιμέρους κλάδων του αστικού δικαίου με ανάλυση και επεξεργασία πρακτικών θεμάτων.

Εφαρμογές Δημοσίου Δικαίου-κωδ. 2028

1ο κλιμ.: Σπ. Βλαχόπουλος, Γ. Δελλής

2ο κλιμ.: Ι. Ηλιοπούλου-Στράγγα, Θ. Αντωνίου

3ο κλιμ.: Α. Δημητρόπουλος, Ζ. Παπαϊωάννου-Παπαθανασίου

4ο κλιμ.: Α. Παντελής, Κ. Γιαννακόπουλος, Γ. Γεραπετρίτης

Σύνθεση των επιμέρους κλάδων του δημοσίου δικαίου με ανάλυση και επεξεργασία πρακτικών θεμάτων.

Εφαρμογές Πολιτικής Δικονομίας-κωδ. 2029

Α-Λ: Γ. Ορφανίδης, Κ. Πολυζωγόπουλος, Φ. Τριανταφύλλου-Αλμπανίδου, Ν. Κατηφόρης

Μ-Ω: Ν. Κλαμαρής, Δ. Τσικρικάς, Γ. Σινανίδης, Ι. Δεληκωστόπουλος

Σύνθεση των επιμέρους κλάδων του αστικού δικονομικού δικαίου με ανάλυση και επεξεργασία πρακτικών θεμάτων.

Εφαρμογές Ποινικού Δικαίου-Ποινικής Δικονομίας-κωδ. 2030

Α-Κ: Α. Κοτσαλής, Ι. Γιαννίδης, Α. Λιούρδη, Α. Δημάκης, Γ. Τριανταφύλλου

Λ-Ω: Χ. Μυλωνόπουλος, Η. Αναγνωστόπουλος, Ν. Λίβος, Α. Τζαννετής

Ασκήσεις εμβάθυνσης σε όλο το φάσμα του ουσιαστικού και δικονομικού ποινικού δικαίου με ανάλυση των τεχνικών επίλυσης σύνθετων προβλημάτων. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στους λόγους άρσης του αδίκου, στη συμμετοχή, στα ζητήματα συρροής, στα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας και περιουσίας, στα εγκλήματα κατά της ζωής και σω-

ματικής ακεραιότητας, στην πλαστογραφία, καθώς και στα ένδικα μέσα, τις ακυρότητες της ποινικής διαδικασίας κ.λπ.

6.2. Μαθήματα υποχρεωτικής επιλογής

α) Ενότητα Γενικής Θεωρίας Ιστορίας και Εκκλησιαστικού Δικαίου

Γενική Πολιτειολογία-κωδ. ΥΕ01

Στ. Τσακυράκης

Στο μάθημα εξετάζεται η φιλοσοφική και πολιτική θεμελίωση της αρχαίας πόλεως και του σύγχρονου κράτους. Στα πλαίσια της κλασικής παράδοσης η Απολογία του Σωκράτους χρησιμεύει ως εισαγωγή και ακολουθεί συζήτηση της Πολιτείας του Πλάτωνος και των Πολιτικών του Αριστοτέλους. Βασικό χαρακτηριστικό της κλασικής παράδοσης η αναζήτηση της δικαιοσύνης και των δίκαιων θεσμών ως συλλογικά ιδεώδη. Η φιλοσοφική θεμελίωση του σύγχρονου κράτους θέτει το άτομο ως υποκείμενο στο προσκήνιο και αναζητεί να συμφιλιώσει τις ατομικές επιδιώξεις με τη κοινωνική οργάνωση. Στο πλαίσιο αυτό οι κλασικές θεωρίες του κοινωνικού συμβολαίου των Hobbes, Locke και Rousseau αποτελούν υποχρεωτικούς σταθμούς για τη κατανόηση της σύγχρονης εποχής. Η επισκόπηση των κλασικών του σύγχρονου κράτους συμπληρώνεται με την εξέταση των απόψεων του J. S. Mill (On liberty), οι οποίες αποτελούν την κορύφωση της φιλελεύθερης παράδοσης.

Μεθοδολογία του Δικαίου-κωδ. ΥΕ09

Π. Σούρλας, Β. Βουτσάκης, Φ. Βασιλόγιαννης

Η νομική ως επιστήμη. Δίκαιο και γλώσσα. Γενική θεωρία των κανόνων δικαίου. Η δικαιοδοτική πράξη και η θεμελίωσή της. Επιλογή του εφαρμοστέου κανόνα δικαίου και νομικός χαρακτηρισμός της επίδικης σχέσης. Ερμηνεία του νόμου. Κάλυψη κενών και δικαστική δικαιοπλασία.

Κοινωνιολογία του Δικαίου-κωδ. ΥΕ10

Αθ. Παπαχρίστου, Ε. Ρεθυμιωτάκη

Το δίκαιο ως φαινόμενο της κοινωνικής ζωής του ανθρώπου. Η κοινωνιολογική προσέγγιση του δικαίου. Το θεωρητικό πλαίσιο της κοινωνιολογίας του δικαίου. Η εμπειρική έρευνα. Η χρησιμότητα της κοινωνιολογίας του δικαίου.

Ιστορία Πολιτικών και Συνταγματικών Θεσμών (διατομ.)-κωδ. ΥΕ18

Θ. Αντωνίου, Γ. Γεραπετρίτης

Το αντικείμενο του μαθήματος αφορά τη γέννηση και τη διαμόρφωση του συνταγματικού κράτους με έμφαση σε ιδιαίτερα σημαντικές ιστορικές φάσεις τόσο από τον αγγλοσαξονικό όσο και από τον κεντροευρωπαϊκό χώρο και στην ιστορία των σύγχρονων συνταγματικών θεσμών, συμπεριλαμβανομένης και της συζήτησης για τη νέα διάσταση που προσδίδεται στην έννοια του κράτους από τη μετεξέλιξη του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την προοπτική του Ευρωπαϊκού Συντάγματος. Η διδασκαλία αναπτύσσεται σε 4 ενότητες:

- Η Γένεση του Συνταγματικού Κράτους (η βρετανική παράδοση και η αμερικανική επανάσταση, η συνταγματική εμπειρία της γαλλικής επανάστασης, η μακρά πορεία προς τη γερμανική ενοποίηση και ο θετικισμός των Γερμανών δημοσιολόγων).
- Η Κρίση του Συνταγματικού Κράτους (η κρίση της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας και η άνοδος των φασισμών, Κομμουνιστική πρόκληση, κρατικός παρεμβατισμός, New Deal, η διαμάχη C.Schmitt και H.Kelsen για τον φύλακα του Συντάγματος)
- Το Μεταπολεμικό Συνταγματικό Κράτος (το «κοινωνικό κράτος» στα μεταπολεμικά συντάγματα, ο κλονισμός του νομικού θετικισμού και η αναβάθμιση του ρόλου των δικαστών)
- Το Ευρωπαϊκό Συνταγματικό Δίκαιο (ο νέος ευρωπαϊκός χώρος για την προστασία των δικαιωμάτων, το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα και η νέα διάσταση του κρατικού φαινομένου).

Εκκλησιαστικό Δίκαιο-κωδ. ΥΕ27

Ι. Κονιδάρης

Το μάθημα αυτό έχει ως αντικείμενο την εξέταση του δικαίου που διέπει τις σχέσεις της Πολιτείας και των θρησκευτικών κοινοτήτων

γενικώς, ιδίως δε της Πολιτείας και της επικρατούσας Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ελλάδος.

Μια πρώτη ενότητα στη διδασκαλία του μαθήματος συνιστά η θρησκευτική ελευθερία, όπου αναλύεται το περιεχόμενό της και οι φραγμοί στην άσκηση της λατρείας.

Μια δεύτερη ενότητα αφιερώνεται στην εξέταση των σχέσεων Πολιτείας και Εκκλησίας. Σε αυτήν ερευνώνται εποπτικώς τα επί μέρους συστήματα σχέσεων, εξετάζονται δε διεξοδικώς οι σχέσεις Πολιτείας και Εκκλησίας στη νεότερη Ελλάδα και μάλιστα τόσο ιστορικώς όσο και δογματικώς υπό το ισχύον Σύνταγμα.

Ακολούθως παρουσιάζεται συστηματικώς η ύλη του Δικαίου της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ελλάδος, σε τέσσερα μέρη, τα οποία αναφέρονται αντιστοίχως στην οργάνωση της Εκκλησίας, τη διοίκηση της Εκκλησίας, το εκκλησιαστικό ποινικό δίκαιο και τα εκκλησιαστικά δικαστήρια και δικονομία.

Τέλος, εξετάζονται συνοπτικώς τα ιδιαίτερα εκκλησιαστικά καθεστώτα στην ελληνική επικράτεια, δηλαδή η Εκκλησία της Κρήτης, το Άγιον Όρος και οι εκκλησιαστικές επαρχίες της Δωδεκανήσου.

Ρωμαϊκό Δίκαιο-κωδ. ΥΕ28

Ε. Παπαγιάννη, Κ. Μπουρδάρα, Α. Δημοπούλου

Δημόσιο και ιδιωτικό ρωμαϊκό δίκαιο. Πολιτειακοί θεσμοί του ρωμαϊκού κράτους κατά τους δημοκρατικούς και αυτοκρατορικούς χρόνους. Το ιδιωτικό ρωμαϊκό δίκαιο (Εισηγήσεις) και οι διακρίσεις του: Τα πρόσωπα (στοιχεία γενικών αρχών και οικογενειακού δικαίου) και τα πράγματα (στοιχεία ενοχικού, εμπράγματος και κληρονομικού δικαίου). Δίκαιο των αγωγών: Ιστορική εξέλιξη και χαρακτηριστικά του δικαστικού αγώνα.

β) Ενότητα Ιδιωτικού Δικαίου

Ναυτικό Δίκαιο-κωδ. ΥΕ02

Γ. Αθανασίου, Δ. Χριστοδούλου

Έννοια και αντικείμενο-Ιστορική εξέλιξη-Νομοθετικές πηγές-Πλοίο και πλωτό ναυπήγημα-Προσωπικό του πλοίου-Ναυτική πίστη-Οι μορ-

φές της πλοιοκτησίας-Περιορισμός της ευθύνης του πλοιοκτήτη-Συμβάσεις οικονομικής χρησιμοποίησης του πλοίου-Θαλάσσια μεταφορά προσώπων και πραγμάτων-Θαλάσσια περιστατικά (σύγκρουση, θαλάσσια αρωγή, ναυάγια, κοινή αβάρια).

Πτωχευτικό Δίκαιο-κωδ. ΥΕ11

Γ. Μιχαλόπουλος, Κ. Μπέτζιου-Κάμτσιου

Το πτωχευτικό δίκαιο εφαρμόζεται σε περίπτωση οικονομικής κατάρρευσης του οφειλέτη εμπόρου. Σκοπός του είναι η ισότιμη ικανοποίηση των εγγειόγραφων πιστωτών στην περίπτωση που δεν επαρκεί η περιουσία του οφειλέτη για την ικανοποίηση όλων. Το δίκαιο της πτώχευσης περιλαμβάνει ιδίως τις προϋποθέσεις, την διαδικασία κήρυξης και την οργάνωσή της, τη νομική θέση του πτωχεύσαντος και τις κατηγορίες των πτωχευτικών πιστωτών, τις εργασίες και την περάτωση της πτώχευσης. Προς το πτωχευτικό δίκαιο, ως δίκαιο εκκαθάρισης μη βιώσιμων επιχειρήσεων στην βάση της αρχής της ισότητας των πιστωτών, συσχετίζεται το δίκαιο εξυγίανσης των επιχειρήσεων.

Ασφαλιστικό Δίκαιο-κωδ. ΥΕ03

Δ. Χριστοδούλου

Στο δίκαιο αυτό περιλαμβάνεται ολόκληρη η ύλη του δικαίου της ιδιωτικής ασφάλισης της χερσαίας και θαλάσσιας ασφάλισης (συμβατικό ασφαλιστικό δίκαιο).

Πνευματική Ιδιοκτησία-κωδ. ΥΕ12

Δ. Καλλινίκου, Α. Χιωτέλλης, Κ.Καραγιάννης

Νομική προστασία του πνευματικού έργου και του δημιουργού. Εννοιολογικά γνωρίσματα της πνευματικής ιδιοκτησίας. Αντικείμενο προστασίας. Ειδικές κατηγορίες έργων (προγράμματα Η/Υ, βάσεις δεδομένων). Ηθικό και περιουσιακό δικαίωμα. Εκμετάλλευση του έργου. Συγγενικά δικαιώματα. Διεθνείς Συμβάσεις. Κοινωνία Πληροφοριών (Συνθήκες Internet).

Δίκαιο Εκμεταλλεύσεως-κωδ. ΥΕ24

Γ. Λεβέντης, Κ. Παπαδημητρίου, Κ.

Μπακόπουλος

Δίκαιο Εμπορικών Συμβάσεων-κωδ. ΥΕ13

Η. Σουφλερός, Δ. Χριστοδούλου, Ε. Μαστρομανώλης

Εισαγωγή στο δίκαιο εμπορικών συμβάσεων. Οι εμπορικές συμβάσεις πώλησης, χερσαίας μεταφοράς, αποθήκευσης και φύλαξης και οι διαμεσολαβητικές συμβάσεις (ιδίως οι συμβάσεις παραγγελίας, πρακτορείας και μεσιτείας).

Δίκαιο Περιβάλλοντος (διατομ.)-κωδ. ΥΕ04

Γ. Σιούτη, Ε. Δακορόνια, Ε. Πούλου, Γ. Δελλής

Α. Προστασία του περιβάλλοντος από πλευράς συνταγματικού και δικηγόρου δικαίου. Φορείς και αποδέκτες των δικαιωμάτων επί του περιβάλλοντος, νομική ισχύς και ένδικη προστασία. Σύγκρουση προστασίας περιβάλλοντος και προστασίας της ιδιοκτησίας, η αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης. Οι μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων, η νομολογία του Συμβουλίου Επικρατείας για την προστασία της φύσης, η περιβαλλοντική πληροφόρηση, ευθύνη αποζημίωσης για περιβαλλοντικές βλάβες, η προστασία του πολιτιστικού περιβάλλοντος, η προστασία των δασών.

Β. Προστασία του περιβάλλοντος μέσω των διατάξεων προστασίας της προσωπικότητας, περί αδικοπραξιών, γειτονικού δικαίου και καταχρήσεως δικαιώματος. Ειδικός νόμος για την προστασία του περιβάλλοντος και ασφαλιστική κάλυψη των οικολογικών ζημιών.

Ασφαλιστικά Μέτρα-Εκούσια Δικαιοδοσία-Ειδικές Διαδικασίες-κωδ. ΥΕ14

Ν. Κλαμαρή, Γ. Ορφανίδης, Κ. Πολυζωγόπουλος, Στ. Πανταζόπουλος

Γενικές διατάξεις ασφαλιστικών μέτρων-Ειδικό μέρος ασφαλιστικών μέτρων (εγγυοδοσία, προσημείωση υποθήκης, συντηρητική κατάσχεση, δικαστική μεσεγγύηση, προσωρινή επιδίκαση απαιτήσεων, προσωρινή ρύθμιση κατάστασης, σφράγιση, αποσφράγιση, απογραφή).

Γενικές διατάξεις εκούσιας δικαιοδοσίας. Ειδικές διατάξεις εκούσιας δικαιοδοσίας.

Γενικές διατάξεις ειδικών διαδικασιών-Γαμικές διαφορές-Σχέσεις γονέων και τέκνων-Διαταγή πληρωμής-Πιστωτικοί τίτλοι-Παρά-

δοση ή απόδοση μισθίου-Εργατικές διαφορές-Αμοιβές για παροχή εργασίας-Αυτοκινητικές διαφορές-Διατροφή και επιμέλεια τέκνων.

γ) Ενότητα Δημοσίου Δικαίου

Φορολογικό Δίκαιο-κωδ. ΥΕ05

Θ. Φορτσάκης, Π. Μουζουράκη

Έννοια και διακρίσεις των φόρων. Γενικές αρχές του φορολογικού δικαίου. Το ελληνικό φορολογικό σύστημα. Η διοικητική φορολογική διαδικασία. Η δικαστική προστασία στις φορολογικές διαφορές.

Κοινοβουλευτικό δίκαιο-κωδ. ΥΕ19

Κ. Μαυριάς, Γ. Γεραπετρίτης

Κοινοβουλευτικές διαδικασίες κατά το Σύνταγμα και τον Κανονισμό της Βουλής, πολιτικά κόμματα, εκλογική Νομοθεσία.

Ειδικό Διοικητικό Δίκαιο (Αστυνομικό Δίκαιο-Δημοσιοϋπαλλίλικό Δίκαιο)-κωδ. ΥΕ21

Ζ. Παπαθανασίου-Παπαϊωάννου, Β. Κονδύλης

Στοιχεία Δικαίου Δημόσιας Τάξεως και Αστυνομικού Δικαίου: Υπηρεσίες δημόσιας τάξεως. Σώματα ασφαλείας. Οργάνωση και όργανα της Ελληνικής Αστυνομίας. Αρμοδιότητες και μέσα δράσεως. Αστυνομική εξουσία. Έλεγχος και ευθύνη.

Δίκαιο Κοινωνικής Ασφάλειας-κωδ. ΥΕ15

Π. Παπαρηγοπούλου

Το Δίκαιο Κοινωνικής Ασφάλειας διακρίνεται σε τρεις ενότητες που αφορούν το Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων, το Δίκαιο της Υγείας και το Δίκαιο Κοινωνικής Πρόνοιας.

Στο Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων περιλαμβάνονται θέματα προέλευσης, προσδιορισμού και ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της έννομης σχέσης κοινωνικής ασφάλισης. Επιπλέον, ζητήματα οργάνωσης, διοίκησης και λειτουργίας των διάφορων κοινωνικοασφαλιστικών καθεστώτων, καθώς και τα σχετικά με την υπαγωγή, τη χρηματοδότηση, τη διάρκεια, τις προϋποθέσεις και την έκταση των παροχών κοινωνικής ασφάλισης.

Στο Δίκαιο της Υγείας καλύπτονται θέματα οργάνωσης, διοίκησης και λειτουργίας των κλάδων ασφάλισης ασθένειας και των λοιπών κοινωνικών υπηρεσιών υγείας, ιδίως αυτών που παρέχονται από δημόσιους φορείς. Ειδικότερα περιλαμβάνονται νομικά ζητήματα από την εφαρμογή της κοινωνικής νομοθεσίας, σε σχέση με το υγειονομικό δυναμικό, τα βασικά δικαιώματα και τις υποχρεώσεις από τις έννομες σχέσεις νοσοκομειακής ή εξωνοσοκομειακής περίθαλψης κ.ά.

Στο Δίκαιο Κοινωνικής Πρόνοιας αντικείμενο μελέτης είναι οι οργανωτικές, διοικητικές και λειτουργικές δομές των προνοιακών φορέων. Αναλύονται ιδιαίτερα οι μορφές κοινωνικής αρωγής και δράσης από τα διάφορα προνοιακά προγράμματα, σε συνδυασμό με τις προϋποθέσεις και την αγωγιμότητα αντίστοιχων δικαιωμάτων.

Χωροταξικό και Πολεοδομικό Δίκαιο-κωδ. ΥΕ23

Π.-Μ. Ευστρατίου

Συνταγματικό πλαίσιο. Πολεοδομικό κεκτημένο. Αρχές βιώσιμης οικιστικής ανάπτυξης. Φορείς του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού. Συμμετοχή των Ο.Τ.Α. και των ιδιωτών στον χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό. Διαδικασία εκπονήσεως και νομική φύση των χωροταξικών και πολεοδομικών σχεδίων και μελετών. Ρυμοτομία, Αναγκαστική Απαλλοτρίωση, Τακτοποίηση, Προσκύρωση, Αστικός Αναδασμός, Πράξεις Εφαρμογής, Εισφορές σε γη και χρήμα, Δικαίωμα προτιμήσεως, Μεταφορά Συντελεστή Δομήσεως (ΜΣΔ). Οικοδομική άδεια. Γενικός Οικοδομικός Κανονισμός (ΓΟΚ). Κτιριοδομικός Κανονισμός. Ειδικοί κανόνες δομήσεως. Δόμηση σε δασικές εκτάσεις και αιγιαλούς. Παραδοσιακοί οικισμοί και διατηρητέα κτίρια. Οικοδομικοί συνεταιρισμοί. Αυθαίρετη δόμηση. Νομιμοποίηση αυθαιρέτων. Κατεδάφιση αυθαιρέτων.

Ελληνική Πολιτική και Συνταγματική Ιστορία-κωδ. ΥΕ06

Σπ. Βλαχόπουλος

Μεγάλες στιγμές της πολιτικής μας ιστορίας και τα συνταγματικά προβλήματα. Το μάθημα θα έχει ερευνητικό χαρακτήρα και θα αναφερθεί σε συγκεκριμένες περιόδους της ιστορίας του πολιτεύματός μας. Θα εξεταστούν οι σχέσεις των νομικών προβλημάτων της λειτουργίας του πολιτεύματος με το πολιτικό τους υπόβαθρο.

δ) Ενότητα Ποινικών Επιστημών

Εγκληματολογία-κωδ. ΥΕ17

Α.-Ι. Τζαννετάκη, Μ. Κρανιδιώτη, Ε. Παπαθανασόπουλος

Εξετάζονται ζητήματα που αφορούν το έγκλημα, τον εγκληματία, το θύμα και την κοινωνική αντίδραση στο έγκλημα, καθώς και τη λειτουργία του συστήματος της ποινικής δικαιοσύνης. Επίσης αναλύονται, μεταξύ άλλων, οι μέθοδοι της εγκληματολογίας, οι βασικοί παράγοντες που οδηγούν κάποιον στο έγκλημα, οι σύγχρονες θεωρητικές αντιπαράθεσεις που έχουν διαμορφωθεί στους κόλπους της εγκληματολογίας και ο τρόπος προσέγγισης των στατιστικών στοιχείων για την εγκληματικότητα, ενώ γίνεται και εκτενής αναφορά σε επιμέρους περιπτώσεις

εγκλημάτων, όπως π.χ. αυτών που σχετίζονται με τις ναρκωτικές ουσίες. Διδάσκουν η επικ. καθ. κ. Α. Τζαννετάκη και οι Λέκτορες κα Μαρία Κρανιδιώτη και κ. Ευστράτιος Παπαθανασόπουλος, ο Ειδικός Επιστήμων κ. Μιχ. Μαυρής και ο Καθηγητής κ. Νέστωρ Κουράκης, του οποίου διανέμεται το βιβλίο «Εγκληματολογικοί Ορίζοντες τ. Α΄, τ. Β΄ (2005)», μαζί με αντίστοιχα έργα της Ομότιμης Καθηγήτριας κας Κ.Δ. Σπινέλλη. Η εξεταστέα ύλη στην Εγκληματολογία το 2007-08 είναι η εξής:

Κ.Δ. Σπινέλλη, Εγκληματολογία, Σύγχρονες και παλαιότερες κατευθύνσεις, 2^η έκδοση ανανεωμένη, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2005: σελ.: 1-70, 80-148, 175-215 και 238-270.

Ν.Ε. Κουράκη, «Εγκληματολογικοί Ορίζοντες», τ.Α΄ σελ. 39-61, 115-147, 159-169.

Ν.Ε. Κουράκη, «Εγκληματολογικοί Ορίζοντες», τ.Β΄ σελ. 73-273.
Δεύτερη επιλογή: Στ. Αλεξιάδη, Εγκληματολογία, 2004, ολόκληρο.

Τα θέματα των εξετάσεων έχουν θεωρητικό χαρακτήρα. Το μάθημα ανήκει στα μαθήματα υποχρεωτικής επιλογής της ενότητας Ποινικών Επιστημών. Μπορούν να το παρακολουθήσουν και πρωτοετείς φοιτητές.

Ειδικοί Ποινικοί Νόμοι-κωδ. ΥΕ16

Ν. Λίβος

Διδάσκεται η ύλη διάφορων ειδικών ποινικών νόμων, όπως του νόμου για την καταπολέμηση της διάδοσης των ναρκωτικών, των διατάξεων για την καταπολέμηση των εγκληματικών οργανώσεων, του νόμου για τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες κ.λπ.

Ποινική Καταστολή-Σωφρονιστική-κωδ. ΥΕ07

Α.-Ι. Τζαννετάκη, Μ. Κρανιδιώτη, Ε. Παπαθανασόπουλος

Κριτική ανάλυση των μεθόδων και των μέσων που χρησιμοποιήθηκαν κατά καιρούς ή χρησιμοποιούνται ακόμη για την αντιμετώπιση του εγκλήματος. Κυρίως ερευνάται η σταδιακή διαμόρφωση και η σύγχρονη εξέλιξη ποινών, όπως η θανατική ποινή, η στερητική ποινή της ελευθερίας (π.χ. φυλάκιση) και η χρηματική ποινή, καθώς επίσης ο τρό-

πος έκτισης και ο σκοπός αυτών των ποινών στην Ελλάδα και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Διδάσκουν η επικ. καθ. κ. Α.-Ι.Τζανετάκη και ο Λέκτορας κ. Ευστρ. Παπαθανασόπουλος καθώς και ο Καθηγητής κ. Νέστωρ Κουράκης, ο οποίος είναι ο συγγραφέας του διανεμόμενου συγγράμματος με τίτλο «Ποινική Καταστολή», εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2005. Το μάθημα ανήκει στα υποχρεωτικής επιλογής της ενότητας των Ποινικών Επιστημών. Η εξεταστέα ύλη το 2009-10 περιλαμβάνει τις σελίδες 1-28, 122-186, 200-236, 261-284 και 337-344 του ανωτέρω συγγράμματος καθώς επίσης: Ν. Κουράκης, Θεωρία της Ποινής, 2008, σελ. 1-106, 111-137, 171-188 ή (2^η επιλογή): Λ. Μαργαρίτη-Ν. Παρασκευοπούλου, Ποινολογία, 2005, σελ. 1-56, 73-85, 95 δ-125, 313-347, 442-546, 610-669. Η εξέταση είναι γραπτή. Από τα 5 θέματα επιλέγονται τα 4 ή από τα 4 τα 3, διαθέσιμος χρόνος 2 ώρες.

Δίκαιο Οικονομικής Εγκληματικότητας-κωδ. ΥΕ25

Επιχειρείται μία εισαγωγή στα ζητήματα της οικονομικής εγκληματικότητας από ποινική και εγκληματολογική άποψη, ενώ παράλληλα αναλύονται ειδικότερες πτυχές του οικονομικού εγκλήματος, όπως τα φορολογικά και χρηματιστηριακά αδικήματα, οι διοικητικές έρευνες και οι ανακριτικές πράξεις της ΥΠ.Ε.Ε., κ.λπ. Διδάσκουν οι Ειδικοί Επιστήμονες Οββαδίας Ναμίας και Α. Διονυσοπούλου και ο Καθηγητής κ. Ν. Κουράκης, του οποίου διανέμεται και το βιβλίο «Τα οικονομικά εγκλήματα», 2007 (ύλη: τομ.Α' σελ 57-65, 177-183, 208-320, τ. Β', σελ. 11-66, 95-113, 207-236, και (συμβουλευτικά) ο Γ' τόμος με το παράρτημα κειμένων).

Δικαστική Ψυχολογία και Ψυχιατρική-κωδ. ΥΕ29

Λ. Κοτσαλής, Δ. Κιούπης

Ανικανότητα για καταλογισμό και ελαττωμένη ικανότητα για καταλογισμό (ανάλυση των άρθρων 34, 36 Π.Κ.). Διάγνωση της ανικανότητας για καταλογισμό και της ελαττωμένης ικανότητας για καταλογισμό. Ελευθερία της βούλησης. Συνεργασία δικαστή ουσίας και ψυχιάτρου-πραγματογνώμονα. Ο δικαστικός ψυχολόγος-πραγματογνώμονας. Η ψυχολογική γνωμοδότηση της ικανότητας για καταλογισμό κατά την έννοια των άρθρων 34 και 36 Π.Κ. Ψυχολογικές μέθοδοι (tests) για

διερεύνηση της αξιοπιστίας των μαρτύρων. Ψυχολογία των μαρτύρων και των άλλων παραγόντων της ποινικής δίκης.

Διεθνές Ποινικό Δίκαιο (διατομ.)-κωδ. ΥΕ30

Α. Γιόκαρης, Φ. Παζαρτζή, Χ. Μυλωνόπουλος, Γ. Τριανταφύλλου, Ν. Δημητράτος

Τα τοπικά όρια των ποινικών νόμων. Οι αρχές του διεθνούς ποινικού δικαίου. Το ποινικό δίκαιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Το δίκαιο της εκδόσεως και της αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής σε ποινικές υποθέσεις. Έννοια του πολιτικού εγκλήματος. Στοιχεία συγκριτικού ποινικού δικαίου. Το δίκαιο των διεθνών εγκλημάτων. Αεροπειρατεία, τρομοκρατία και οι σχετικές διεθνείς συμβάσεις.

ε) Ενότητα Διεθνών Σπουδών

Διεθνείς Οργανισμοί-κωδ. ΥΕ08

Α. Μπρεδήμας, Α.-Λ. Σισιλιάνος

I. Ίδρυση των διεθνών οργανισμών, με ανάλυση της φύσης και των χαρακτηριστικών της ιδρυτικής συνθήκης και διάλυσή τους με διάφορους τρόπους. **II.** Η νομική (εσωτερική και διεθνής) νομική προσωπικότητα των διεθνών οργανισμών καθώς και οι ιδιότητες τους (ικανότητα σύναψης διεθνών συνθηκών, προνόμια και ασυλίες, αντιπροσώπευση). **III.** Η συμμετοχή στους διεθνείς οργανισμούς : κατηγορίες μελών, απόκτηση και λήξη της ιδιότητας του μέλους, αναστολή των δικαιωμάτων των μελών **IV.** Οργανωτική διάρθρωση και λειτουργία : Αντιπροσώπευση των κρατών μελών, λειτουργία, τα όργανα **V.** Η λήψη αποφάσεων, ψηφοφορίες, η νομική φύση των αποφάσεων **VI.** Τα διοικητικά όργανα, οι διεθνείς υπάλληλοι.

Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών-κωδ. ΥΕ26

Χ. Τσούκα

Πολυεθνικές εταιρίες – Διεθνείς συγχωνεύσεις εταιριών – Διεθνείς πτωχεύσεις – Lex Mercatoria – Αρχές του Unidroit – Επενδύσεις – Εθνικοποιήσεις επιχειρήσεων – Διεθνείς πωλήσεις – Διεθνείς Μεταφορές – Ασφάλιση εμπορευμάτων – Διεθνείς τραπεζικές εργασίες – Διε-

θής συνεργασία επιχειρήσεων (παραχωρήσεις δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας, εμπορική αντιπροσωπεία) – Ελεύθερος ανταγωνισμός – Διεθνής εμπορική διαιτησία – Φορολογικό διεθνές δίκαιο.

Οικονομικό Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης-κωδ. ΥΕ22

Β. Χριστιανός, Μ. Κουσκούνα, Εμμ.-Ρ. Παπαδοπούλου

Εμβάθυνση των σχέσεων εννόμων τάξεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση (αρχή της αυτονομίας, της κοινοτικής έννομης τάξης, σχέσεις διεθνούς και κοινοτικής έννομης τάξης, σχέσεις κοινοτικής και εθνικής έννομης τάξης, σχέσεις διεθνούς και ενωσιακού δικαίου). Σχέση οικονομικής και πολιτικής οργάνωσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οικονομικό Σύστημα της Κοινότητας. Οικονομική και Νομισματική Ένωση. Εσωτερική αγορά. Ελευθερία κυκλοφορίας προσώπων, εμπορευμάτων, υπηρεσιών και κεφαλαίων. Κοινή αγροτική πολιτική. Κοινή εμπορική πολιτική. Ελεύθερος ανταγωνισμός. Φορολογική εναρμόνιση.

Διεθνής Προστασία Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων-κωδ. ΥΕ20

Λ.-Α. Σισιλιάνος, Μ. Γαβουνέλη

I. Ευρωπαϊκό σύστημα προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με ιδιαίτερη έμφαση στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και την πρόσφατη σχετική νομολογία. Χάρτης θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ε.Ε. (2000). **II.** Οικουμενικό σύστημα προστασίας των δικαιωμάτων: Οικουμενική Διακήρυξη, Σύμφωνα του ΟΗΕ για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα και σχετική νομολογία, οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα. Συμβάσεις για την κατάργηση των φυλετικών διακρίσεων, την καταστολή της γενοκτονίας, τα δικαιώματα του παιδιού, την ισότητα των φύλων, την καταστολή των βασανιστηρίων. Προστασία των αλλοδαπών, των προσφύγων και των μειονοτήτων. **III.** Στοιχεία Διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου (προστασία αιχμαλώτων πολέμου και αμάχου πληθυσμού).

6.3. Μαθήματα ελεύθερης επιλογής

α) Παραδόσεις

Πολιτική Επιστήμη-κωδ. 2057

Δ. Σωτηρόπουλος

Πολιτική Οικονομία-κωδ. 2058

Γ. Βαρουφάκης, Μ. Κουντούρης

Γενική Κοινωνιολογία-κωδ. 2059

Δεν θα προσφερθεί κατά το τρέχον ακαδ. έτος

Αρχαία Ελληνικά Δίκαια-κωδ. 2060

Α. Χέλμης

Πλειονότητα δικαίων στον ελλαδικό χώρο. Πηγές των αρχαίων ελληνικών δικαίων. Σχέση δικαίου και θρησκείας. Μορφές αρχαίων πολιτευμάτων. Χαρακτηριστικοί θεσμοί της πόλεως-κράτους.

Ιστορία Εξωτερικής Πολιτικής-κωδ. 2061

Ε. Διβάνη

Βαλκανική και Ευρωπαϊκή εξωτερική πολιτική του 20ου αιώνα. Σύγχρονα προβλήματα.

Ιστορία Πολιτικών Ιδεών-κωδ. 2096

Κ. Μαυριάς, Θ. Αντωνίου

Ποινικό Δίκαιο Ανηλίκων-κωδ. 2064

Μ. Κρανιδιώτη, Ε. Παπαθανασόπουλος

Το ενδιαφέρον αυτού του μαθήματος είναι ότι η προσέγγιση των συναφών ζητημάτων γίνεται παράλληλα και σε ποινικό και σε εγκληματολογικό επίπεδο. Εξετάζεται, δηλαδή, όχι μόνο το τι είδους μέτρα λαμβάνονται από την έννομη τάξη για τους παραβατικούς ανηλίκους, αλλά επίσης το γιατί ωθούνται οι ανήλικοι αυτοί στην τέλεση παραβατικών πράξεων και το πώς, με βάση αυτή την αιτιολογική προσέγγιση,

μπορεί να επιτευχθεί η πρόληψη τέτοιων πράξεων στο πλαίσιο της οικογένειας, του σχολείου και της ευρύτερης κοινωνίας.

Διδάσκουν οι επικ. καθ. κ.κ.: κ. Α.- Ι. Τζαννετάκη, Μαρία Κρανιδιώτη, ο λέκτορας κ. Ευστράτιος Παπαθανασόπουλος, ο Ειδικός Επιστήμων κ.Μιχ.Μαυρής και ο Καθηγητής κ.Νέστωρ Κουράκης, του οποίου και διανέμεται το σύγγραμμα «Δίκαιο Παραβατικών Ανηλίκων», 2004 (ύλη: 1-11, 13-54, 55-138, 180-183, 185-195, 211-215, 223-253, 267-333, 359-375). Δεύτερη επιλογή είναι από το σύγγραμμα: Α. Πιτσελά, η ποινική αντιμετώπιση της Εγκληματικότητας των ανηλίκων, 2008, σελ. 1-482. Επίσης διατίθεται το έργο της Ομότιμης Καθηγήτριας κας Κ.Δ.Σπινέλλη «Ελληνικό Δίκαιο Ανηλίκων, Δραστών και Θυμάτων», 1992 (ύλη: σελ 155-172, 178-186, 200-203).

Το Ποινικό Δίκαιο Ανηλίκων είναι ένα από τα μαθήματα ελεύθερης επιλογής του Δ' εξαμήνου. Γίνεται και επίσκεψη σε δικαστήριο ανηλίκων. Η εργασία, όπως και στα άλλα εγκληματολογικά μαθήματα επιλογής, είναι προαιρετική και έχει χαρακτήρα ενισχυτικό ως προς τη βαθμολογία.

Βυζαντινό Δίκαιο και Δίκαιο των Νεοτέρων Χρόνων-κωδ. 2066

Ελ. Παπαγιάννη, Κ. Μπουρδάρα

Συστηματική παρουσίαση και ανάλυση των γενικών χαρακτηριστικών και των πηγών του δικαίου στο ανατολικό κράτος από τον Μ. Κωνσταντίνο μέχρι την Άλωση. Η επιβίωση των βυζαντινών πηγών κατά τους χρόνους της Τουρκοκρατίας, καθώς και στο νεότερο ελληνικό κράτος.

Η νομική ισότητα των φύλων στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και σε ευρωπαϊκό επίπεδο-κωδ. 2100

Θ. Αντωνίου, Αδ. Καλούδη

Ποινική και εγκληματολογική προσέγγιση του φύλου στο πλαίσιο του εθνικού και ευρωπαϊκού δικαίου-κωδ. 2101

Μ. Κρανιδιώτη

Σκοπός του μαθήματος είναι να αναδείξει τις ιδιαιτερότητες των εγκλημάτων τα οποία διαφοροποιούνται από τα συνήθη εγκλήματα λό-

γω φύλου και δραστών ή/και των θυμάτων τους (π.χ. βιασμός, κακοποίηση γυναικών, εμπορία γυναικών). Η θεματική του μαθήματος προσεγγίζεται σε τρία επίπεδα: Ανάλυση εγκλημάτων από άποψη ποινικού δόγματος (ποινική προσέγγιση), έρευνα των λόγων για τους οποίους μία γυναίκα εγκληματεί ή/και γίνεται θύμα εγκλήματος (εγκληματολογική προσέγγιση), και επισήμανση των διεθνών και ευρωπαϊκών εξελίξεων στα συναφή ζητήματα (δικαιοπολιτική προσέγγιση). Η διδασκαλία γίνεται από την Δρα Φωτεινή Μηλιώνη, υπό την επιστημονική ευθύνη του Καθηγητή κ.Ν.Κουράκη. Διανέμεται το σύγγραμμα «Έμφυλη Εγκληματικότητα-Ποινική και Εγκληματική Προσέγγιση του φύλου», (Επιμέλεια-Προλεγόμενα: Ν. Ε. Κουράκης), εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή, 2009. Η εξεταστέα ύλη περιλαμβάνει τις σελίδες: 17-32, 33-81, 83-141, 279-366, 459-530, 574-622 (εκτός από το νομολογιακό υλικό).

Το ζήτημα του φύλου και της έμφυλης διαφοράς στον ελληνικό χώρο.

Ανθρωπολογικές και ιστορικές προσεγγίσεις των δικαϊκών θεσμίσεων και αναπαραστάσεων-κωδ. 2102

A. Χέλμης

Η θεσμική αποτύπωση της λειτουργίας του φύλου στην κοινωνική πολιτική – κωδ. 2103

Π. Παπαρρηγοπούλου

Ευρωπαϊκό Συνταγματικό Δίκαιο κωδ. 2106

I. Ηλιοπούλου-Στράγγα

Συγκριτικό Δίκαιο-κωδ. 2067

E. Μουσταΐρα

I. Το φαινόμενο της ποικιλίας δικαίων. Οι περί δικαίου και περί των πηγών του δικαίου αντιλήψεις.

II. Οικογένειες δικαίων.

III. Το πρόβλημα της μεθόδου συγκρίσεως των δικαίων. Έννοια και σκοπός του συγκριτικού δικαίου. Επιστημονική αυτοτέλεια του συγκριτικού δικαίου.

IV. Το ζήτημα της εξελίξεως των δικαίων και το πρόβλημα της προόδου στο δίκαιο. Το ζήτημα της συγκλίσεως ή μη των ευρωπαϊκών δικαίων.

Δίκαιο Μέσων Ενημερώσεως-Επικοινωνίας (διατομ.)-κωδ. 2069

Α. Γιόκαρης, Π. Μουζουράκη, Θ. Λύτρας

Διεθνής Ένωση τηλεπικοινωνιών – θεσμικό πλαίσιο διεθνών ραδιο-επικοινωνιών – δορυφορικές αναμεταδόσεις – δορυφορική τηλεόραση – αρχές λειτουργίας ραδιοτηλεοπτικών υπηρεσιών – η αρχή της ελεύθερης ροής της πληροφόρησης – διεθνής έλεγχος λειτουργίας ραδιοτηλεοπτικών σταθμών – η διασυννοριακή τηλεόραση στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Ανακριτική-κωδ. 2098

Μ. Κρανιδιώτη, Ε. Παπαθανασόπουλος

Ερευνώνται οι μέθοδοι για την προσήκουσα και αποτελεσματική εξιχνίαση της αλήθειας σε σχέση με μία τελεσθείσα αξιόποινη πράξη (π.χ. ανθρωπομετρική και δακτυλοσκοπική μέθοδος προς εξακρίβωση της ταυτότητας του δράστη ενός εγκλήματος). Παράλληλα, εξετάζονται η ψυχολογική κατάσταση των προσώπων που συμμετέχουν σε μία (ποινική) δίκη και τα πιθανά σφάλματα στα οποία μπορούν να υποπέσουν τα πρόσωπα αυτά κατά τη συμμετοχή τους σ' αυτή τη διαδικασία (π.χ. πιθανές παραμορφωτικές επιδράσεις τέτοιων ψυχολογικών καταστάσεων στην ακρίβεια μίας μαρτυρικής κατάθεσης). Ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται, ακόμη, στην έρευνα της γνησιότητας ή/και της πατρότητας μίας γραφικής παράστασης, π.χ. μίας διαθήκης που ενδεχομένως πλαστογραφήθηκε (Δικαστική Γραφολογία). Το μάθημα διδάσκεται από την επικ. καθ.κ. Μαρία Κρανιδιώτη, τον λεκτορα κ. Ευστράτιο Παπαθανασόπουλο, καθώς και από τον Καθηγητή κ. Νέστορα Κουράκη, του οποίου ένα ευσύννοπτο εγχειρίδιο με τίτλο «Συμβολές στη μελέτη της Ανακριτικής», 2005, (ύλη: σελ 21-46, 51-86, 93-114, 117-153, 155-180), διανέμεται στους φοιτητές, μαζί με το σύγγραμμα της Ανακριτικής (έκδοση 2006) του Καθηγητή κ. Στέργιου Αλεξιάδη (ύλη: σελ. 102-246, 253-264, 349-364, 375-383 και 415-424). Παρέχεται η δυνατότητα εκπόνησης εργασιών ενισχυτικών του τελικού βαθμού εξετάσεων, όπως και για τα υπόλοιπα εγκληματολογικά μαθήματα.

*Τραπεζικό Δίκαιο-κωδ. 2070***Α. Μικρουλέα**

Τραπεζικό δίκαιο είναι το ειδικό εμπορικό δίκαιο των εμπόρων και του εμπορίου χρήματος και ισοδυνάμων αξιών, κυρίως πολυτίμων μετάλλων. Παίρνει το όνομά του από το κυριότερο τμήμα του, τους εμπορεύς χρήματος που ονομάζονται τράπεζες, και τις εμπορικές πράξεις με χρηματικό αντικείμενο που προσιδιάζουν στους εμπορεύς αυτούς και ονομάζονται τραπεζικές συναλλαγές. Στο τραπεζικό δίκαιο περιλαμβάνονται ιδίως το δίκαιο της τραπεζικής εποπτείας, το δίκαιο της τραπεζικής οργάνωσης, οι τραπεζικές συναλλαγές (παθητικού ή ενεργητικού) και το δίκαιο των ειδικών τραπεζών.

*Δίκαιο Αλλοδαπών-κωδ. 2071***Χ. Τσούκα**

Βασικές έννοιες – Πηγές του δικαίου των αλλοδαπών – Ιστορικά στοιχεία – Αλλοδαπά φυσικά πρόσωπα – Είσοδος, διαμονή, εργασία, κοινωνική ασφάλιση, φορολογική αντιμετώπιση αλλοδαπών – Δικαιώματα και υποχρεώσεις των αλλοδαπών – Έκδοση και απέλαση αλλοδαπών – Ομογενείς – Υπήκοοι κρατών –μελών της Ευρωπαϊκής Ενώσεως – Πρόσφυγες- Αλλοδαπά νομικά πρόσωπα (εγκατάστασή τους στην Ελλάδα – φορολογική αντιμετώπιση τους) – Νομικά πρόσωπα κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ενώσεως.

*Δίκαιο ελεύθερου ανταγωνισμού-κωδ. 2105***Δ. Τζουγανάτος, Ε. Μαστρομανώλης***Ιατρικό Δίκαιο (διατομ.)-κωδ. 2073*

Δ. Παπαδοπούλου, Α. Κοτσαλής, Α. Λιούρδη, Θ. Λύτρας, Π. Παπαρρηγοπούλου, Κ. Κρεμαλής

Α. Συμβατική και εξωσυμβατική ευθύνη του ιατρού. Υποχρέωση ενημέρωσης και ιατρικό σφάλμα.

Β.1. Εννοιολογικός προσδιορισμός των κοινωνικών υπηρεσιών υγείας.

2. Πηγές δικαίου (Σύνταγμα, Διεθνείς κανόνες κ.λ.π.).

3. Στόχοι και αρχές των κοινωνικών υπηρεσιών υγείας.
4. Οργάνωση, διοίκηση και χρηματοδότηση των υπηρεσιών υγείας.
  - α. Κεντρική Διοίκηση.
  - β. Εθνικό Σύστημα Υγείας.
  - γ. Φορείς και Κλάδοι Ασφάλισης Ασθένειας.
  - δ. Εθνικός Οργανισμός Φαρμάκων, Φαρμακεία-Φάρμακα.
5. Διάρθρωση και αρμοδιότητες επαγγελματιών υγείας.
6. Παροχές κοινωνικών υπηρεσιών υγείας.
  - α. Προστασία της δημόσιας υγείας και προληπτική ιατρική.
  - β. Υπηρεσίες πρωτοβάθμιας περίθαλψης.
  - γ. Υπηρεσίες δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας περίθαλψης.
  - δ. Υπηρεσίες ψυχικής υγείας και επείγουσας ιατρικής.
7. Νομικοί δεσμοί μεταξύ φορέα και χρήστη κοινωνικών υπηρεσιών υγείας.
8. Θεμελίωση και αγωγιμότητα δικαιώματος του ατόμου για προστασία της υγείας.
9. Αστική ευθύνη του κράτους και ν.π.δ.δ. για παραβάσεις υπηρεσιών υγείας.
10. Ενίσχυση αποτελεσματικότητας των υπηρεσιών υγείας.
  - α. Εκπαίδευση και έρευνα του υγειονομικού δυναμικού.
  - β. Εποπτεία και έλεγχος των υπηρεσιών υγείας.

Αεροπορικό Δίκαιο (διατομ.)-κωδ. 2074

Α. Γιόκαρης, Χρ. Χρυσάνθης

Ι. Δημόσιο Διεθνές Αεροπορικό Δίκαιο: Εισαγωγή – νομικό καθεστώς του εναερίου χώρου – Διεθνές θεσμικό πλαίσιο της εναέριας κυκλοφορίας – Αεροσκάφος – Διεθνείς Οργανισμοί Πολιτικής Αεροπορίας – Ασφάλεια της Πολιτικής Αεροπορίας – Ραδιοτηλεπικοινωνίες. Το θεσμικό πλαίσιο του διαστήματος.

ΙΙ. Ιδιωτικό αεροπορικό δίκαιο : Εισαγωγή – αεροσκάφος – Κυβερνήτης – Πλήρωμα – Εμπράγματα δικαιώματα πάνω στο αεροσκάφος –

Το καθεστώς της εμπορικής αεροπλοΐας στην Ελλάδα – Αεροπορική μεταφορά πραγμάτων.

Οργάνωση των Εκκλησιών και Διεθνείς Εκκλησιαστικοί Οργανισμοί-κωδ. 2077

Β. Λεονταρίτου

Έκθεση του δικαίου των χριστιανικών εκκλησιών με τονισμό στην εσωτερική οργάνωση και στο δίκαιο των επιμέρους ορθοδόξων εκκλησιών. Παρουσίαση των διεθνών εκκλησιαστικών οργανισμών όπως Παγκόσμιο Συμβούλιο και Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Εκκλησιών και των διεκκλησιαστικών σχέσεων.

Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο-κωδ. 2078

Α. Μπρεδήμας

Προσδιορισμός του διεθνούς οικονομικού δικαίου, παράγοντες των διεθνών οικονομικών σχέσεων, φάσεις εξέλιξης της διεθνούς οικονομικής τάξης. Διεθνές δίκαιο του εμπορίου : Βασικές αρχές της GATT (ρήτρα μάλλον ευνοούμενου κράτους, ντάμπινγκ, επιδοτήσεις εξαγωγών, κ.α.), εμπορικές διαπραγματεύσεις («γύροι»). Η «πολυϊνική συμφωνία», τα βασικά προϊόντα, οι ενώσεις παραγωγών βασικών προϊόντων, οι εμπορικές σχέσεις των αναπτυσσόμενων χωρών. Οι Συμφωνίες του Γύρου της Ουρουγουάης (γεωργία, κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα, TRIMS, δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, μέτρα διασφάλισης, Γενική Συμφωνία για τις υπηρεσίες, επίλυση των διαφορών).

Διαιτησία - Διεθνές και Ευρωπαϊκό (κοινοτικό και συγκριτικό) Αστικό Δικονομικό Δίκαιο-κωδ. 2079

Ν. Κλαμαρής, Γ. Ορφανίδης, Φ. Τριανταφύλλου – Αλμπανίδου Δ. Τσικρικάς, Κ. Γιαννόπουλος

Αυτόνομο διεθνές δικονομικό δίκαιο (διεθνής δικαιοδοσία, αναγνώριση και εκτέλεση αλλοδαπών δικαστικών αποφάσεων)-Σύμβαση Βρυξελλών για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων στον κοινοτικό χώρο-Διαδικασία ενώπιον του ΔΕΚ και του Πρωτοδικείου της Ευρωπαϊκής Ενώσεως-Εσωτερική και διεθνής διαιτησία- Σύμβαση της Νέας Υόρκης.

Σύγχρονες Μορφές Πιστωτικών Συναλλαγών και Τρόποι Ασφάλισης των Πιστώσεων-κωδ. 2080

Κ. Χριστακάκου, Θ. Λύτρας

Συγκριτική επισκόπηση εμπραγμάτων και προσωπικών ασφαλειών - μορφώματα εξασφάλισης των πιστώσεων στη σύγχρονη συναλλακτική ζωή (σύμφωνο επιφύλαξης της κυριότητας, καταπιστευτική εκχώρηση, χρηματοδοτική μίσθωση, εξασφάλιση πιστώσεων στις τραπεζικές συναλλαγές).

Αθλητικό Δίκαιο (διατομ.)-κωδ. 2065

Κ. Χριστοδούλου, Γ. Μεντής

Α. Μαλάτος, Στ. – Σπ. Πανταζόπουλος

Υπό την εποπτεία του καθ. Ν. Κλαμαρή

Νομική Πληροφορική-κωδ. 2095

Π. Σούρλας, Γ. Γιαννόπουλος

Εισαγωγή στη Χρηματοοικονομική Λογιστική και ανάλυση λογιστικών καταστάσεων-κωδ. 2097

Ν. Ηρειώτης

Δίκαιο και Οικονομία-κωδ. 2104

Γ. Λέκκας, Α. Χατζής,

β) Σεμινάρια*Σεμινάριο Αστικού Δικαίου-κωδ. 2081*

Τα ειδικά θέματα του σεμιναρίου θα ανακοινωθούν εγκαίρως.

Σεμινάριο Εργατικού Δικαίου-κωδ. 2082

Γ. Λεβέντης, Κ. Παπαδημητρίου, Κ.Μπακόπουλος

Σεμινάριο Εμπορικού Δικαίου-κωδ. 2083

Ε. Περάκης, Η. Σουφλερός, Γ. Σωτηρόπουλος

Σεμινάριο Πολιτικής Δικονομίας-κωδ. 2084

Ν. Κλαμαρής, Γ. Ορφανίδης, Κ. Πολυζωγόπουλος, Φ. Τριανταφύλλου-Αλμπανίδου, Σ. Πανταζόπουλος, Δ. Τσικρικάς, Γ. Σινανίδης, Ν. Κατηφόρης, Ι. Δεληκωστόπουλος, Ε. Γκέλης, Κ. Γιαννόπουλος

Σεμινάριο Δημοσίου Δικαίου-κωδ. 2085

Κ. Γιαννακόπουλος, Ι. Ηλιοπούλου-Στράγγα, Γ. Δελλής, Θ. Αντωνίου

Ανάλυση σύγχρονων ζητημάτων συνταγματικού και διοικητικού δικαίου μέσα από το σχολιασμό αποφάσεων ανώτατων δικαστηρίων και ανεξάρτητων διοικητικών αρχών.

Ανώτερο Σεμινάριο Ποινικών Επιστημών-κωδ. 2086

Υπεύθυνος Χ. Μυλωνόπουλος Ν. Λίβος και ΟΛΑ ΤΑ ΜΕΛΗ ΔΕΠ του τομέα (κατά περίπτωση)

Το μάθημα οργανώνεται κάθε χρόνο εκ περιτροπής, από μέλη Δ.Ε.Π. του Τομέα Ποινικών Επιστημών. Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2009-2010, την οργάνωση του Σεμιναρίου έχει ο Επίκουρος Καθηγητής κ. Νικόλαος Λίβος. Για να γίνει κανείς δεκτός στο Σεμινάριο, πρέπει να υποβάλει αίτηση στη Γραμματεία του Ποινικού Τομέα, αναφέροντας τους βαθμούς που έχει στα ποινικά μαθήματα και τις ξένες γλώσσες που γνωρίζει. Συγγράμματα δεν διανέμονται, καθώς αντί για την παραδοσιακή μορφή εξέτασης, δίδονται εργασίες που παρουσιάζονται κάθε εβδομάδα και βάσει των οποίων γίνεται η βαθμολόγηση των φοιτητών. Συνεκτιμάται βέβαια και η συμμετοχή στο μάθημα, καθώς διεξάγεται διδασκαλία και διάλογος μεταξύ καθηγητών και φοιτητών επάνω στα ζητήματα που αναλύονται μέσα από τις εργασίες. Κατ'ανάγκη, λοιπόν, ακόμη και οι υπόλοιποι φοιτητές πρέπει να είναι στοιχειωδώς προετοιμασμένοι για το θέμα που συζητείται, προκειμένου να λάβουν μέρος στη συζήτηση. Τα θέματα των εργασιών είναι πολλά και ενδιαφέροντα. Καλύπτουν όλο το φάσμα του Ποινικού Δικαίου και τα επεξεργάζονται ομάδες 5-6 φοιτητών που μοιράζουν μεταξύ τους, με τις υποδείξεις των υπευθύνων καθηγητών, την ύλη που θα παραδώσουν. Οι ώρες διδασκαλίας είναι 3 εβδομαδιαίως και η παρακολούθηση υποχρεωτική. Συχνά λαμβάνονται παρουσίες. Ο κάθε φοιτητής αξιολογείται με βάση την εργασία που παραδίδει και τη γενι-

κότερη εικόνα που προκύπτει από την εισήγηση που κάνει και τη συμμετοχή του στις συζητήσεις.

Σεμινάριο Ιστορίας, Φιλοσοφίας και Κοινωνιολογίας του Δικαίου-κωδ. 2087

Αθ. Παπαχρίστου, Α. Χέλμης, Ε. Ρεθυμιωτάκη

Σεμινάριο Ευρωπαϊκού Δικαίου-κωδ. 2088

Β. Χριστιανός, Μ. Κουσκούνα, Εμμ.-Ρ. Παπαδοπούλου

Απευθυνόμενο στους φοιτητές που έχουν διδαχθεί το γενικό και το ειδικό μέρος του Ευρωπαϊκού Δικαίου (Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο και Κοινοτικό Οικονομικό Δίκαιο) αναλύει τα σημαντικότερα θέματα από την πολιτική επικαιρότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τη νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Σεμινάριο Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου-κωδ. 2089

Φ. Παζαρτζή

Θα μελετηθούν νομικά ζητήματα διεθνούς επικαιρότητας. Για το τρέχον ακαδημαϊκό έτος θα μελετηθεί η νομολογία των διεθνών δικαστηρίων.

Σεμινάριο Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου-κωδ. 2090

Χ. Τσούκα

Διεθνής Εμπορική Διαιτησία.

Σεμινάριο Δικαίου Περιβάλλοντος (διατομ.)-κωδ. 2091

(δεν προσφέρεται κατά το τρέχον ακαδημ. έτος)

γ) Πρόγραμμα JEAN MONNET

Ειδικά θέματα Ευρωπαϊκού Δικαίου (διατομ.)-κωδ. 2092

Β. Χριστιανός, Μ. Κουσκούνα,

Εμμ.-Ρ. Παπαδοπούλου

α) Ευρωπαϊκό Αστικό Δίκαιο (Προστασία του καταναλωτή), β) Ευρωπαϊκό Διοικητικό Δίκαιο (Η διοίκηση στην Ευρώπη), γ) Ευρωπαϊκό Οικονομικό Δίκαιο (Ευρωπαϊκό δίκαιο και παγκοσμιοποίηση, Ευρωπαϊκό φορολογικό δίκαιο).

Διεθνές και Ευρωπαϊκό Δίκαιο Περιβάλλοντος (διατομ.)-κωδ. 2099

Γ. Σιούτη, Μ. Γαβουνέλη, Γ. Δελλής

- Εισαγωγή στο Διεθνές Δίκαιο Περιβάλλοντος
- Εισαγωγή στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο του Περιβάλλοντος
- Οι διαδικασίες του συστήματος προστασίας του περιβάλλοντος:
  - Η συμμετοχή του πολίτη
- Ευθύνη για περιβαλλοντική ζημία
- Δικαστική προστασία του περιβάλλοντος
- Οικονομία και οικολογία
- Η πρακτική της προστασίας περιβάλλοντος

δ) Πρόγραμμα ERASMUS

COURSE LIST 2009 – 2010

Winter Semester 2009

TITLE OF COURSE	LANGUAGE	HRS/WEEK	PROFESSORS
1. European Administrative Systems	English	2hrs/week	P. Mouzourakis
2. Comparative Public Law	French	2hrs/week	J. Iliopoulos – Strangas / K. Yannakopoulos/ V. Kondylis
3. National & International Protection of Fundamental Rights	German	2hrs/week	J. Iliopoulos – Strangas / T. Antoniou/ S. Vlachopoulos
4. Introduction to the Greek Constitutional Law	Italian	2hrs/week	K. Mavrias
5. Introduction to Greek Civil Law	English	2hrs/week	E. Dacoronia / P. Nikolopoulos
6. European Law	English	4hrs/week	E. Papadopoulou/ M. Perakis
7. Public International Law (Law of the Sea)	English	2hrs/week	G. Kyriakopoulos

TITLE OF COURSE	LANGUAGE	HRS/WEEK	PROFESSORS
8. Introduction to Civil Procedure Law and International Civil Procedure Law	German	2hrs/week	D. Tsirikas
9. Labour Law I	English	2hrs/week	K. Bakopoulos
10. Introduction to Civil Procedure	French	2hrs/week	I. Delikostopoulos
11. Information Technology Law	English	3hrs/week	G. Yannopoulos
12. Introduction to the Greek Legal History I	German	2hrs/week	E. Papagiannis
13. Criminal Procedure and Special Issues of Criminal Law alternatively with Substantive Criminal Law. Questions of the General and Special Part	English and German English	2hrs/week each	E. Anagnostopoulos N. Dimitratos
14. Intellectual Property Law	English	3hrs/week	C. Chrissanthi
15. Competition Law	English	3hrs/week	E. Mastromanolis
16. Maritime Law	English	3hrs/week	D. Christodoulou
17. Public Health Law	English	2hrs/week	P. Paparrigopoulou

Spring Semester 2011

<i>TITLE OF COURSE</i>	<i>LANGUAGE</i>	<i>HRS/WEEK</i>	<i>PROFESSORS</i>
18. Greek Hereditary Law	French	2hrs/week	I. Kondyli
19. Introduction to the Greek Civil Law	German	3hrs/week	D. Liappis/ K. Roussos
20. Selected Cases of Greek Civil Law	German	2hrs/week	P. Paparseniou/ G. Mentis
21. Collective Labour Law	English	2hrs/week	K. Bakopoulos
22. Introduction to Civil Procedure Law and International Civil Procedure Law	German	2hrs/week	D. Tsirikas
23. Greek Company Law	English	3hrs/week	C. Chrissanthis
24. Criminology	English	2hrs/week	M. Kranidioti
25. Introduction to Civil Procedure	French	2hrs/week	I. Delikostopoulos
26. Comparative Family Law	French & English	4hrs/week	D. Kallinikou/ M. Bravou
27. Philosophy of Law	English	2hrs/week	V. Voutsakis
28. Law and Society in Greek Antiquity	French	2hrs/week	A. Helmis
29. Banking Law	English	3hrs/week	Em. Mastromanolis

<i>TITLE OF COURSE</i>	<i>LANGUAGE</i>	<i>HRS/WEEK</i>	<i>PROFESSORS</i>
30. <i>Introduction to the Greek Legal History II</i>	<i>German</i>	<i>2hrs/week</i>	<i>E. Papagiannis</i>
31. <i>Insurance Law</i>	<i>English</i>	<i>3hrs/week</i>	<i>D. Christodoulou</i>

**ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ
ΚΑΙ ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΡΙΩΝ
ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΝΟΜΙΚΗΣ**

Οι Βιβλιοθήκες-Σπουδαστήρια του Τμήματος Νομικής του ΕΚΠΑ ανήκουν στην Κεντρική Βιβλιοθήκη της Σχολής ΝΟΠΕ και ΜΜΕ, είναι ανοιχτής πρόσβασης και εξυπηρετούν κυρίως την ακαδημαϊκή κοινότητα, υποστηρίζοντας την έρευνα και τη διδασκαλία με την παροχή σύγχρονων υπηρεσιών.

Υπηρεσίες

Μέσω της ιστοσελίδας των βιβλιοθηκών του ΕΚΠΑ:

<http://www.lib.uoa.gr> δίδεται δυνατότητα πρόσβασης:

- στον αυτοματοποιημένο κατάλογο των βιβλιοθηκών του ΕΚΠΑ (**OPAC**),
- στις βάσεις δεδομένων και τα ηλεκτρονικά περιοδικά που είναι συνδρομητής το Πανεπιστήμιο (μόνο μέσω του δικτύου του ΕΚΠΑ),
- στις διαθέσιμες υπηρεσίες του δικτύου της Κοινοπραξίας Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών **HEAL-LINK**,
- στις βιβλιογραφικές πηγές πληροφοριών που διατίθενται στην Ελλάδα και σ' όλο τον κόσμο από το περιβάλλον πρόσβασης «Η ΑΡΓΩ», και «ΖΕΦΥΡΟΣ» κλπ,
- στον Συλλογικό κατάλογο περιοδικών μέσω του **EKT**-Εθνικό Δίκτυο Επιστημονικών και Τεχνολογικών Βιβλιοθηκών.

Επιπλέον μέσω των βιβλιοθηκών και του εργαστηρίου πολυμέσων του Τμήματος Νομικής παρέχεται δυνατότητα πρόσβασης σε εξειδικευμένες βάσεις δεδομένων νομικού περιεχομένου μεταξύ των οποίων: (ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ, ΝΟΜΟΣ, Εθνικό Τυπογραφείο).....

Πληροφοριακή εκπαίδευση

Το πρώτο δεκαήμερο από την έναρξη των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών μαθημάτων κάθε ακαδημαϊκού έτους, και κατόπιν σχετικής ανακοίνωσης, το προσωπικό των βιβλιοθηκών σε συνεργασία με τη διοίκηση του Τμήματος και τα μέλη ΔΕΠ διοργανώνουν σεμινάρια σχετικά με τις υπηρεσίες που προσφέρονται μέσω των βιβλιοθηκών.

Κατάθεση διπλωματικών και διδακτορικών διατριβών

- Η εκάστοτε βιβλιοθήκη φροντίζει για τη συγκέντρωση και αρχειοθέτηση των διπλωματικών και μεταπτυχιακών διατριβών. Οι μεταπτυχιακοί φοιτητές υποχρεούνται να καταθέτουν στην αντίστοιχη βιβλιοθήκη ή Γραμματεία του Τομέα την εργασία τους σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή. Για τη διάταξη και τη μορφοποίηση των εργασιών ακολουθείται συγκεκριμένο πρότυπο. Το ηλεκτρονικό αντίγραφο της εργασίας καταχωρείται στην ψηφιακή βιβλιοθήκη Γκρίζας Βιβλιογραφίας του ΕΚΠΑ και είναι διαθέσιμο μέσω του Παγκόσμιου Ιστού (www) και του ηλεκτρονικού καταλόγου της Βιβλιοθήκης.
- Η κατάθεση των διδακτορικών διατριβών στο εθνικό αρχείο διδακτορικών διατριβών επιβάλλεται από το νόμο. Την ευθύνη για τη συγκέντρωση και αποστολή των εργασιών στο Εθνικό αποθετήριο το οποίο τηρεί το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης (ΕΚΤ) την έχει η Γραμματεία του Τμήματος Νομικής. Για τη δημιουργία αντίστοιχου αρχείου διδακτορικών διατριβών του Τμήματος έχει αποφασιστεί η κατάθεση ενός επιπλέον αντιτύπου στη Βιβλιοθήκη του Νομικού Σπουδαστηρίου το οποίο έχει προς το παρόν και την ευθύνη συγκέντρωσης και αποστολής των διδακτορικών στο ΕΚΤ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗΣ ΛΕΣΧΗΣ

Η Πανεπιστημιακή Λέσχη έχει ως σκοπό τη βελτίωση των βιοτικών συνθηκών των φοιτητών του Πανεπιστημίου Αθηνών, την ψυχαγωγία και την προαγωγή της κοινωνικής και πνευματικής τους μόρφωσης με διαδικασίες και πρωτοβουλίες συμμετοχής, κοινωνικοποίησης και αυτοδιαχείρισης. Στο πλαίσιο αυτό παρέχει μια σειρά υπηρεσιών που παρουσιάζονται αναλυτικά στο σχετικό Ενημερωτικό Οδηγό που εκδίδει κατ' έτος η Πανεπιστημιακή Λέσχη. Σ' αυτές περιλαμβάνονται ιδίως οι ακόλουθες υπηρεσίες:

7.1. Υγειονομική Υπηρεσία

Υγειονομική περίθαλψη δικαιούνται οι προπτυχιακοί και μεταπτυχιακοί φοιτητές, ημεδαποί, ομογενείς και αλλοδαποί, για διάστημα ίσο προς τα έτη φοίτησης που προβλέπονται ως ελάχιστη διάρκεια των προπτυχιακών ή μεταπτυχιακών σπουδών αντίστοιχα ενός Τμήματος, προσ αυξημένο κατά το ήμισυ. Προκειμένου για το τελευταίο έτος σπουδών η περίθαλψη παρατείνεται και μετά τη λήξη του ακαδημαϊκού έτους μέχρι 31 Δεκεμβρίου, για όσους δεν έχουν λάβει τον τίτλο σπουδών τους μέχρι τότε. Η υγειονομική περίθαλψη των φοιτητών περιλαμβάνει:

α) Ιατρική εξέταση

Ο φοιτητής που έχει ανάγκη ιατρικής περίθαλψης μπορεί να προσέρχεται καθημερινά τις εργάσιμες ημέρες και ώρες στα ιατρεία της Υγειονομικής Υπηρεσίας της Παν/κής Λέσχης, προσκομίζοντας το Φοιτητικό Βιβλιάριο Περίθαλψης (Φ.Β.Π.). Το βιβλιάριο αυτό δίνεται στο φοιτητή μετά από αίτησή του και ανανεώνεται κάθε χρόνο από τη Γραμματεία του Τμήματος. Στην Υγειονομική Υπηρεσία λειτουργούν

τα εξής ιατρεία:

- 1) Παθολογικά ιατρεία: καθημερινά από Δευτέρα - Παρασκευή (8:00 -14:00),

Υπεύθυνοι Παθολόγοι: 1) Μαρία Συκκά 8:00 – 12:30 και 2) Αιμιλία Τσάτσα 9:30 – 14:00
τηλ. 210 368 8241, 210 368 8243

- 2) Γυναικολογικό ιατρείο: κάθε Τρίτη και Πέμπτη (10:30 -12:45) και Παρασκευή (10:30 – 15:00)

Υπεύθυνη Γυναικολόγος: Βασιλική Σακελλαρίου
τηλ. 210 368 8242

- 3) Δερματολογικό ιατρείο: κάθε Τρίτη και Πέμπτη (12:00 -14:30)

Υπεύθυνη Δερματολόγος: Αργυρώ Χατζηιωάννου
τηλ. 210 368 8209

- 4) Ακτινολογικό εργαστήριο: καθημερινά (8:00-13:30)
τηλ. 210 368 8212

- 5) Οδοντιατρείο: καθημερινά (8:30 -13:00)

Υπεύθυνη Οδοντίατρος: Παγώνα Αλμπάνη
τηλ. 210 368 8210.

- 6) Μονάδα Ψυχοκοινωνικής Παρέμβασης : από Τρίτη - Πέμπτη (10:00 -13:00)
τηλ. 210 368 8226.

Οι πρώτες βοήθειες παρέχονται μέσα στο ωράριο λειτουργίας των παραπάνω ιατρείων στους φοιτητές και σε όλα τα μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας στους χώρους που βρίσκονται στο κτήριο της Πανεπιστημιακής Λέσχης, Ιπποκράτους 15 στον 1^ο όροφο.

β) Νοσοκομειακή περίθαλψη

Η νοσοκομειακή περίθαλψη παρέχεται στα νοσηλευτικά ιδρύματα, που είναι ΝΠΔΔ και κατά προτίμηση στις πανεπιστημιακές κλινικές σε Ββ' θέση, και υπολογίζεται με βάση το τιμολόγιο που ισχύει κάθε φορά για τους δημόσιους υπαλλήλους. Η περίθαλψη αυτή μπορεί υπό προϋποθέσεις να παρασχεθεί και σε νοσηλευτικά ιδρύματα που είναι ΝΠΔΔ

ή σε ιδιωτικές κλινικές, σε περίπτωση που στα δημόσια ιδρύματα υπάρχει έλλειψη κλίνης, εφόσον το περιστατικό κριθεί επείγον. Πληροφορίες παρέχονται στα τηλέφωνα: 210 368 8218, 210 368 8211.

γ) Φαρμακευτική περίθαλψη

Οι συνταγές αναγράφονται στο Φ.Β.Π και χορηγούνται από ιατρούς της Υγειονομικής Υπηρεσίας της Πανεπιστημιακής Λέσχης, από ιατρούς νοσηλευτικών ιδρυμάτων και από ιδιώτες ιατρούς. Για τις δύο τελευταίες περιπτώσεις η συνταγή πρέπει, μέσα σε δύο κατ' ανώτατο όριο εργάσιμες ημέρες από την έκδοσή της, να θεωρηθεί από τους ιατρούς της Υγειονομικής Υπηρεσίας της Πανεπιστημιακής Λέσχης, αλλιώς δεν είναι εκτελεστή. Οι συνταγές εκτελούνται στα συμβεβλημένα φαρμακεία, ο δε ενδιαφερόμενος υπογράφει τη συνταγή με την παραλαβή των φαρμάκων.

δ) Παρακλινικές εξετάσεις

Γίνονται στο μικροβιολογικό εργαστήριο της Ιατρικής Σχολής ή στα εργαστήρια των νοσηλευτικών ιδρυμάτων του Δημοσίου ή στα εργαστήρια των νοσηλευτικών ιδρυμάτων ιδιωτικού δικαίου, μετά από παραπομπή των φοιτητών από την Υγειονομική Υπηρεσία της Πανεπιστημιακής Λέσχης.

ε) Εξέταση στο σπίτι

Όταν η κατάσταση του ασθενούς καθιστά δυσχερή τη μετάβασή του στο ιατρείο, μπορεί να καλέσει κατά τις εργάσιμες ημέρες και ώρες ιατρό της Υγειονομικής Υπηρεσίας της Πανεπιστημιακής Λέσχης στο σπίτι του.

στ) Τοκετοί

Σε περίπτωση φυσιολογικού τοκετού ή καισαρικής τομής, εκτός από την κάλυψη των δαπανών νοσηλείας, εφόσον αυτή έγινε σε πανεπιστημιακή κλινική ή νοσηλευτικό ίδρυμα ΝΠΔΔ, παρέχεται στις φοιτήτριες και επίδομα τοκετού, ίσο με το επίδομα που παρέχεται στους δημόσι-

ους υπαλλήλους και με την προϋπόθεση ότι δεν παίρνει επίδομα ή βοήθημα από άλλη πηγή η ίδια ή ο σύζυγός της.

ζ) Φυσιοθεραπείες

Οι φυσιοθεραπείες εκτελούνται σε φυσιοθεραπευτήρια των νοσηλευτικών ιδρυμάτων του Δημοσίου ή και των ΝΠΙΔ, ύστερα από παραπομπή του ασθενούς από την Υγειονομική Υπηρεσία.

η) Οδοντιατρική περίθαλψη

Οδοντιατρική περίθαλψη παρέχεται στο Οδοντιατρείο της Υγειονομικής Υπηρεσίας. Η περίθαλψη αφορά θεραπευτικές εργασίες και όχι προσθετικές και ορθοδοντική, είναι δε ανάλογη με εκείνη των δημοσίων υπαλλήλων.

θ) Ορθοπεδικά είδη

Η δαπάνη για ορθοπεδικά είδη καλύπτεται, σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν για τους δημόσιους υπαλλήλους, και μόνο στην περίπτωση που η ανάγκη προέρχεται από ασθένεια ή ατύχημα.

ι) Δαπάνες που δεν καλύπτονται από την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη

Η υγειονομική περίθαλψη των φοιτητών δεν περιλαμβάνει τις δαπάνες για ακουστικά βαρηκοΐας, στοιχειώδη φάρμακα, ιατρικά εργαλεία και όργανα, διορθωτικούς φακούς, φακούς επαφής και σκελετό πάνω από ένα ορισμένο ποσό, καλλυντικά, λουτροθεραπείες, αμοιβή αποκλειστικής νοσοκόμου και πλαστικές εγχειρήσεις.

Σχετικά με τη χορήγηση διορθωτικών φακών, φακών επαφής και σκελετού διευκρινίζεται ότι οι φοιτητές (προπτυχιακοί και μεταπτυχιακοί) έχουν δικαίωμα, και εφόσον η αλλαγή θεωρείται απαραίτητη κατά την κρίση του αρμόδιου ιατρού, για ένα ζευγάρι διορθωτικών φακών κάθε χρόνο, φακών επαφής κάθε δύο χρόνια και σκελετού μία φορά κατά τη διάρκεια των σπουδών τους.

ια) Επιλογή ασφαλιστικού φορέα

Σε περίπτωση που ο φοιτητής δικαιούται άμεσα ή έμμεσα υγειονομική περίθαλψη από άλλο ασφαλιστικό φορέα, μπορεί να επιλέξει τον ασφαλιστικό φορέα που προτιμά κάθε πανεπιστημιακό έτος με υπεύθυνη δήλωσή του. Αν ο ασφαλιστικός φορέας, τον οποίο έχει επιλέξει ο φοιτητής, καλύπτει μόνο τη νοσοκομειακή και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη ή μέρος της δαπάνης νοσηλείας, η Πανεπιστημιακή Λέσχη καλύπτει την υπόλοιπη δαπάνη, σύμφωνα με όσα ισχύουν για τη νοσοκομειακή περίθαλψη.

ιβ) Τόπος παροχής υγειονομικής περίθαλψης

Η υγειονομική περίθαλψη παρέχεται μέσα στην ελληνική επικράτεια και ειδικότερα: α) στους φοιτητές που βρίσκονται στην έδρα του ΑΕΙ, β) στους φοιτητές που μετέχουν σε πανεπιστημιακές εκδρομές ή κάνουν πρακτική εξάσκηση ή εκπονούν πτυχιακή διατριβή εκτός της έδρας του οικείου ΑΕΙ, στον τόπο που ασκούνται ή εκπονούν διατριβή ή στον τόπο που έλαβε χώρα το περιστατικό και γ) στους φοιτητές που βρίσκονται εκτός έδρας του οικείου ΑΕΙ και εφόσον το περιστατικό κρίνεται επείγον.

ιγ) Μετάβαση ασθενή φοιτητή στο εξωτερικό

Σε εξαιρετικές περιπτώσεις φοιτητών που πάσχουν από σοβαρότερο νόσημα, η διάγνωση και η θεραπεία του οποίου δεν μπορεί να γίνει στην Ελλάδα, ύστερα από γνωμάτευση Διευθυντή Κλινικής Πανεπιστημιακών Νοσηλευτικών Ιδρυμάτων Δημοσίου και ΝΠΙΔ και ύστερα από σχετική εισήγηση της Υγειονομικής Υπηρεσίας και σύμφωνη γνώμη του Δ.Σ. του Τμήματος, ο φοιτητής παραπέμπεται στην αρμόδια Επιτροπή του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας για την τελική έγκριση μετάβασης στο εξωτερικό.

ιδ) Υγειονομική εξέταση

Από το ακαδημαϊκό έτος 2003-2004, δεν είναι υποχρεωτικές οι ιατρικές εξετάσεις για την εγγραφή πρωτοετών φοιτητών.

Η Υγειονομική Υπηρεσία στεγάζεται στον 1ο όροφο του κτιρίου της Πανεπιστημιακής Λέσχης, Ιπποκράτους 15, τηλ. 210 368 8218, 210 368 8208, 210 368 8211.

7.2. Τμήμα σίτισης φοιτητών

Κύρια δραστηριότητα του Τμήματος είναι η παροχή κάρτας σίτισης στους φοιτητές. Η μέριμνα για την σίτιση των φοιτητών καθορίζεται από το ΥΠ.Ε.Π.Θ. και με τις ισχύουσες διατάξεις των Π.Δ. 387/83, 494/85, 469/93, το Ν. 281/2000, την από 30.8.2000 απόφαση του Πρυτανικού Συμβουλίου εξουσιοδοτημένου από τη Σύγκλητο και την από 30.10.95 γνωμάτευση του Δικαστικού Τμήματος του Πανεπιστημίου Αθηνών. Οι φοιτητές που ενδιαφέρονται να σιτίζονται δωρεάν, πρέπει να υποβάλουν στην Υπηρεσία Συσσιτίου αίτηση και δύο (2) φωτογραφίες για την έκδοση κάρτας σίτισης. Οι φοιτητές που δικαιούνται κάρτα σίτισης, μπορούν να σιτίζονται στα συμβεβλημένα εστιατόρια ή τις εστίες ή οικοτροφεία, εάν διαμένουν σ' αυτά. Για τους φοιτητές που παρακολουθούν μαθήματα στο κέντρο της Αθήνας λειτουργεί το φοιτητικό εστιατόριο της οδού Αραχώβης 44.

Η Υπηρεσία Συσσιτίου λειτουργεί καθημερινά από τις 9:30 μέχρι τις 12:30, στον 4^ο όροφο της Πανεπιστημιακής Λέσχης.

Πληροφορίες στο τηλ.: 210 368 8228.

7.3. Φοιτητικά αναγνωστήρια

Τα φοιτητικά αναγνωστήρια διευκολύνουν τους φοιτητές στη μελέτη τους με τη διάθεση επιστημονικών συγγραμμάτων για όλα τα μαθήματα που διδάσκονται στο Πανεπιστήμιο και διάφορων άλλων βοηθητικών βιβλίων ελληνικών και ξένων (εγκυκλοπαίδειες, λεξικά, λογοτεχνικά βιβλία κλπ.). Η βιβλιοθήκη εμπλουτίζεται με τα βιβλία που προτείνονται από τους φοιτητές, το διδακτικό-ερευνητικό προσωπικό και τον Πρόεδρο του Τμήματος. Στους χώρους των αναγνωστηρίων οι φοιτητές μελετούν με δικά τους βιβλία ή με βιβλία της βιβλιοθήκης, τα οποία δανείζονται με τη φοιτητική τους ταυτότητα και συμπληρώνοντας ένα δελτίο δανεισμού της βιβλιοθήκης (εσωτερικός δανεισμός). Τα βιβλία δεν δανείζονται εκτός των φοιτητικών αναγνωστηρίων. Τα φοιτητικά αναγνωστήρια στεγάζονται στο κτίριο της Πανεπιστημιακής

Λέσχης (2ος και 4ος όροφος) και λειτουργούν καθημερινά όλες τις εργάσιμες ημέρες σε συνεχές ωράριο από τις 8 π.μ. μέχρι τις 9 μ.μ. Πληροφορίες παρέχονται στα τηλέφωνα 210 368 8213, 210 368 8219.

7.4. Πανεπιστημιακό Γυμναστήριο

Το Πανεπιστημιακό Γυμναστήριο βρίσκεται στην Πανεπιστημιούπολη (Άνω Ιλίσια) και είναι στη διάθεση όλων των φοιτητών και φοιτητριών του Πανεπιστημίου Αθηνών, ώστε να ασκήσουν το δικαίωμά τους να μετάσχουν στα διάφορα προγράμματα και τμήματα άθλησης. Οι αθλητικές εγκαταστάσεις του λειτουργούν από 1 Οκτωβρίου μέχρι 30 Μαΐου κάθε ακαδημαϊκού έτους. Οι ενδιαφερόμενοι φοιτητές και φοιτήτριες εγγράφονται σε ένα ή περισσότερα αθλήματα της αρεσκείας τους, όπως: Γυμναστική (φυσική κατάσταση-αερόμπικ), Καλαθοσφαίριση (μπάσκετ), Πετοσφαίριση (βόλλεϋ), Υδατοσφαίριση (πόλο), Κολύμβηση, Σκοποβολή, Αντισφαίριση (τένις), Επιτραπέζια αντισφαίριση (πίνγκ-πόνγκ), Κλασικός αθλητισμός (στίβος), Ανώμαλος δρόμος, Χειμερινά αθλήματα (σκι), Σκάκι, Καράτε, Παραδοσιακοί χοροί. Εκτός Πανεπιστημιακού Γυμναστηρίου μπορούν επίσης να επιλέξουν ειδικά προσφερόμενα αθλήματα, όπως: Γκόλφ, Wind surf, Αλεξίπτωτο πλwgιγς, Ανεμόπτερο, Αερόστατο, Αναρρίχηση, Rafting, Ιππασία, Ιστιοπλοΐα, Κατάδυση.

Το Πανεπιστημιακό Γυμναστήριο λειτουργεί καθημερινά από τις 8 π.μ. μέχρι τις 5 μ.μ. Οι διακρινόμενοι για τις αθλητικές τους επιδόσεις φοιτητές και φοιτήτριες πλαισιώνουν τις αντιπροσωπευτικές ομάδες του Τμήματος και του Πανεπιστημίου και συμμετέχουν κατά τη διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους σε διάφορα εσωτερικά, διαπανεπιστημιακά και διεθνή πρωταθλήματα. Οι νικητές βραβεύονται από τις πρυτανικές αρχές σε ειδική τελετή με τη λήξη του διδακτικού έτους. Πληροφορίες παρέχονται στα τηλέφωνα 210 770 7207, 210 727 5551, 210 727 5552.

7.5. Μουσικό Τμήμα

Το Μουσικό Τμήμα έχει σκοπό τη μουσική μόρφωση των φοιτητών και την ανάπτυξη της μουσικής γενικά στο Πανεπιστήμιο με μαθήματα, οργάνωση φοιτητικής χορωδίας, ορχήστρας, συναυλιών κ.λπ. Στο

πλαίσιο αυτό το Μουσικό Τμήμα οργανώνει συναυλίες και άλλες καλλιτεχνικές εκδηλώσεις στην Αθήνα, συμμετέχει στις επίσημες τελετές του Πανεπιστημίου και της Πανεπιστημιακής Λέσχης και εκπροσωπεί το Πανεπιστήμιο σε εκδηλώσεις της επαρχίας, καθώς και σε διεθνή Φεστιβάλ του εξωτερικού. Διαθέτει μεγάλη αίθουσα εκπαίδευσης που είναι εξοπλισμένη με ειδικές ηχητικές εγκαταστάσεις, πιάνο, μουσική βιβλιοθήκη με έργα κλασικής μουσικής, δισκοθήκη με δίσκους λαϊκής μουσικής, ταινιοθήκη, εγκαταστάσεις μηχανημάτων, πικ-απ, μαγνητόφωνο, ενισχυτές, μεγάφωνα, κ.λπ. Επίσης παραδίδονται και μαθήματα μουσικής θεωρίας, βυζαντινής μουσικής και κιθάρας. Το Μουσικό Τμήμα στεγάζεται στο κτίριο της Πανεπιστημιακής Λέσχης (4ος όροφος), τηλ. 210 368 8229.

7.6. Τμήμα Δημοσίων Σχέσεων και Ευρέσεως Εργασίας Φοιτητών

Το Τμήμα Δημοσίων Σχέσεων και Ευρέσεως Εργασίας Φοιτητών αποτελείται από δύο Γραφεία:

Το *Γραφείο Δημοσίων Σχέσεων* έχει ως σκοπό το συντονισμό των προβλημάτων των φοιτητών σε συνεργασία με την ΕΦΕΕ, την ανάπτυξη του φοιτητικού τουρισμού, των διεθνών φοιτητικών σχέσεων, των εκδρομών εσωτερικού και εξωτερικού, τη διοργάνωση των φοιτητικών πολιτιστικών εκδηλώσεων (μουσικών, θεατρικών, χορευτικών κ.λπ.), την οργάνωση συνεστιάσεων φοιτητών, καθηγητών, διοικητικού προσωπικού και κάθε άλλης δραστηριότητας που έχει σχέση με την ψυχαγωγία και την μόρφωση των φοιτητών, την παρακολούθηση δημοσιευμάτων στον ημερήσιο και περιοδικό τύπο και την παροχή πληροφοριών σε ημεδαπούς και αλλοδαπούς φοιτητές. Το Γραφείο Δημοσίων Σχέσεων στεγάζεται στο κτίριο της Πανεπιστημιακής Λέσχης (4ος όροφος), τηλ. 210 368 8227.

Το *Γραφείο Ευρέσεως Εργασίας Φοιτητών* έχει ως σκοπό να διευκολύνει τους φοιτητές και τις φοιτήτριες που επιθυμούν να εργασθούν για οικονομική ενίσχυση, προκειμένου να τελειώσουν τις σπουδές τους. Για να βρεί κάποιος φοιτητής εργασία πρέπει να υποβάλει αίτηση στο Γραφείο Ευρέσεως Εργασίας και να παρακολουθεί τις σχετικές αγγελίες εργοδοτών που υπάρχουν στο Γραφείο. Από το ίδιο Γραφείο παρέ-

χεται και η διευκόλυνση για ανεύρεση κατοικίας. Το Γραφείο Ευρέσεως Εργασίας Φοιτητών στεγάζεται επίσης στο κτίριο της Πανεπιστημιακής Λέσχης (4ος όροφος), τηλ. 210 368 8227.

7.7. Πολιτιστικός Όμιλος Φοιτητών

Ο Πολιτιστικός Όμιλος Φοιτητών υπάγεται και λειτουργεί μέσα από το Γραφείο Δημοσίων Σχέσεων. Τον Πολιτιστικό Όμιλο εκπροσωπεί Διοικούσα Επιτροπή εκλεγμένη με αρχαιρεσίες από το σύνολο των μελών του Ομίλου. Ο Πολιτιστικός Όμιλος Φοιτητών περιλαμβάνει τέσσερις τομείς: α) τον θεατρικό, β) τον χορευτικό, γ) τον κινηματογραφικό και δ) τον φωτογραφικό. Ο ενδιαφερόμενος φοιτητής μπορεί να γίνει μέλος με μια γραπτή αίτησή του στο Γραφείο του Πολιτιστικού Ομίλου Φοιτητών που βρίσκεται στο κτίριο της Πανεπιστημιακής Λέσχης (ημιόροφος), τηλ. 210 368 8205.

7.8. Ταμείο Αρωγής Φοιτητών

Το Ταμείο Αρωγής Φοιτητών είναι μια ανεξάρτητη υπηρεσία, η οποία έχει ως σκοπό την ηθική και υλική σε είδος ή σε χρήμα ενίσχυση των φοιτητών του Πανεπιστημίου Αθηνών, για την κάλυψη εκτάκτων αναγκών αυτών, που κατά την κρίση της Διοικούσας το Ταμείο Επιτροπής δεν είναι δυνατόν να αντιμετωπισθούν με άλλο τρόπο. Σχετικές πληροφορίες μπορεί να πάρει ο φοιτητής από τη Γραμματεία του Ταμείου που βρίσκεται στο κτίριο της Επιμελητείας της Πανεπιστημιακής Λέσχης, Ιπποκράτους 15 (3ος όροφος), τηλ. 210 368 8221, 210 368 8240, 210 368 8256.

7.9. Διδασκαλείο Ξένων Γλωσσών

Στην οδό Ιπποκράτους 7, στο 2^ο όροφο στεγάζεται το Διδασκαλείο Ξένων Γλωσσών. Με την από 3.3.94 απόφαση της Συγκλήτου του Πανεπιστημίου Αθηνών το Διδασκαλείο Ξένων Γλωσσών έγινε ανεξάρτητη ακαδημαϊκή μονάδα με δικό του εννεαμελές Διοικητικό Συμβούλιο. Πρόεδρος είναι ο εκάστοτε Πρύτανης του Πανεπιστημίου Αθηνών. Σε αυτό διδάσκονται οι παρακάτω γλώσσες: Αγγλικά, Γαλλικά, Γερμανικά, Ιταλικά, Ισπανικά, Ρωσικά, Αραβικά, Πορτογαλικά, Τούρκικα, Ιαπωνικά, Αλβανικά, Εβραϊκά, Κινέζικα, Φινλανδικά, Περσικά, Σουη-

δικά, Ολλανδικά, Σερβικά, Ουγγρικά, Βουλγαρικά κ.λπ. Τη δυνατότητα εγγραφής έχει κάθε φοιτητής του Πανεπιστημίου Αθηνών, σε οποιοδήποτε Τμήμα και αν ανήκει.

Επίσης λειτουργούν τμήματα για σύνταξη ειδικών εγγράφων ΕΕ, άντληση πληροφοριών από ειδικά έγγραφα και καταγραφή τους σε μορφή περιλήψεων, θεσμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επιμόρφωση στη μετάφραση, ευθεία και αντίστροφη στις διδασκόμενες γλώσσες, νομική ορολογία, καθώς και μονοετή προγράμματα για προετοιμασία μεταπτυχιακών σπουδών ή συμμετοχή σε προγράμματα ERASMUS.

Τηλ.: 210 368 8204

7.10 Γραφείο Διασύνδεσης Πανεπιστημίου Αθηνών

Το Γραφείο Διασύνδεσης είναι Ειδικό Γραφείο του Πανεπιστημίου Αθηνών, που μεσολαβεί μεταξύ της πανεπιστημιακής κοινότητας και της παραγωγής, στοχεύοντας στη μεταξύ τους σύνδεση μέσω της ενημέρωσης των φοιτητών και των αποφοίτων σε θέματα σχετικά με την αγορά εργασίας και τον γενικότερο επαγγελματικό προσανατολισμό τους.

<http://career-office.uoa.gr>

7.11 Διεύθυνση Κληροδοτημάτων

Η Διεύθυνση Κληροδοτημάτων υπάγεται στη Γενική Διεύθυνση Περιουσίας και Οικονομικών του Πανεπιστημίου Αθηνών. Περιλαμβάνει ειδικό Τμήμα Υποτροφιών και Βραβείων, με τις εξής αρμοδιότητες:

- Μέριμνα για την εκπλήρωση του σκοπού και την εκτέλεση των κληρονομιών, καταπιστευμάτων, κληροδοσιών και δωρεών.
- Εισήγηση για την επωφελέστερη αξιοποίηση ή διάθεση των παραπάνω ειδικών ομάδων περιουσίας, όταν δεν είναι δυνατό να πραγματοποιηθεί η βούλησή του διαθέτη ή δωρητή.
- Προκήρυξη και διενέργεια διαγωνισμών για τη χορήγηση υποτροφιών και βραβείων.
- Έλεγχος της προόδου των υποτρόφων σε συνεργασία με τα Τμήμα των Σχολών του Πανεπιστημίου και τους αρμόδιους Καθηγητές.

- Σύνταξη καταστάσεων και τήρηση βιβλίου υποτρόφων.
- Σύνταξη ετήσιας έκθεσης για το έργο της Διεύθυνσης Κληροδοτημάτων
- Κατάρτιση στατιστικών ή άλλων πινάκων και μελετών για την πορεία της εκτέλεσης του σκοπού των κληρονομιών, κληροδοσιών, καταπιστευμάτων και δωρεών.

Το Τμήμα Υποτροφιών και Βραβείων βρίσκεται Χ. Λαδά 6, 106 51 Αθήνα (6ος όροφος, γραφείο 67). Τηλ.: 210-3689131.

Κάθε πανεπιστημιακό έτος από τα έσοδα των κληροδοτημάτων χορηγούνται υποτροφίες, κατόπιν διαγωνισμού ή με επιλογή σε προπτυχιακούς φοιτητές. Οι υποψήφιοι υπότροφοι δύνανται να συμμετάσχουν στους διαγωνισμούς ανάδειξης προπτυχιακών υποτρόφων από τα έσοδα των κληροδοτημάτων όταν οφείλουν μέχρι και δύο μαθήματα από το προηγούμενο έτος σπουδών, εφ' όσον βέβαια θα έχουν Μ.Ο. βαθμολογίας στα υπόλοιπα μαθήματα τουλάχιστον "Λίαν Καλώς".

7.12 Μονάδα προσβασιμότητας φοιτητών με αναπηρία (ΦμεΑ)

Στόχος της Μονάδας Προσβασιμότητας ΦμεΑ του Πανεπιστημίου Αθηνών είναι: **η επίτευξη στην πράξη της ισότιμης πρόσβασης στις ακαδημαϊκές σπουδές των φοιτητών με διαφορετικές ικανότητες και απαιτήσεις, μέσω της παροχής προσαρμογών στο περιβάλλον, Υποστηρικτικών Τεχνολογιών Πληροφορικής και Υπηρεσιών Πρόσβασης.**

Η Μονάδα Προσβασιμότητας ΦμεΑ περιλαμβάνει:

- Υπηρεσία καταγραφής Αναγκών των ΦμεΑ
- Τμήμα Ηλεκτρονικής Προσβασιμότητας
- Τμήμα Προσβασιμότητας στο Δομημένο Χώρο
- Υπηρεσία Μεταφοράς

Επικοινωνία και περισσότερες πληροφορίες:

Τηλέφωνο: **210 7275183**

Fax: **2107275135**

Ιστοθέση :**<http://access.uoa.gr>**

Ηλεκτρ. Ταχυδρομείο :**access@uoa.gr**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

8.1. Χρήσιμες ηλεκτρονικές διευθύνσεις

Η ηλεκτρονική διεύθυνση του Τμήματος Νομικής είναι www.law.uoa.gr (βλ. ανωτ. υπό 3.4.). Ενδεικτικά παρατίθενται κατωτέρω και ορισμένες άλλες ηλεκτρονικές διευθύνσεις που μπορούν να φανούν χρήσιμες στους φοιτητές του Τμήματος Νομικής:

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ	
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	www.auth.gr
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης	www.duth.gr
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών	www.uoa.gr
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	www.eap.gr
Ιόνιο Πανεπιστήμιο	www.union.edu.gr
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθήνας	www.aueb.gr
Πανεπιστήμιο Πειραιά	www.unipi.gr
Πάντειο Πανεπιστήμιο	www.panteion.gr
http://uk.dir.yahoo.com/education/higher_education/colleges_and_universities/by_region/Countries/greece/Complete_List/	
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ	
http://uk.dir.yahoo.com/education/higher_education/colleges_and_universities/by_region/Countries/	
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	
Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης	www.lib.auth.gr
Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης	www.lib.duth.gr
Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών	www.dslib.gr

Εθνική Βιβλιοθήκη	www.nlg.gr
Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών	www.uoa.gr
Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθήνας	www.lib.aueb.gr
Πανεπιστημίου Πειραιά	www.lib.unipi.gr
ΑΝΩΤΑΤΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ	
Ελλάδα	www.lawyers.gr
Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων	www.echr.coe.int
Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων	www.curia.eu.int
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΕΣ ΑΡΧΕΣ	
Συνήγορος του Πολίτη	www.synigoros.gr
Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα	www.dpa.gr
Ελληνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων	www.eett.gr
ΕΘΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΔΙΚΑΣΤΩΝ	www.esdi.gr
ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ	www.parliament.gr
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	www.government.gr
ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ	www.et.gr
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	
Ευρωπαϊκή Επιτροπή	www.europa.eu.int
Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο	www.europarl.eu.int
Ευρωπαϊκό Συμβούλιο	www.ue.eu.int
Ευρωπαϊός Διαμεσολαβητής	www.euro-ombudsman.eu.int
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ	www.coe.int
ΟΟΣΑ	www.oecd.org

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

ΕΠΙΤΙΜΟΙ ΔΙΔΑΚΤΟΡΕΣ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΝΟΜΙΚΗΣ

Η Νομική Σχολή παρέχει ανώτατη νομική παιδεία σε συνεργασία και με πολλά ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα του εσωτερικού και διάσημα ανώτατα ιδρύματα του εξωτερικού. Στο πλαίσιο αυτό έχει απονείμει την ύψιστη ακαδημαϊκή διάκριση του επίτιμου διδάκτορα του Τμήματος Νομικής σε κορυφαίους επιστήμονες με σημαντική προσφορά και διεθνή αναγνώριση, καθώς και σε άλλες επιφανείς προσωπικότητες που έχουν διακριθεί στους τομείς δραστηριότητάς τους. Μόνο κατά την τελευταία εικοσαετία έχουν ανακηρυχθεί ως επίτιμοι διδάκτορες του Τμήματος Νομικής οι ακόλουθοι:

- André de Laubadère, ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου των Παρισίων II, Γαλλία (1981).
- Jean Rivero, ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου των Παρισίων II, Γαλλία (1981).
- Georges Vedel, ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου των Παρισίων II, Γαλλία (1981).
- Νικόλαος Βαλτικός, καθηγητής του Πανεπιστημίου της Γενεύης, Ελβετία (1982).
- John Brademas, πρόεδρος-καθηγητής του Πανεπιστημίου της Νέας Υόρκης, Η.Π.Α. (1987).
- Jeffrey Jowell, κοσμήτορας του University College του Πανεπιστημίου του Λονδίνου, Αγγλία (1987).
- Arthur Kaufmann, καθηγητής του Πανεπιστημίου του Μονάχου, Γερμανία (1987).
- Φωκίων Φραντζεσκάκης, καθηγητής του Πανεπιστημίου των Παρισίων, Γαλλία (1987).

- Jean Carbonnier, ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου των Παρισίων, Γαλλία (1988).
- Dieter Simon, καθηγητής του Πανεπιστημίου της Φρανκφούρτης και διευθυντής του Max Planck Institut, Γερμανία (1988).
- Κωνσταντίνος Καραμανλής, Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας, Ελλάδα (1991).
- Primo Nebiolo, πρόεδρος I.A.A.F, Ιταλία (1991).
- Κ.Ν. Κακούρης, δικαστής στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Ελλάδα (1992).
- Jean-Louis de Corcil, καθηγητής του Πανεπιστημίου των Παρισίων, Γαλλία (1992).
- Δημήτριος Σκούμπης, επίτιμος πρόεδρος του Αρείου Πάγου, Ελλάδα (1992).
- Jürgen Habermas, καθηγητής του Πανεπιστημίου της Φρανκφούρτης, Γερμανία (1993).
- Claus-Wilhelm Canaris, καθηγητής του Πανεπιστημίου του Μονάχου, Γερμανία (1994).
- Γεώργιος Βλάχος, πρώην Πρύτανης του Παντείου Πανεπιστημίου και τέως Πρόεδρος της Ακαδημίας Αθηνών, Ελλάδα (1995).
- Guy Braibant, πρόεδρος Τμήματος του Γαλλικού Συμβουλίου της Επικρατείας, Γαλλία (1995).
- Γλαύκος Κληρίδης, Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας, Κύπρος (1996).
- Ronald Dworkin, καθηγητής των Πανεπιστημίων Οξφόρδης και Νέας Υόρκης, Η.Π.Α. (1996).
- Jean Gaudemet, καθηγητής των Πανεπιστημίων Στρασβούργου και Παρισίων, Γαλλία (1996).
- E. Schumann, καθηγητής του Πανεπιστημίου του Regensburg και αντιπρόεδρος της Γερουσίας της Βαυαρίας, Γερμανία (1996).
- Hideo Nakamura, καθηγητής του Πανεπιστημίου Waseda του Τόκυο, Ιαπωνία (1996).
- Pierre Bourdieu, καθηγητής του College de France και διευθυντής του Κέντρου Ευρωπαϊκής Κοινωνιολογίας, Γαλλία (1996).

- Roman Herzog, Πρόεδρος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, Γερμανία (1997).
- Hans-Heinrich Jescheck, ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου του Freiburg, Γερμανία (1997).
- Louis Favoreu, καθηγητής του Πανεπιστημίου Aix-Marseille III, Γαλλία (1997).
- Claus Roxin, καθηγητής του Πανεπιστημίου του Μονάχου, Γερμανία (1997).
- Hans W. Fasching, καθηγητής του Πανεπιστημίου της Βιέννης, Αυστρία (1998).
- Ιωάννης Δελιγιάννης, ομότιμος καθηγητής και τέως πρύτανης του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Ελλάδα (1999)
- Hans Friedhelm Gaul, ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου της Βόννης, Γερμανία (1999).
- Wolfram Henckel, ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου του Göttingen, Γερμανία (1999).
- Eberhard Schmidt-Assmann, ακαδημαϊκός και καθηγητής του Πανεπιστημίου της Χαϊδελβέργης, Γερμανία (1999).
- Hans Joachim Hirsch, ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου της Κολωνίας, Γερμανία (1999).
- Antoine Vialard, καθηγητής του Πανεπιστημίου Montesquieu Bordeaux IV, Γαλλία (1999).
- Bernard Chantebout, καθηγητής (2000).
- Wolfgang Zöllner, ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου του Tübingen, Γερμανία (2000).
- Κωνσταντίνος Στεφανόπουλος, Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας, Ελλάδα (2000).
- Hans Zacher, ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου του Μονάχου και πρόεδρος της Max-Planck Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften, Γερμανία (2000).
- Gerard Timsit, καθηγητής του Πανεπιστημίου Paris I, Γαλλία (2001).

- Götz Hueck, ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου του Μονάχου, Γερμανία (2001).
- Giuliano Amato, τ. Πρωθυπουργός Ιταλίας, Γερουσιαστής, καθηγητής του Ευρωπαϊκού Πανεπιστημιακού Ινστιτούτου της Φλωρεντίας, Ιταλία (2001).
- Sabino Cassese, καθηγητής του Πανεπιστημίου της Ρώμης, Πρόεδρος της Τράπεζας της Σικελίας, τ. Υπουργός Διοικητικής Μεταρρύθμισης της Ιταλίας, Ιταλία (2002).
- Joseph Meleze Modrzejewski, καθηγητής Ιστορίας του Δικαίου και Αρχαίας Ιστορίας του Πανεπιστημίου της Σορβόνης (Paris I) και της Ecole Pratique des Hautes Etudes, Γαλλία (2002).
- Στέφανος Ματθίας, Πρόεδρος του Αρείου Πάγου, Ελλάδα (2002).
- Karsten Schmidt, Καθηγητής του Πανεπιστημίου της Βόννης, Γερμανία (2002).
- Roger Perrot, ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου Pantheon-Assas (Paris II), Γαλλία (2002).
- Μιχαλάκης Α. Τριανταφυλλίδης, τ. πρόεδρος του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Κύπρου και τ. Γενικός Εισαγγελέας της Κυπριακής Δημοκρατίας, Κύπρος (2003).
- Σπυρίδων Σημίτης, καθηγητής του Πανεπιστημίου της Φρανκφούρτης, Γερμανία (2003).
- Ferenc Madi, Πρόεδρος της Ουγγρικής Δημοκρατίας και Ομότιμος Καθηγητής Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου του Πανεπιστημίου Eutuos Lorand της Βουδαπέστης (19.04.2004).
- Bernand Pacteau, Καθηγητής Διοικητικού Δικαίου, του Πανεπιστημίου του Μπορντώ (17.06.2004).
- Milacic Slobodan, Καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου, του Πανεπιστημίου του Μπορντώ (17.06.2004).
- Πελαγία Γέσιου-Φαλτσή, Ομότιμη Καθηγήτρια Πολιτικής Δικονομίας του Τμήματος Νομικής ΑΠΘ (26.05.2005).
- Peter Schlosser, Ομότιμος Καθηγητής Πολιτικής Δικονομίας της Νομικής Σχολής του Μονάχου (23.02.2006).

- Klaus Hopt, Ομότιμος Καθηγητής του Πανεπιστημίου του Αμβούργου (30.06.2006).
- Βασίλειος Μαρκεζίνης, Καθηγητής του Πανεπιστημίου του Λονδίνου (30.06.2006).
- Francesco Berlingieri, Ομότιμος Καθηγητής του Πανεπιστημίου της Γένοβας (30.06.2007).
- George Christie, Καθηγητής του Duke University of Law (03.04.2007).
- Λάμπρος Κοτσίρης, Ομότιμος Καθηγητής του Πανεπιστημίου της Θεσσαλονίκης (22.11.2007).
- Κάρολος Παπούλιας, Πρόεδρος Ελληνικής Δημοκρατίας (25.10.2007).
- Harm Peter Westerman, Ομότιμος Καθηγητής του Πανεπιστημίου του Tubingen (14.02.2008).
- Ulfrid Newmann, Καθηγητής του Πανεπιστημίου της Φραγκφούρτης (26.06.2008).
- Andrew von Hirsch, Καθηγητής του Πανεπιστημίου της Φραγκφούρτης (26.06.2008).
- Εμμανουήλ Ρούκουνας, Ομότιμος Καθηγητής του Τμήματος Νομικής ΕΚΠΑ (24.07.2008).
- Thomas Scanlon, Καθηγητής του Πανεπιστημίου του Χάρβαρντ (16.10.2008).
- Hans-Heiner Kuhne, Καθηγητής του Πανεπιστημίου του Trier (23.07.2009).
- Franz Streng, Καθηγητής του Friedrich-Alexander Universitat Erlangen-Nurneberg (23.7.09).
- Matthew W. Finkin, Καθηγητής του Πανεπιστημίου του Illinois των Η.Π.Α. (1.7.10).
- Βασίλειος Σκουρής, Καθηγητής του Αριστοτελείου Παν/μίου Θεσ/κης (28.7.10).
- Χρήστος Ροζάκης, Ομότιμος Καθηγητής του Ε.Κ.Π.Α. (28.7.10)